

CRNA GORA
MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA

**IZVJEŠTAJ O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA IZ
NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA VANJSKIH POSLOVA ZA 2023.
GODINU**

Podgorica, mart 2024. godine

SADRŽAJ

REZIME.....	3
I UVOD	6
II DJELOKRUG I ORGANIZACIJA RADA.....	6
III REALIZACIJA PROGRAMA RADA VLADE ZA 2023. GODINU.....	8
IV IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA.....	9
1. GENERALNI DIREKTORAT ZA BILATERALNE POSLOVE I EKONOMSKU I KULTURNU DIPLOMATIJU.....	9
1.1. Saradnja sa susjednim zemljama.....	9
1.2. Saradnja sa državama Evrope	10
1.3. Saradnja sa zemljama Evroazije.....	17
1.4. Saradnja sa zemljama Sjeverne i Južne Amerike.....	18
1.5. Saradnja sa zemljama Afrike, Bliskog Istoka, Azije, Pacifika i Australije.....	20
2. GENERALNI DIREKTORAT ZA EKONOMSKU I KULTURNU DIPLOMATIJU	22
2.1. Direkcija za ekonomsku diplomatiju.....	22
2.2. Direkcija za kulturnu diplomatiju i promociju.....	23
2.3. Direkcija za razvojnu saradnju i humanitarnu pomoć.....	23
3. GENERALNI DIREKTORAT ZA MULTILATERALNE POSLOVE.....	24
3.1. Direkcija za Ujedinjene nacije (UN).....	24
3.2. Bezbjednost, razoružanje, neproliferacija i kontrola spoljne trgovine oružjem.....	25
3.3. Ljudska prava.....	27
3.4. Održivi razvoj, životna sredina, ekonomska i kulturna pitanja.....	29
3.5. UN sistem u zemlji.....	31
3.6. Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS) i Savjet Evrope (SE).....	31
3.7. Regionalne organizacije i inicijative.....	39
4. GENERALNI DIREKTORAT ZA MEĐUNARODNO PRAVNE POSLOVE.....	46
4.1. Direkcija za međunarodne ugovore.....	46
4.2. Direkcija za restriktivne mjere i međunarodno javno pravo	50
5. GENERALNI DIREKTORAT ZA EVROPSKU UNIJU.....	52
5.1. Direkcija za politiku EU	52
5.2. Direkcija za evropsku susjedску politiku i saradnju sa državama članicama.....	53
6. GENERALNI DIREKTORAT ZA NATO I POLITIKU BEZBJEDNOSTI.....	54
6.1. Sprovođenje političkih prioriteta – Crna Gora članica NATO.....	54
6.2. Učešće u regionalnim bezbjednosnim inicijativama.....	55
6.3. Ispunjavanje obaveza koje proizilaze iz članstva u NATO.....	57

7. GENERALNI DIREKTORAT ZA KONZULARNE POSLOVE I DIJASPORU.....	59
7.1. Direkcija za međunarodnu pravnu pomoć i opšte poslove.....	59
7.2. Direkcija za saradnju sa iseljeništvom, pasoško vizne poslove i počasne konzule.....	59
7.3. Direkcija za viznu politiku, prelete i tranzite.....	60
V SEKRETARIJAT.....	61
○ Normativno-pravni okvir.....	61
○ Kadrovske poslovi.....	61
○ Slobodan pristup informacijama.....	62
○ Finansije.....	62
○ Javne nabavke.....	63
VI GENERALNI INSPEKTORAT.....	64
VII DIPLOMATSKA AKADEMIJA.....	64
VIII DIPLOMATSKI PROTOKOL.....	65
IX ODJELJENJE ZA UNUTRAŠNJU REVIZIJU.....	65
X OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA.....	65

REZIME

Ministarstvo vanjskih poslova je, u skladu sa utvrđenim nadležnostima i ključnim vanjskopoličkim prioritetima, nastavilo sa sprovođenjem aktivnosti u cilju ubrzanja procesa evropske integracije, intenziviranja političkog dijaloga i implementacije politika NATO-a, dalje afirmacije Crne Gore kao aktivnog sudionika u jačanju regionalne saradnje, te dodatnog jačanja vidljivosti i angažmana na multilateralnom planu.

U odnosu na međudržavne i multilateralne odnose u našem neposrednom i širem susjedstvu, Program rada nove Vlade sadrži opredjeljenje da se nastavi jačanje dobrosusjedskih odnosa i regionalne saradnje. Nedavno predstavljeni godišnji izvještaj Evropske komisije pozitivno ocjenjuje angažman i doprinos Crne Gore regionalnoj saradnji, čemu je Ministarstvo vanjskih poslova dalo svoj doprinos, kako u dijelu predlaganja politika i prioriteta za tu saradnju, tako i u dijelu koordinacije i saradnje sa ostalim državnim institucijama.

Brojnim aktivnostima i odabirom tema koje su tretirale za region najrelevantnija i najaktuelnija pitanja i izazove, Crna Gora se tokom predsjedavanja Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF) dodatno afirmisala kao važan akter u jačanju regionalnih odnosa i saradnje. Reputacija i pristup Crne Gore, kao države koja njeguje odnose sa zemljama regiona u duhu dobrosusjedstva, na otvorenom dijalogu i spremnosti na dogovor i kompromis, omogućili su da se na događajima organizovanim tokom našeg predsjedavanja razgovara i o najkompleksnijim regionalnim temama, te da se iskaže spremnost da se odgovori na njih traže kroz širi, regionalni angažman, uz punu svijest o međusobnoj zavisnosti.

Posvećenost dobrosusjedskoj saradnji potvrđena je i održavanjem II zajedničke sjednice vlada Republike Albanije i Crne Gore, 27. februara u Podgorici, koje je rezultiralo potpisivanjem zajedničke deklaracije i 11 bilateralnih sporazuma.

Odvijala se redovna komunikacija i saradnja sa Evropskom službom vanjskih poslova (EEAS), kao i sa drugim institucijama i tijelima EU. Praćeni su i mehanizmi Evropske susjedske politike, kao i razvoj Evropske političke zajednice. Koordinisano je pridruživanje odlukama, pozicijama i izjavama EU, uključujući restriktivne mjere, kao i pozicija Crne Gore s EU o stavovima unutar drugih međunarodnih organizacija o pitanjima iz djelokruga vanjske i bezbjednosne politike.

Slijedeći preporuke Evropske komisije i obaveze koje proističu iz Programa rada Vlade za 2023. i Programa pristupanja Crne Gore EU za period 2023-2024, na predlog Ministarstva vanjskih poslova, Vlada je na sjednici održanoj 14. decembra 2023. utvrdila Predlog zakona o međunarodnoj razvojnoj saradnji i humanitarnoj pomoći, kojim je, između ostalog, decentralizovan sistem međunarodne razvojne saradnje i međunarodne humanitarne pomoći u cilju pružanja službene razvojne pomoći partnerskim zemljama.

Čvrsta opredijeljenost za potpuno usklađivanje sa Zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU potvrđena je kroz pridruživanje relevantnim odlukama i izjavama EU, te pravno transponovanje odluka Savjeta EU o međunarodnim restriktivnim mjerama u nacionalni pravni sistem kroz usvajanje odluka o restriktivnim mjerama u skladu sa važećim zakonodavstvom. Na toj liniji, usvajanjem novog zakona o restriktivnim mjerama, čija je priprema u toku, sve nadležne institucije, uključujući Ministarstvo vanjskih poslova, će dobiti znatno unaprijeđen normativni okvir za efikasnije sprovođenje ove važne komponente Zajedničke vanjske i bezbjednosne politike Evropske unije i preuzetih obaveza u multilateralnom domenu.

Ministarstvo vanjskih poslova aktivno je učestvovalo u sprovođenju aktivnosti u okviru Petog kruga uzajamne evaluacije sistema SPN/FT u Crnoj Gori od strane Komiteta Savjeta Evrope o evaluaciji mjera protiv pranja novca i finansiranja terorizma (MONEYVAL) i dalo značajan doprinos pozitivnom krajnjem ishodu evaluacije.

Opredjeljenje Vlade da punim kapacitetima realizuje ciljeve NATO-a stavilo je u prvi plan političko-koordinativnu funkciju Ministarstva vanjskih poslova, posebno u dijelu politika, tema i nadležnosti koje prevazilaze domen odbrambene politike u užem značenju, uključujući sve širi spektar hibridnih prijetnji. Stoga, jačanje sposobnosti Ministarstva da pravovremeno prepoznaje i uzme aktivno učešće u formulisanju politika i mjera na unutrašnjem planu, koristeći pritom sve raspoložive mehanizme Saveza, Evropske unije i međudržavne saradnje, ostaje među ključnim zadacima.

Potpisivanjem Sporazuma o osnivanju Centra za sajber kapacitete ZB (WB3C) sa sjedištem u Podgorici, na marginama Samita Berlinskog procesa, u oktobru 2023. u Tirani, stvaraju se preduslovi za jačanje sajber bezbjednosti u zemljama ZB, za unapređenje i razvoj saradnje među svim regionalnim akterima u borbi protiv ovih prijetnji i za uspostavljanje regionalnog čvorišta koje će podsticati napredne programe i obuke, kao i saradnju u regionalnom akademskom domenu.

Podrška Ukrajini u borbi za odbranu nezavisnosti i teritorijalnog integriteta, kao i na planu njenih spoljnopoličkih aspiracija, demonstrirana je obezbjeđivanjem privremene zaštite ukrajnskim državljanima, upućivanjem materijalne i humanitarne pomoći, osudom ruske agresije u svim međunarodnim forumima, te učešćem u brojnim inicijativama i mehanizmima, poput angažmana u dvijema radnim grupama inicijative „Formula za mir“ i uspostavljanja Registra štete, na Samitu Savjeta Evrope u Rejkjaviku.

U dijelu snaženja multilateralnog djelovanja Crne Gore, preduzete su aktivnosti u pravcu vidljivijeg angažmana na međunarodnom planu, kroz učešće na najvažnijim događajima iz multilateralne agende, dobru saradnju sa UN sistemom u zemlji i posredstvom stalnih misija Crne Gore u svim UN centrima, te susrete sa visokim zvaničnicima međunarodnih organizacija.

U kontekstu sukoba između Palestine i Izraela, na svim događajima iz bilateralne i multilateralne agende, ponovljeno je zalaganje Crne Gore za zaštitu civila, uspostavljanje trajnog i održivog mira, na osnovu dvodržavnog rješenja. Na desetoj hitnoj sjednici Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, Crna Gora je glasala za rezoluciju koja poziva na hitno i trajno primirje u Gazi, te podržala amandmane kojima se osuđuje terorističko djelovanje Hamasa.

U svojstvu aktuelne članice Savjeta za ljudska prava (HRC) 2022-2024, Crna Gora se afirmisala kao pouzdan i principijelan činilac i partner za globalnu promociju i zaštitu ljudskih prava, te je čvrsto opredijeljena da sa takvim kursom nastavi i ubuduće.

U okviru inicijative Berlinski proces, Crna Gora je, prva među zemljama potpisnicama, završila unutrašnje procedure za stupanje na snagu sva četiri sporazuma o mobilnosti potpisana na devetom Samitu Berlinskog procesa 3. novembra 2022: Sporazuma o slobodi kretanja na zapadnom Balkanu uz ličnu kartu, Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija doktora medicine, doktora stomatologije i arhitekata u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA), Sporazuma o priznavanju kvalifikacija u oblasti visokog obrazovanja i Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija medicinskih sestara opšte njege, doktora veterinarske medicine, farmaceuta i babica u kontekstu CEFTA-e. Sporazumi su ratifikovani u Skupštini u decembru 2023, te objavljeni u Službenom listu Crne Gore.

Ministarstvo vanjskih poslova je u protekloj godini bilo angažovano na pripremnim aktivnostima od značaja za kandidaturu Crne Gore za nestalnu članicu u Savjetu bezbjednosti Ujedinjenih nacija 2026-2027.

U domenu konzularnih poslova, značajne aktivnosti preduzete su na planu predlaganja i usvajanja propisa kojima je ostvaren iskorak u pravcu usklađivanja vizne politike sa EU, što je obaveza Crne Gore u procesu pristupanja EU. Takođe, u cilju podrške crnogorskoj ekonomiji, prvenstveno turizmu, u susret ljetnjoj turističkoj sezoni doneseno je šest sezonskih odluka o bezviznom režimu za zemlje koje su prepoznate kao značajna emitivna tržišta.

Nakon izbijanja bliskoistočnog sukoba 7. oktobra 2023, Krizni tim Ministarstva vanjskih poslova je, u uslovima narušene bezbjednosti u Izraelu, u saradnji sa konzulatima na čelu sa počasnim konzulima u Izraelu i Jordanu, uspješno realizovao repatrijaciju 66 državljana Crne Gore.

Brojne posjete inostranstvu od strane delegacija Ministarstva vanjskih poslova obuhvatile su i produktivne razgovore sa predstavnicima iseljeničkih udruženja i organizacija, tokom kojih su razmatrani modaliteti daljeg jačanja veza i ostvarivanja obostranih koristi između Crne Gore i njene dijaspore.

Kao preduslov za efikasnije i efektivnije ostvarivanje svih utvrđenih prioriteta, kao i konzistentno zastupanje naših vanjskopolitičkih interesa, realizovano je 29 programa stručnog usavršavanja u okviru međunarodne saradnje i sproveden proces organizovanja stručnih ispita od značaja za rad u službi vanjskih poslova. Program Ministarstva koji posebno zavređuje pažnju – 16. Ljetnja škola za mlade diplomate „Gavro Vuković“ bila je posvećena ulozi i značaju diplomatije u očuvanju mira i međunarodnog poretka i okupila je 50 mladih diplomata iz 40 država, kao i 40 istaknutih teoretičara i praktičara međunarodnih odnosa koji su svoja znanja i iskustvo podijelili sa mlađim kolegama.

Ministarstvo vanjskih poslova je u 2023. raspolagalo budžetom u iznosu od 18.688.186,68€. Nakon izvršenih preusmjerenja tekući budžet za 2023. iznosio je 19.850.278,73€, od čega je realizovano 18.792.458,82€.

- **Generalni direktorat za međunarodno pravne poslove** u okviru koga su: Direkcija za međunarodne ugovore, Direkcija za restriktivne mjere i međunarodno javno pravo;
- **Generalni direktorat za Evropsku uniju** u okviru koga su: Direkcija za politička pitanja Evropske unije i Direkcija za evropsku susjedsku politiku i saradnju sa državama članicama;
- **Generalni direktorat za NATO i politiku bezbjednosti** u okviru koga su: Direkcija za NATO, Direkcija za politiku bezbjednosti i Direkcija za registar tajnih podataka;
- **Generalni direktorat za konzularne poslove i saradnju sa iseljeništvom** u okviru koga su: Direkcija za međunarodnu pravnu pomoć i opšte konzularne poslove, Direkcija za saradnju sa iseljeništvom, pasoško vizne poslove i počasne konzule i Direkcija za viznu politiku (Centar za vize), prelete i tranzit;
- **Kabinet ministra** u okviru koga je Biro za odnose sa javnošću;
- **Generalni inspektorat;**
- **Diplomatska akademija;**
- **Diplomatski protokol;**
- **Odjeljenje za unutrašnju reviziju;**
- **Sekretarijat** u okviru koga su: Odjeljenje za upravljanje ljudskim resursima, Odjeljenje za opšte pravne poslove, Odjeljenje za normativno pravne poslove, Odjeljenje za upravljanje informacionim sistemima, Služba za poslove finansija, računovodstva i javnih nabavki i Služba za administrativno - tehničke poslove;
- **Diplomatsko-konzularna predstavništva Crne Gore u inostranstvu** – ambasade, misije pri međunarodnim organizacijama, konzularna predstavništva.

Van organizacionih jedinica vrše se poslovi državnog sekretara.

III REALIZACIJA AKTIVNOSTI PROGRAMA RADA VLADE ZA 2023. GODINU

Ministarstvo vanjskih poslova je u 2023. bilo angažovano na realizaciji niza aktivnosti koje su bile u funkciji ostvarivanja prioriteta – **Crna Gora buduća članica Evropske unije sa ojačanom pozicijom na međunarodnoj sceni**, utvrđenog Srednjoročnim programom rada Vlade za period 2022-2024.

Posebna pažnja posvećena je **unapređenju zakonodavnog i institucionalnog okvira za oblast vanjskih poslova i vanjske, bezbjednosne i odbrambene politike**, što se u prvom redu odnosilo na potpunu usklađenost sa pravnom tekovinom i Zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU. Usvajanje međunarodnih restriktivnih mjera u potpunosti je usklađeno sa odlukama Savjeta EU, što je od posebne važnosti u kontekstu ruske agresije na Ukrajinu, a ovom procesu će dodatno doprinijeti i usvajanje novog zakona o međunarodnim restriktivnim mjerama. Dodatna pažnja bila je posvećena usklađivanju zakonodavnog i institucionalnog okvira za oblast međunarodne razvojne saradnje i humanitarne pomoći sa pravnom tekovinom EU, te je Predlog novog zakona o razvojnoj saradnji i humanitarnoj pomoći utvrđen od strane Vlade 14. decembra 2023, a čija je važnost posebno naglašena kroz nedavni Izveštaj Evropske komisije o napretku Crne Gore.

Ministarstvo vanjskih poslova je poseban akcenat stavilo na **jačanje angažmana i vidljivosti na multilateralnom planu** kroz učešće u radu Savjeta Ujedinjenih nacija za ljudska prava (2022-2024) gdje se potvrđuje doprinos Crne Gore u poštovanju ljudskih prava, sa posebnim fokusom na promociju i zaštitu prava pripadnika marginalizovanih grupa. Dodatna pažnja posvećena je izradi Nacionalnog izvještaja o stanju ljudskih prava kojim je obuhvaćen pregled stanja ljudskih prava u Crnoj Gori. Tokom godine relizovan je niz aktivnosti od značaja za sprovođenje kampanje za kandidaturu Crne Gore za članstvo u Savjetu bezbjednosti Ujedinjenih nacija (2026-2027), ali je izostala sistemski organizovana aktivnost i podrška ovom procesu. Uspješno je okončano crnogorsko predsjedavanje Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECF) što je bila dodatna prilika za afirmaciju regionalne saradnje i procesa evropske integracije država aspiranata, te

posebno afirmisanje bezbjednosne saradnje, zaštite ljudskih prava, vladavine prava i jačanja demokratskih institucija, osnaživanje ekonomske saradnje i infrastrukturne povezanosti, zelene tranzicije, kao i ublažavanje i prevazlaženje posljedica kovid pandemije.

Kontinuirano **unapređenje procesa i jačanje kapaciteta od značaja za sprovođenje utvrđenih prioriteta vanjske politike** nastavljeno je kroz jačanje diplomatsko-konzularne mreže koja je proširena otvaranjem Ambasade Crne Gore u Kraljevini Holandiji, donošenjem odluke o ponovnom otvaranju Ambasade u Švajcarskoj Konfederaciji, ali i jačanjem mreže konzulata na čelu sa počasnim konzulom (npr. Japan) koji predstavljaju važan doprinos u promociji nacionalnih interesa u inostranstvu. Posebna pažnja posvećena je osposobljavanju i usavršavanju diplomatskog kadra kroz mogućnost pohađanja brojnih programa usavršavanja, uglavnom usmjerenih na teme od značaja za proces evropske integracije i sajber bezbjednost, s tim da je najveći dio programa realizovan u okviru međunarodne saradnje. Posebnu pažnju zavrijedila je Ljetnja škola za mlade diplomate „Gavro Vuković“ kao platforma koja okuplja mlade diplomate iz cijelog svijeta i predstavlja priliku za učenje, povezivanje i afirmaciju vanjske politike Crne Gore. Ono što ostaje kao izazov za naredni period je jačanje službe vanjskih poslova u skladu sa jasno definisanom strategijom i uz njegovanje adekvatne organizacione kulture.

Od ukupno osam aktivnosti koliko je predviđeno Programom rada Vlade za 2023, realizovano je pet, odnosno procenat realizacije iznosi 60%.

IV IZVJEŠTAJ O RADU ORGANIZACIONIH JEDINICA

1. GENERALNI DIREKTORAT ZA BILATERALNE POSLOVE

Generalni direktorat za bilateralne poslove je i tokom 2023. aktivno radio na unapređenju saradnje i komunikacije sa susjednim državama, zemljama članicama EU, saveznicama unutar NATO-a, kao i zemljama Evroazije, Sjeverne, i Južne Amerike, te zemljama Bliskog istoka, Azije, Afrike i Pacifika. Održavan je frekventan politički dijalog, realizovane su brojne posjete na najvišem i visokom nivou, te iniciran veliki broj projekata čija će implementacija, u narednom periodu, značajno doprinijeti produbljivanju saradnje sa mnogim državama, u nizu oblasti od obostranog interesa.

1.1. Saradnja sa susjednim zemljama

Tokom prethodne godine, saradnja Crne Gore sa susjednim zemljama nastavljena je na temeljima i principima mira, bezbjednosti i stabilnosti u regionu, pri čemu su prioriteti bili unapređenje dijaloga na svim nivoima i razvijanje saradnje u oblastima od značaja. Realizovane su odlazne i dolazne posjete na visokom i najvišem nivou, kao i susreti zvaničnika na marginama skupova i foruma.

Inauguraciji predsjednika Crne Gore Jakova Milatovića koja je održana 20. maja 2023. prisustvovali su predsjednik Albanije Bajram Begaj, članovi Predsjedništva Bosne i Hercegovine (BiH) Željka Cvijanović i Željko Komšić, predsjednica Kosova Vjosa Osmani, predsjednik Republike Srbije Aleksandar Vučić i predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović.

Saradnja sa **Republikom Albanijom** u prethodnoj godini otpočela je radnom posjetom predsjednika Vlade Crne Gore Tirani, u januaru, gdje je, tokom susreta sa premijerom Republike Albanije Edijem Ramom dogovoreno održavanje **II zajedničke sjednice vlada dviju država**. Sjednica je održana 27. februara u Podgorici i predstavljala je ogroman pomak u daljem napredovanju odnosa, jer je rezultirala potpisivanjem 11 bilateralnih sporazuma i zajedničkom deklaracijom. Sporazumi, koji su potpisani na zajedničkoj sjednici, obuhvataju sfere od značaja za obje države kao što su saradnja u oblasti infrastrukture, poljoprivrede, ekonomije, turizma, ekologije, ali i saradnje koja je u nadležnosti dva ministarstva unutrašnjih poslova. Intenzivna saradnja nastavljena je u preostala tri kvartala u prethodnoj godini, a činila je frekventna

komunikacija između crnogorskih i albanskih institucija, kao i rad na implementaciji i realizaciji sporazuma potpisanih na drugoj zajedničkoj sjednici.

Nastavljeno je održavanje dobrosusjedskih odnosa sa **BiH** koji su ojačani zajedničkim vanjskopolitičkim prioritetima u pogledu regionalne saradnje i integracije u EU. Zvanična posjeta ministra vanjskih poslova Elmedina Konakovića Crnoj Gori 22-23. februara 2023. iskorištena je za pokretanje mnogobrojnih pitanja od zajedničkog interesa.

Unapređenje bilateralne saradnje sa **Republikom Kosovo** nastavljeno je u 2023. Predsjednik Vlade Crne Gore Dritan Abazović boravio je u radnoj posjeti Republici Kosovo, u periodu od 13. do 15. aprila 2023, tokom koje je potpisan Sporazum o vazдушnom saobraćaju između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosovo, u cilju dodatnog razvoja usluga u međunarodnom vazдушnom saobraćaju. Predsjednik Vlade Dritan Abazović se tokom pomenute posjete sastao sa predsjednikom Vlade Aljbinom Kurtijem, kao i sa predstavnicima privredne komore.

Saradnja sa **Republikom Sjevernom Makedonijom** tokom prethodne godine nastavljena je na linijama zajedničkih evropskih aspiracija dviju država i NATO savezništva. Iako nije bilo realizovanih zvaničnih posjeta na najvišem nivou, zvaničnici Crne Gore i Republike Sjeverne Makedonije imali su susrete na marginama regionalnih i multilateralnih sastanaka, ali i tokom crnogorskog predsjedavanja SEECF-u kada je predsjednik Republike Sjeverne Makedonije Stevo Pendarovski boravio u Crnoj Gori.

Na liniji razvijanja bilateralne saradnje, osim čestih posjeta na ministarskim nivoima (nije bilo odlaznih i dolaznih posjeta ministara vanjskih poslova), realizovane su i bilateralne konsultacije između dva ministarstva vanjskih poslova 24. februara 2023. Rezultati razgovora na konsultacijama bili su unapređenje saradnje u oblastima od značaja, razmjena iskustava i mehanizama djelovanja u cilju ispunjavanja glavnog vanjskopolitičkog cilja dvije države – ulaska u EU.

Bilateralni odnosi između Crne Gore i **Republike Srbije** dodatno su osnaženi u 2023. posebno u oblasti ekonomske i privredne saradnje. Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović boravio je 9. i 10. jula 2023. u zvaničnoj posjeti Republici Srbiji, tokom koje se susreo sa predsjednikom Aleksandrom Vučićem, predsjednikom Narodne skupštine Vladimirom Orlićem i predsjednicom Vlade Anom Brnabić. Crna Gora i Republika Srbija uspostavili su 11. decembra 2023. direktni platni promet, čime je omogućeno efikasnije i jeftinije obavljanje transakcija između dviju država. Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović se 5. oktobra 2023. na marginama Samita Evropske političke zajednice u Granadi susreo sa predsjednikom Republike Srbije Aleksandrom Vučićem.

Republika Hrvatska je i u prethodnoj godini iskazivala podršku evropskom putu Crne Gore. Saradnja s Republikom Hrvatskom, kao susjednom prijateljskom državom i NATO saveznikom, odvijala se na svim nivoima i temeljila na principima otvorenosti i prijateljstva. Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović boravio je u zvaničnoj posjeti Republici Hrvatskoj 4-5. septembra 2023, dok je ministar vanjskih poslova Crne Gore dr Filip Ivanović boravio u zvaničnoj posjeti Republici Hrvatskoj 20-21. decembra 2023. Ministar vanjskih poslova Republike Hrvatske Gordan Grlić-Radman više puta je boravio u Crnoj Gori tokom prethodne godine, a posjete su realizovane povodom polaganja vijenca na ulasku u nekadašnji logor Morinj i obilježavanja Dana hrvatskog naroda u Crnoj Gori.

1.2. Saradnja sa državama Evrope

Saradnja sa **Saveznom Republikom Njemačkom**, jednom od ključnih država EU u ekonomskom i političkom smislu, od strateškog značaja je za Crnu Goru. Tokom izvještajnog perioda je nastavljena nedvosmislena podrška njemačke Savezne vlade u odnosu na evropsku integraciju Crne Gore i jačanje bilateralnih odnosa u oblasti pravde, unutrašnjih poslova i životne sredine. U cilju snaženja ekonomskih odnosa, realizovan je susret predsjednika Jakova Milatovića sa predstavnicima Odbora njemačke privrede za Istočnu Evropu u Berlinu. Iako je kancelarija Njemačke agencije za međunarodnu saradnju u Podgorici zatvorena u 2023, podrška regionalnim

projektima KfW i GIZ-a je nastavljena. Nastavljen je i kvalitetan politički dijalog, te se posebno izdvaja zvanična posjeta predsjednika Jakova Milatovića, upriličena na poziv saveznog predsjednika Franka-Valtera Štajnmajera. Prethodno je predsjednik Milo Đukanović boravio u oproštajnoj posjeti Njemačkoj. Predsjednik Milatović se, takođe, sreo sa kancelarom Njemačke Olafom Šolcom u Kišinjevu. Ministar vanjskih poslova dr Filip Ivanović sreo se sa ministarkom vanjskih poslova Njemačke Analenom Berбок na marginama konferencije u Berlinu. Od posebnog značaja bile su radne posjete specijalnog izaslanika Njemačke za Zapadni Balkan Manuela Zaracina, koji je tri puta tokom 2023. posjetio Podgoricu.

Tokom prethodne godine, kada je obilježeno 145 godina od uspostavljanja diplomatskih odnosa između Crne Gore i **Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske**, nastavljena je intenzivna i bliska bilateralna saradnja sa britanskom stranom, čime je dodatno ojačano partnerstvo kroz zajedničku borbu protiv teškog i organizovanog kriminala. Takođe, potpisan je Memorandum o razumijevanju između dviju vlada o podršci u oblasti sajber bezbjednosti, što doprinosi jačanju otpornosti crnogorskog sajber sistema i ukupnom digitalnom napretku. Prilikom radne posjete predsjednika Jakova Milatovića Ujedinjenom Kraljevstvu radi učešća na obilježavanju 40 godina od uspostavljanja „Čivning“ programa, a na kojem je crnogorski predsjednik bio glavni gost, upriličena je audijencija kod kralja Čarlsa III u Bakingamskoj palati, te održan sastanak sa ministrom vanjskih poslova Ujedinjenog Kraljevstva Džeјmsom Kleverlijem. Predsjednik Milatović i Kleverli su se sreli i u Viljnusu. Realizovane su i dvije radne posjete predsjednika Vlade Dritana Abazovića koji je održao predavanja na Univerzitetu Oksford i Univerzitetu Kembridž. Abazović je, takođe, učestvovao na Konferenciji za obnovu Ukrajine u Londonu, u zajedničkoj organizaciji Ujedinjenog Kraljevstva i Ukrajine, kojom prilikom je prisustvovao prijemu u organizaciji kralja Čarlsa III, dok je bio i gost na neformalnom prijemu u rezidenciji Kleverlija. Ministar vanjskih poslova dr Filip Ivanović se sreo sa ministrom vanjskih poslova Ujedinjenog Kraljevstva Dejvidom Kamerunom u Skoplju. Crnu Goru je u 2023. posjetio ministar za Evropu u Ministarstvu vanjskih poslova Ujedinjenog Kraljevstva Leo Dokerti. Specijalni izaslanik Ujedinjenog Kraljevstva za Zapadni Balkan Stujart Pič je jednom posjetio Crnu Goru tokom izvještajnog perioda.

Intenzivni politički i ekonomski odnosi nastavljani su sa **Republikom Italijom** tokom 2023. Ponovo uspostavljena avionska linija nacionalnog prevoznika „Air Montenegro“ između Podgorice i Rima je od velike važnosti ne samo za povećanje turističke razmjene, već i za obezbjeđivanje dostupnosti Crne Gore kao investicione destinacije. Tokom 2023. posebno intenzivni razgovori vođeni su i sa italijanskim regijama Toskanom i Puljom. Uspješno je realizovana zvanična posjeta predsjednika Jakova Milatovića Italiji, tokom koje se sreo sa predsjednikom Serđom Matarelom, predsjednicom Vlade Đorđom Meloni, predsjednikom Predstavničkog doma Lorencom Fontanom, predsjednikom Senata Injaciom La Rusom i potpredsjednikom Vlade i ministrom vanjskih poslova Antonijom Tajanijem. Ministar vanjskih poslova dr Filip Ivanović sreo se sa potpredsjednikom i ministrom vanjskih poslova Italije Antonijem Tajanijem u Briselu. Prethodno se sa Tajanijem sreo rukovodilac Ministarstvom vanjskih poslova, predsjednik Vlade Dritan Abazović, na marginama sastanka ministara vanjskih poslova zemalja Zapadnog Balkana u Rimu. Takođe, predsjednik Skupštine Crne Gore Andrija Mandić sreo se sa predsjednikom Skupštine Italije Lorencom Fontanom u Budimpešti.

Imajući u vidu istorijsku bliskost i iskreno prijateljstvo između Crne Gore i **Republike Slovenije**, tokom 2023. nastavljena je snažna podrška evropskoj integraciji naše države kroz jasne poruke slovenačkih zvaničnika. Posebno važna je aktivna uloga Slovenije u odnosu na otvaranje Regionalnog centra za borbu protiv sajber kriminala i sajber bezbjednosti (WB3C) u Podgorici, a u 2023. predsjednik Vlade Abazović, predsjednica Slovenije Nataša P. Musar i francuska državna sekretarka za Evropu Lorans Bun potpisali su Ugovor o osnivanju Centra na marginama Samita Berlinskog procesa u Tirani. Izuzetna saradnja u oblasti naučne saradnje nastavljena je i tokom izvještajnog perioda, te je na VII zasjedanju Mješovite komisije o bilateralnoj naučno-tehnološkoj saradnji izabrano 30 novih zajedničkih projekata koji će biti realizovani tokom 2023/2024. Slovenačka strana je u više navrata potvrdila da stub inicijative Brdo-Brioni ostaje proces

pridruživanja država Zapadnog Balkana EU, a u 2023. je dogovoreno da Crna Gora bude domaćin narednog samita procesa Brdo-Brioni. Intenzivan politički dijalog između Crne Gore i Slovenije potvrđen je uspješnom realizacijom zvanične posjete predsjednika Jakova Milatovića Ljubljani, gdje se sreo sa predsjednicom Natašom Pirc Musar i drugim visokim zvaničnicima. Predsjednik Milatović se prethodno sreo i sa predsjednikom Vlade Robertom Golobom u Kišinjevu. Dijalog na predsjedničkom nivou je bio posebno intenzivan, te se tokom svog mandata i predsjednik Crne Gore Milo Đukanović u Minhenu sreo sa predsjednicom Natašom Pirc Musar. I predsjednik Vlade Dritan Abazović uzeo je učešće na međunarodnoj konferenciji u okviru XVIII Strateškog foruma Bled, pod nazivom „Solidarnost za globalnu bezbjednost“. Fokus slovenačke potpredsjednice Vlade i ministarke vanjskih poslova Tanje Fajon na Crnoj Gori nije izostao ni tokom 2023, kada je posjetila Podgoricu. Ministar vanjskih poslova dr Filip Ivanović sreo se sa ministarkom Fajon na marginama multilateralnog događaja u Berlinu.

Crna Gora i **Mađarska** su tokom izvještajnog perioda nastavile da grade sadržajno prijateljstvo na bilateralnom planu, savezničku saradnju u okviru NATO-a, dok je od posebne važnosti uloga Mađarske kao jednog od najznačajnijih promotera politike proširenja i što skorijeg integrisanja Crne Gore i ostalih zemalja ZB u EU. Intenzivirana je ekonomska saradnja između dviju zemalja, dok je odlična saradnja u oblasti obrazovanja nastavljena potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju između Ministarstva vanjskih poslova i trgovine Mađarske i Ministarstva prosvjete Crne Gore o saradnji u okviru Programa „Stipendium Hungaricum“ za period 2024-2026. U 2023. realizovana je radna posjeta predsjednika Mila Đukanovića Mađarskoj, a premijer Mađarske Viktor Orban se sreo sa predsjednikom Jakovom Milatovićem prilikom posjete Podgorici upriličenoj u okviru podrške fudbalskoj reprezentaciji te zemlje. Predsjednik Skupštine Andrija Mandić sreo se sa predsjednikom Narodne Skupštine Mađarske Laslom Keverom u Budimpešti. Ministar vanjskih poslova i trgovine Mađarske Peter Sijarto takođe je upriličio posjetu Crnoj Gori u izvještajnom periodu.

Poseban aspekt u odnosima sa prijateljskom **Bugarskom** predstavlja saradnja u okviru NATO-a usmjerena na podršku bezbjednosti i stabilnosti Zapadnog Balkana, te komunikacija u cilju podrške reformama i suprotstavljanju malignom uticaju, uključujući dezinformacije, hibridne i sajber prijetnje. Politički dijalog nastavljen je realizacijom zvaničnih posjeta predsjednika Mila Đukanovića i predsjednice Skupštine Danijele Đurović Bugarskoj.

Prijateljski i saveznički odnosi sa **Rumunijom** su intenzivirani tokom 2023. posebno imajući u vidu da je region Crnog mora, kojem Rumunija pripada, od strateškog značaja za Alijansu. Dijalog između Crne Gore i Rumunije na visokom nivou unaprijeđen je susretom predsjednika Jakova Milatovića i Klause Johanisa u Kišinjevu, dok se posebno izdvaja posjeta rumunske ministarke vanjskih poslova Luminica-Teodora Odobesku koja je upriličila posjetu Podgorici.

Odlični politički odnosi između Crne Gore i **Republike Francuske** obogaćeni su dodatnim sadržajima na bilateralnoj agendi tokom 2023. Dinamična je bila saradnja u oblasti odbrane, kako u pogledu zajedničkog rada na modernizaciji crnogorskih odbrambenih kapaciteta, tako i kroz uspješnu saradnju na nivou mornarice gdje je u maju 2023. brod francuske Nacionalne mornarice „Lyre“ uplovio u luku Kotor i, uz podršku crnogorske Mornarice, vršio aktivnosti podmorskog arheološkog istraživanja. Evidentirana je i ojačana policijska saradnja, dominantno kroz sprovođenje obuka za crnogorske službenike, ali i na planu zajedničkih istraga i sprečavanja organizovanog prekograničnog kriminala. Poseban napredak ostvaren je u oblasti zdravstva budući da je krajem 2023. potpisan Okvirni sporazum o međunarodnoj saradnji između Ministarstva zdravlja Crne Gore i *Assistance Publique-Hopitaux de Paris - AP-HP* (lanac od 39 bolnica javnog zdravstvenog sistema Pariza) u oblasti zdravstva i medicinskih nauka, a kojim je postavljen temelj za važne projekte koji će biti realizovani tokom narednog perioda. Izdvaja se i, po prvi put, realizovana posjeta delegacije francuske regije Normandija Crnoj Gori predvođena predsjednikom regije (i nekadašnjim francuskim ministrom odbrane) Evre Morenom (*Hervé Morin*). Važna je, takođe, i uloga Francuske u odnosu na otvaranje Regionalnog centra za borbu protiv sajber kriminala i sajber bezbjednosti (WB3C), sa sjedištem u Podgorici. Tokom 2023.

nastavljena je podrška Francuske za naš integracioni put, posebno kroz dolazak velikog broja francuskih eksperata u Crnu Goru. Izveštajni period obilježila je i izuzetna dinamika političkog dijaloga na nivou šefova država, te se izdvaja radna posjeta predsjednika Jakova Milatovića Francuskoj, radi učešća na Pariskom mirovnom forumu, što je bila prilika za sastanak sa predsjednikom Francuske Emanuelom Makronom u Jelisejskoj palati. Predsjednici Milatović i Makron su se, takođe, sreli i na međunarodnim događajima u Granadi, Viljnusu i Kišinjevu.

Crna Gora i **Grčka** su nastavile da neguju duboke istorijske i prijateljske odnose tokom 2023. Snažna podrška Grčke za integracioni put Crne Gore posebno je došla do izražaja u okviru aktivnosti grupe zemalja članica EU pod nazivom „Prijatelji Zapadnog Balkana“ (Austrija, Hrvatska, Češka, Grčka, Italija, Slovačka i Slovenija) kojim se poziva na unapređenje saradnje institucija EU sa zemljama ZB u oblasti Zajedničke vanjske i bezbjednosne politike. Saveznički odnosi u NATO-u održali su redovnu dinamiku, uz sada već tradicionalno školovanje crnogorskih oficira na grčkim vojnim akademijama. Nekoliko velikih i značajnih grčkih kompanija koje posluju u Crnoj Gori uticale su i na kontinuitet bilateralne dinamike u ekonomskoj sferi. Tokom 2023. crnogorska i grčka strana razmijenile su veći broj nacrtu sporazuma (ekonomska saradnja, turizam, međunarodni prevoz putinika i tereta) koji će biti usaglašeni u narednom periodu, te predstavljati važan osnov za dalje jačanje ekonomske saradnje. U dijelu političkog dijaloga, izdvaja i radna posjeta predsjednika Jakova Milatovića Grčkoj, radi učešća na neformalnoj večeri u čast zvanične posjete ukrajinskog predsjednika Volodimira Zelenskog Atini, kojom prilikom su realizovani bilateralni susreti sa najvišim grčkim zvaničnicima, predsjednicom Katerinom Sakelaropoulou i premijerom Kirjakosom Micotakisom. Sa premijerom Micotakisom se predsjednik Milatović sreo i u Viljnusu. Takođe, ministar vanjskih poslova dr Filip Ivanović održao je telefonski razgovor sa ministrom vanjskih poslova Giorgosom Gerapetritisom u novembru 2023. kojom prilikom je grčka strana uputila poziv ministru Ivanoviću za zvaničnu posjetu Atini u obostrano odgovarajućem terminu.

Tokom 2023. pokrenut je novi ciklus političkog dijaloga sa **Knjaževinom Monakom** kroz susret predsjednika Jakova Milatovića sa državnim ministrom Pjerom Dartutom na marginama Evropske političke zajednice u Kišinjevu. Ovaj susret veoma je važan imajući u vidu činjenicu da je politički dijalog dviju strana, pod uticajem pandemije, zabilježio smanjenu dinamiku tokom prethodnog perioda.

Sa **Knjaževinom Andorom** politički dijalog se tokom 2023. odvijao u okviru margina međunarodnih događaja, gdje se izdvaja susret predsjednika Jakova Milatovića sa premijerom Ksavijerom Espotom Zamorom u Kišinjevu. U bilateralnom kontekstu, dvije strane su u 2023. bile angažovane na izradi Nacrta ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

Dobri i prijateljski odnosi Crne Gore i **Republike Kipar** tokom 2023. obilježeni su nastavkom podrške koju kiparska strana pruža našem integracionom putu ka članstvu u EU, kao i političkim dijalogom na marginama međunarodnih događaja. U decembru je predsjednik Jakov Milatović imao susret sa predsjednikom Kipra Nikosom Hristodulidisom na marginama Samita svjetskih lidera, koji se održao u okviru COP28 u Dubajiu. Takođe, realizovan je i susret rukovodioca Ministarstva vanjskih poslova, predsjednika Vlade Dritana Abazovića i ministra vanjskih poslova Kipra Konstantinosom Kombosom u Njujorku. U bilateralnom kontekstu, nastavljen je zajednički angažman na jačanju ugovorne osnove, sa fokusom na oblast pomorstva.

Kraljevina Španija je imala posebno važnu ulogu kao država koja je predsjedavala Savjetu EU u drugoj polovini 2023. Shodno tome, saradnja se najvećim dijelom odnosila na temu španske podrške za naš integracioni put, uz njegovanje savezničkih odnosa u okviru NATO-a. Dodatno, Španija je tokom izvještajnog perioda bila i jedno od najvažnijih središta političkog dijaloga budući da je u oktobru u Granadi organizovan samit Evropske političke zajednice, kojem je, na poziv španskog predsjednika Vlade Pedra Sančesa, prisustvovao predsjednik Jakov Milatović. Predsjednik Milatović se tom prilikom sreo sa premijerom Sančesom i prisustvovao svečanoj večeri koju je španski kralj Felipe VI organizovao za evropske lidere. Posebno se izdvaja frekventnost političkog dijaloga između šefova diplomatija, imajući u vidu da se ministar vanjskih

poslova Crne Gore dr Filip Ivanović tokom 2023. sreo sa ministrom vanjskih poslova Španije Hozeom Manuelom Alvaresom Buenom u Briselu, Barseloni i Skoplju.

Poseban odnos prema **Islandu**, kao državi koja je prva priznala nezavisnost Crne Gore, nastavljen je i tokom 2023, dominantno kroz politički dijalog. Predsjednik Jakov Milatović sreo se sa premijerkom Islanda Katrin Jakobsdotir u Kišinjevu, dok je predsjednik Vlade Dritan Abazović boravio u radnoj posjeti Islandu radi učešća na IV Samitu šefova država i vlada u Rejkjaviku. Dvije države razvijaju i savezničke odnose u NATO-u, a tokom 2023. islandska strana je dala saglasnost za imenovanje vojnog atašea Crne Gore na Islandu, sa sjedištem u Londonu.

Tokom 2023. zabilježen je napredak u političkom dijalogu sa **Republikom Portugal** budući da je realizovana posjeta predsjednika Vlade Antonija Koste Podgorici kojom prilikom je upriličen susret sa predsjednikom Vlade Milojkom Spajićem. Prethodno se predsjednik Jakov Milatović sreo sa premijerom Kostom u Kišinjevu. Nastavljena je saveznička saradnja u NATO-u, dok je nastavljena i podrška Portugala za naš integracioni put kroz podršku principu napredovanja u skladu sa individualnim zaslugama i ostvarenim rezultatima zemalja kandidata.

Crna Gora je bila posvećena daljem unapređenju prijateljskih odnosa sa **Irskom**, pa je tokom juna 2023. realizovan susret predsjednika Jakova Milatovića sa premijerom Irske Leom Varadkarom u Kišinjevu. Pored političkog dijaloga ističe se i podrška Irske evropskoj integraciji Crne Gore.

Prijateljski odnosi sa **Knjaževinom Lihtenštajn** održali su stabilan trend, ali bez značajnijih aktivnosti, budući da tokom 2023. nijesu realizovani susreti zvaničnika, a nije zabilježena ni značajnija bilateralna razmjena.

Iako u odnosima sa **Danskom** nijesu zabilježene značajne bilateralne aktivnosti i susreti, intenzivirana je direktna komunikacija i razmjena mišljenja Ministarstva vanjskih poslova Crne Gore sa Ambasadam Danske u Beogradu. Takođe, tokom izvještajnog perioda razmatrani su planovi za otvaranje diplomatsko-konzularnog predstavništva u Kopenhagenu, a na osnovu ranije donesene Odluke Vlade Crne Gore.

Za politički dijalog Crne Gore i **Švedske** u 2023. od posebne važnosti je posjeta Crnoj Gori ministra vanjskih poslova Švedske Tobiasa Bilstroma, u sklopu posjete zemaljama Zapadnog Balkana. U razgovorima je poseban fokus bio na podršci Crne Gore što skorijem učlanjenju Švedske u NATO, imajući u vidu da će njeno pristupanje donijeti specifične vrijednosti koje će u značajnoj mjeri ojačati Alijansu. Na marginama događaja u Pragu, realizovan je, takođe, susret predsjednice Skupštine Danijele Đurović sa predsjednikom Parlamenta Švedske Andreasom Norlenom.

Kada je u pitanju saradnja sa **Norveškom**, posebno važan za intenziviranje političkog dijaloga bio je susret ministra vanjskih poslova dr Filipa Ivanovića sa ministrom vanjskih poslova Espenom Bartom Eideom u Briselu. U 2023. okončana je realizacija izuzetnog razvojnog projekta „Norveška za vas“ od kojeg je Crna Gora imala višestruke koristi, a razmatrani su i modaliteti za dodatnu bilateralnu podršku norveške strane. Nažalost, izvještajni period su obilježili i neuspjeli direktni pregovori za nastavak saradnje između Mediteranskog zdravstvenog centra u Igalu i norveške strane u okviru tzv. „Norveškog državnog programa“.

U odnosima sa **Finskom** dijalog je ojačan kroz razmjenu mišljenja ministra vanjskih poslova dr Filipa Ivanovića i ministarke vanjskih poslova Eline M. Valtonen u Briselu. Pristupanjem Finske NATO-u, 4. aprila 2023, uspostavljena je nova dimenzija odnosa sa Crnom Gorom i stekli se uslovi da dvije prijateljske države, sada i saveznice, dodatno ojačaju svoje partnerstvo i razmotre konkretne modalitete saradnje u cilju efikasnijeg suočavanja sa globalnim izazovima današnjice.

Imajući u vidu značaj koji pridajemo saradnji sa **Kraljevinom Nizozemskom**, tokom 2023. posebna pažnja bila je usmjerena na otvaranje i obezbjeđivanje nesmetanog funkcionisanja Ambasade Crne Gore u Hagu. S druge strane, Nizozemska je delegirala mlađeg diplomatu zaduženog samo za Crnu Goru, koji je tokom 2023. značajan dio vremena proveo u Podgorici. S

obzirom na važnost političkog dijaloga, tokom 2023. predsjednik Crne Gore Jakov Milatović se dva puta sreo sa premijerom Nizozemske Markom Ruteom u Briselu i Kišinjevu.

Uzimajući u obzir važnost jačanja odnosa sa **Švajcarskom Konfederacijom**, nakon što je Vlada Crne Gore donijela Odluku o otvaranju Ambasade Crne Gore u Švajcarskoj, Ministarstvo vanjskih poslova je pokrenulo proceduru i dobilo odobrenje švajcarske strane za otvaranje diplomatsko-konzularnog predstavništva u Ženevi, s tim da neophodne procedure nijesu okončane do zaključenja 2023. Imajući u vidu važnost koju naša država pridaje privlačenju investicija iz Švajcarske, važno je istaći da je u 2023. osnovana Švajcarsko-crnogorska privredna komora u Podgorici. U cilju produbljivanja političkog dijaloga, realizovan je susret dvaju predsjednika, Jakova Milatovića i Alena Berseta.

Nastavljen je dobar odnos sa **Litvanijom**, a politički dijalog dodatno ojačan susretom predsjednika Jakova Milatovića sa predsjednikom Gitanasom Nausedom u Kišinjevu. Tokom izvještajnog perioda realizovana je radna posjeta zamjenice ministra vanjskih poslova Litvanije Jovite Neliupiene Podgorici, što je bila odlična prilika za razmjenu mišljenja između dva resora nadležna za vanjske poslove.

Intenzivna saradnja sa **Letonijom** se posebno ogledala u nastavku učešća pripadnika Vojske Crne Gore u okviru NATO misije Pojačanog isturenog prisustva u Letoniji i time doprinosu politici odvratanja i odbrane Alijanse. Kada je u pitanju politički dijalog, predsjednik Crne Gore Jakov Milatović se sreo sa predsjednikom Vlade Letonije Krišjanisom Karnišom u Kišinjevu.

Odlični politički odnosi sa **Estonijom** su nastavljene i tokom izvještajnog perioda, s fokusom na bezbjednosna pitanja, ali i modalitete bilateralne saradnje u oblasti digitalizacije i unapređenja javne uprave. Politički dijalog sa Estonijom ostvaren je kroz susret predsjednika Mila Đukanovića sa predsjednicom Estonije Kajom Kalas u Minhenu, a kasnije i susretom ministra vanjskih poslova dr Filipa Ivanovića sa ministrom vanjskih poslova Margusom Tsahknom u Briselu.

U 2023. je nastavljene intenzivane dijalog na relaciji Crna Gora – **Belgija**, realizacijom zvanične posjete predsjednika Jakova Milatovića Briselu i susretom sa premijerom Aleksandrom De Kroom. Predsjednik Milatović i premijer De Kro su se prethodno sreli u Kišinjevu. Nakon uspješno realizovanih IV bilateralnih konsultacija između ministarstava vanjskih poslova Crne Gore i Belgije, na nivou državnih sekretara, uslijedila je posjeta ministarke vanjskih poslova Belgije Ađe Labib Crnoj Gori. Nastavljen je i politički dijalog na parlamentarnom nivou, kroz učešće predsjednice Skupštine Crne Gore Danijele Đurović na godišnjem WPL samitu u Briselu, gdje se sreća sa predsjednicom Senata Stefani Dos i predsjednicom Donjeg doma Belgije Elian Tilije.

Intenzivane politički dijalog sa **Luksemburgom** nastavljene je tokom 2023. Predsjednik Jakov Milatović boravio je u radnoj posjeti Luksemburgu i tom prilikom se sreo sa predsjednikom Vlade Gzavijem Betelom, predsjednikom Parlamenta Fernandom Etgenom, a upriličen je i susret sa Velikim vojvodom Henrijem. Milatović se prethodno sreo sa premijerom Betelom u Kišinjevu. Predsjednica Skupštine Danijela Đurović sreća se sa predsjednikom Predstavničkog doma Velikog Vojvodstva Luksemburg Fernandom Etgenom, na marginama 16. Konferencije predsjednika parlamenata malih zemalja Evrope, održane u Luksemburgu.

Crna Gora i **Austrija** nastavile su saradnju u oblasti odbrane, kroz podršku jačanju kapaciteta Vojske Crne Gore, kojom prilikom je uspješno realizovana vojna vježba za planinsko ratovanje u zimskim uslovima. Takođe, ostvareni su rezultati u oblasti istraživanja, budući da je austrijska strana raspisala VII po redu Konkurs za zajedničke istraživačke projekte. Kada je riječ o snaženju turističkih potencijala i aviopovezanosti dvije zemlje, posredstvom nacionalne kompanije *Austrian Airlines*, po prvi put je uspostavljena sezonska linija Beč - Tivat. Za politički dijalog sa Austrijom tokom 2023. značajna je zvanična posjeta predsjednika Nacionalnog vijeća Volfganga Sobotke Crnoj Gori. Nije izostala ni snažna politička podrška austrijskog kancelara Karla Nehamera, koji se sreo sa predsjednikom Jakovom Milatovićem na marginama događaja u Kišinjevu. U izvještajnom periodu nastavljena je i podrška austrijskog ministra vanjskih poslova

Aleksandera Šalenberga, koji se sreo sa ministrom vanjskih poslova dr Filipom Ivanovićem u Berlinu.

Tokom izvještajnog perioda ostvarena je dobra saradnja sa **Češkom** u oblasti ekologije, kroz radnu posjetu predstavnika čeških kompanija koje su usmjerene na rješavanje ekoloških šteta, odnosno određivanje prioriteta kontaminiranih mjesta i stvaranje centralne baze podataka. U nastojanjima da se osnaži bilateralna saradnja u oblasti zdravstva, češka strana je tokom prethodne godine organizovala događaj pod nazivom „Proped 2023 – Presentacija proizvođača bolničke i medicinske opreme i lijekova iz Češke“, s ciljem prezentovanja čeških proizvođača bolničke i medicinske opreme i lijekova na crnogorskom tržištu. Kada je riječ o polju kulture, tokom prethodne godine na Fakultetu za crnogorski jezik i književnost na Cetinju otvoren je „Kutak Vaclava Havela“, kojim prilikom je najavljen početak intenzivnog kursa češkog jezika. Takođe, na Fakultetu političkih nauka u Podgorici otkrivena je bista Vaclava Havela. Ministri vanjskih poslova Crne Gore i Češke, dr Filip Ivanović i Jan Lipavski su dva puta tokom 2023. razmijenili mišljenja o pitanjima od obostranog interesa, u Briselu i putem telefonskog razgovora. Predsjednica Skupštine Danijela Đurović učestvovala je na sastanku predsjednica parlamenata Evropske unije (EU) u Pragu, čija je tema bila uloga žena u vanjskoj politici.

Politički dijalog sa **Poljskom** nastavljen je razgovorima na marginama međunarodnih događaja. Predsjednik Jakov Milatović sreo se sa predsjednikom Vlade Poljske Mateušom Moravickim u Kišinjevu, a ministar vanjskih poslova dr Filip Ivanović se sreo sa ministrom vanjskih poslova Poljske Zbignjevom Rauom u Berlinu. Dvije države su tokom 2023. osnažile saradnju u oblasti arhivske djelatnosti, potpisivanjem Sporazuma o saradnji državnih arhiva Poljske i Crne Gore, nakon čega je uslijedila isporuka arhivske dokumentacija iz perioda Knjaževine/Kraljevine Crne Gore 1894-1914. Vlada Crne Gore je, takođe, donijela rješenje o postavljenju Mačejema Červinskog za počasnog konzula Crne Gore u Gdanjsku, sa nadležnošću za Pomorsko vojvodstvo, nakon čega je uslijedilo zvanično otvaranje Konzulata u Gdanjsku.

Nastavljeni su dobri odnosi sa **Slovačkom** u izvještajnom periodu. Specijalni izaslanik EU za Zapadni Balkan Miroslav Lajčak, dugogodišnji visoki zvaničnik Slovačke, imao je susret sa predsjednikom Jakovom Milatovićem na marginama Prespa Foruma za dijalog u Strugi. Kada je riječ o snaženju privredne saradnje, tokom prethodne godine upriličen je susret Privredne komore Crne Gore i Slovačke agencije za razvoj investicija i trgovine (SARIO), u Podgorici. Tom prilikom predstavljeni su investicioni potencijali država i modeli uspostavljanja saradnje među kompanijama, prije svega u oblasti agro-industrije. U dijelu avipovezanosti dviju zemalja, nacionalni avio-prevoznik Air Montenegro uveo je po prvi put saobraćanje na relaciji iz Podgorice ka Bratislavi, tokom ljetnjih mjeseci. Takođe, u oblasti unutrašnjih poslova, vlade Hrvatske, Mađarske, Sjeverne Makedonije, Srbije, Slovačke, Slovenije i Crne Gore potpisale su Sporazum o saradnji i koordinaciji u oblasti traganja i spašavanja u civilnom vazduhoplovstvu.

U odnosima Crne Gore i **Malte** posebnu dimenziju predstavlja Mediteran i zajedničko mediteransko nasljeđe. Crnogorska delegacija, na nivou državnog sekretara Ministarstva vanjskih poslova, posjetila je Maltu radi učešća na sastanku savjetnika za nacionalnu bezbjednost – nastavak razgovora iz Kopenhagena i Džede u cilju obezbjeđivanja podrške inicijativi „Formula za mir“ i razmjene mišljenja u susret Globalnom samitu za mir, 28. oktobra 2023. Malta je u 2023, takođe, bila domaćin Konferencije za mlade i sport u okviru Igara malih zemalja Evrope, a na kojoj je učešće uzeo crnogorski ministar sporta i mladih.

Crna Gora s posebnom pažnjom neguje prijateljske odnose sa **San Marinom**, cijeneći iskustva tako male, ali veoma efikasne administracije i uspješne ekonomije. U prethodnoj godini nastavljen je stabilan trend odnosa naših dviju država.

Imajući u vidu važnost koju pridajemo odnosima sa **Svetom Stolicom**, tokom izvještajnog perioda nastavljena je redovna komunikacija preko crnogorskog diplomatsko-konzularnog predstavništva u Vatikanu i preko Apostolske nuncijature u Sarajevu. U cilju nastavka političkog dijaloga, ministar vanjskih poslova dr Filip Ivanović je u novembru 2023. uputio zvanični poziv za

posjetu Crnoj Gori sekretaru za odnose sa državama i međunarodnim organizacijama Svete Stolice, nadbiskupu Polu Ričardu Galageru. Imajući u vidu važnost pripreme i održavanja 6. sjednice Mješovite komisije za implementaciju Temelnog ugovora između Crne Gore i Svete Stolice, Ministarstvo vanjskih poslova je pokrenulo procedure neophodne za pravovremeno održavanje sjednice Mješovite komisije.

Godinu za nama, unutrašnji teren **Suverenog Viteškog Malteškog Reda**, obilježili su izbori i kadrovske promjene, te je u fokusu, svakako, bila njihova uloga u humanitarnim aktivnostima, posebno značajna u godini u kojoj postoje ratna žarišta širom svijeta. Na bilateralnom planu nastavljen je i intenziviran redovan, otvoren i sadržajan dijalog našeg dkp-a sa predstavnicima SVMR.

1.3. Saradnja sa zemljama Evroazije

Nastavak vojne agresije Rusije na Ukrajinu uticao je na dinamiku aktivnosti i komunikacije prvenstveno sa **Ukrajinom**. Crna Gora je i u 2023. nastavila da pruža podršku u odbrani teritorijalnog integriteta i suvereniteta Ukrajine. U tom kontekstu, crnogorski zvaničnici su u protekloj godini, uzeli učešće na svim konferencijama i sastancima posvećenim Ukrajini, odnosno definisanju modaliteta zaustavljanja neprijateljstava i uspostavljanja trajnog i održivog mira. Na toj liniji, predsjednik Milo Đukanović, upućivanjem video poruke, prisustvovao je Buča samitu (31. mart 2023). U okviru Međunarodno krimске platforme održana je Prva crnomorska bezbjednosna konferencija (Bukurešt, 13. april) na kojoj su učešće uzeli savjetnik predsjednika Vlade za vanjsku politiku Đorđe Radulović i državni sekretar u Ministarstvu odbrane Krsto Perović. Predsjednik Vlade Dritan Abazović učestvovao je na Konferenciji o oporavku Ukrajine (London, 21-22. jun 2023). Na Trećem samitu Međunarodne krimске platforme (23. avgust) video obraćanjem predsjednika Jakova Milatovića je, još jednom, potvrđena nedvosmislena podrška naše zemlje. Ministar ljudskih i manjinskih prava Fatmir Đeka uzeo je učešće na prvom sastanku Međunarodne koalicije za povratak ukrajinske djece koja su deportovana ili prisilno preseljena u Rusku Federaciju (online, 8. decembar 2023). Državni sekretar u Ministarstvu vanjskih poslova Robert Markić prisustvovao je Trećem sastanku nacionalnih savjetnika za bezbjednost i vanjskopolitičkih savjetnika u vezi sa implementacijom ukrajinske inicijative „Formula za mir“ (28. oktobra 2023 na Malti), te je tom prilikom najavljeno učešće Crne Gore u Radnoj grupi 8 - Zaštita životne sredine.

Crna Gora je u više navrata, tokom 2023, podržala i kosponsorisala rezolucije Generalne skupštine UN-a u odnosu na dešavanja u Ukrajini. Takođe, Crna Gora je član i osnivač Parcijalnog ugovora Savjeta Evrope za Registar štete izazvane agresijom Ruske Federacije na Ukrajinu (uspostavljenog 16-17. maja 2023. u Rejkjaviku). U avgustu 2023. Crna Gora se pridružila Zajedničkoj deklaraciji G7 zemalja za pružanje dugoročne podrške Ukrajini u oblasti bezbjednosti, usvojenoj na marginama NATO Samita 12. jula u Viljnusu.

Na liniji sadržajnih odnosa, Ukrajina je inicirala potpisivanje Ugovora o prijateljstvu i saradnji sa Crnom Gorom, koji je u fazi usaglašavanja.

Kvalitetni i sadržajni odnosi Crne Gore sa **Republikom Turskom** su tokom 2023. dodatno osnaženi i političkim dijalogom na visokom i najvišem nivou. Uspješno su realizovane posjete crnogorskih zvaničnika Turskoj: predsjednik Jakov Milatović prisustvovao je inauguraciji predsjednika Republike Turske Redžepa Tajipa Erdogana 3. juna 2023; predsjednik Vlade Dritan Abazović boravio je u radnoj posjeti Turskoj, na poziv turskog Univerziteta Medenijet, ICYF-a (Omladinskog foruma islamske saradnje) i FLEP-a (Izvršni program za nove lidere) 20-23. septembra; predsjednik Skupštine Andrija Mandić predvodio je parlamentarnu delegaciju u zvaničnoj posjeti Republici Turskoj u periodu od 7. do 10. decembra 2023.

Od posebnog značaja za dalji razvoj bilateralnih odnosa dviju država, s akcentom na oblast ekonomije, jeste osnivanje Turske privredne komore u Crnoj Gori (TurkCham) u junu 2023. Ova institucija je u polugodišnjem trajanju uspjela da broj turskih preduzeća koja posluju u Crnoj Gori poveća na oko šest hiljada, a investicioni plan na 120 miliona eura. Tokom prethodne godine

intenzivirana je saradnja u oblasti turizma, pa je broj letova između Istanbula i Podgorice/Tivta povećan za preko dva puta, a u planu je otvaranje direktnih linija sa Ankarom i Izmirom.

U prethodnoj godini, ojačana je međuresorska saradnja dviju zemalja u oblasti odbrane i vojne saradnje, prosvjete, zdravstva, kulture, unutrašnjih poslova, što je rezultiralo i velikim brojem posjeta i učešćem predstavnika resornih ministarstava na raznim događajima u Republici Turskoj.

Bilateralne odnose Crne Gore i **Republike Azerbejdžan** karakterisalo je više susreta predsjednika Vlade Dritana Abazovića sa predsjednikom Ilhamom Alijevim i predsjednikom Vlade Alijem Asadovim, na marginama multilateralnih foruma. U dimenziji parlamentarnog dijaloga, predsjednica Skupštine Danijela Đurović boravila je u Republici Azerbejdžan od 22. do 24. maja 2023. povodom učešća na Konferenciji „Uloga nacionalnih parlamenata u promovisanju bezbjednosti i stabilnosti kroz zelenu ekonomiju, povezanost i održivi razvoj“, kojom prilikom se susrela sa predsjednikom Ilhanom Alijevim, predsjednicom Mili Medžlisa Sahibom Gafarovom i predsjednikom Vlade Alijem Asadovim.

U pogledu sadržaja bilateralnih odnosa sa **Gruzijom**, Crna Gora ponovila spremnost da ovoj državi, koja je u decembru 2023. ostvarila status kandidata za članstvo u EU, pruži svu potrebnu stručnu pomoć na ovom planu. U dimenziji političkog dijaloga, predsjednik Vlade Dritan Abazović boravio je 25. oktobra 2023. u Tbilisiju povodom učešća na forumu Put svile „Povezivanje danas, otporno sutra“. Pored bilateralnog susreta, i na uvodnom panelu je govorio s premijerom Gruzije, Iraklijem Garibašvilijem, kao i sa premijerima Jermenije i Azerbejdžana, Nikolom Pašinjanom i Alijem Asadovim.

U pogledu saradnje u ekonomskoj sferi, Ugovor između Crne Gore i Gruzije o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja je usaglašen i spreman za potpisivanje.

Crna Gora i **Republika Moldavija** imaju dobre političke odnose, što je potvrđeno tokom sastanka predsjednika Jakova Milatovića sa predsjednicom Moldavije Majom Sandu, na marginama sastanka Evropske političke zajednice (Kišinjev, 1. jun 2023).

Prepoznajući interes za snaženje odnosa sa **Republikom Kazahstan**, 30. marta, održane su prve konzularne konsultacije između dva ministarstava vanjskih poslova. Tokom učešća na Generalnoj skupštini UN-a (Njujork, 19. septembar 2023), predsjednik Jakov Milatović sastao se sa predsjednikom Kazahstana Kasimom Žomartom Tokajevim, kojom prilikom je najavljeno otvaranje konzulata ove države u Crnoj Gori.

U kontekstu bilateralnih odnosa sa **Jermenijom**, zajednički je konstatovana obostrana potreba intenziviranja dijaloga, te dogovoreno održavanje političkih konsultacija u narednom periodu.

1.4. Saradnja sa zemljama Sjeverne i Južne Amerike

Sadržajne odnose Crne Gore i **Sjedinjenih Američkih Država** i u 2023. nastavila je da prati intenzivna aktivnost. Tokom prethodne godine, predsjednik Vlade Dritan Abazović i predsjednica Skupštine Danijela Đurović boravili su u radnoj posjeti SAD, dok su bili česti i susreti crnogorskih sa američkim zvaničnicima na marginama multilateralnih događaja. Upriličeni su susreti sa državnim sekretarom SAD Entonijem Blinkenom, zamjenikom državnog sekretara za evropske i evroazijske poslove Džejmson O'Brajenom, zamjenikom pomoćnika državnog sekretara za evropske i evroazijske poslove Gabrijelom Eskobarom, savjetnikom državnog sekretara Derekom Šoletom, tadašnjom savjetnicom predsjednika Bajdena za evropske poslove Amandom Slout, predstavnicima Kongresa SAD, kao i drugim predstavnicima američke administracije. Crnogorska strana je bila zastupljena i u okviru različitih platformi koje je na partnerskom i savezničkom nivou organizovala američka administracija, pa je tako premijer Abazović učestvovao na II Samitu za demokratiju. Nijesu izostale ni posjete predstavnika Stejt dipartmenta Crnoj Gori.

Nakon duže pauze, predstavnici Kongresa SAD ponovo su intenzivirali posjete Crnoj Gori. Senatori Kris Marfi i Geri Pitera posjetili su Crnu Goru 24. maja 2023. u okviru regionalnog obilaska država Zapadnog Balkana. Tom prilikom, susreti su upriličeni sa predsjednikom Jakovom Milatovićem i

predsjednikom Vlade Dritanom Abazovićem. Delegacija Kongresa SAD predvođena predsjedavajućim Odbora za obavještajne poslove Predstavničkog doma, republikancem Majkom Tarnerom, prilikom posjete Crnoj Gori sastala se sa predsjednikom Jakovom Milatovićem, 2. septembra 2023. Delegacija SAD, predvođena senatorkom Džin Šahin, posjetila je Crnu Goru, kojom prilikom je predsjednik Jakov Milatović, 13. oktobra 2023, upriličio radni ručak.

I tokom 2023. nastavljena je intenzivna komunikacija sa nadležnim resorima u pravcu jačanja ugovorno-pravne osnove, a sa namjerom osnaživanja bilateralne saradnje u sferama koje su ocijenjene kao prioritetne i značajne.

Ekonomska saradnja sa SAD je takođe bila posebno u fokusu bilateralne saradnje tokom 2023. Predsjednik Vlade Dritan Abazović je, 12. aprila 2023, potpisao Memorandum o razumijevanju između Vlade Crne Gore, firme *Enerflex energy systems* i firme *Wethington Energy innovation* u pogledu pružanja podrške unapređenju energetske infrastrukture u Crnoj Gori, a s ciljem realizacije dva infrastrukturna projekta. Takođe, posjeta američkih kompanija Crnoj Gori pod okriljem Američkog poslovnog udruženja za Centralnu Evropu (ACEBA) realizovana je 11. oktobra 2023. Tom prilikom, resorni ministri i predsjednik Vlade razgovarali su sa predstavnicima poslovne zajednice u cilju identifikovanja potencijalnog prostora za saradnju, a neke od kompanija su *Northop, Oshkosh, Smartmatic, Visa, Skydio, Pfizer, S2 Global, Philip Morris International* i dr.

U cilju daljeg unapređenja ekonomske saradnje, a polazeći od značaja inicijative -Ekonomski dijalog između Sjedinjenih Američkih Država i Crne Gore, koji je po prvi put održan u septembru 2021, preduzete su dalje aktivnosti od strane Ministarstva vanjskih poslova u cilju pokretanja II Ekonomskog dijaloga.

Nastavljena je sadržajna saradnja sa ministarstvima i podrška američke strane osnaživanju institucionalnih kapaciteta, putem donacija i kroz projekate. I tokom protekle godine, institucije u SAD su putem izvještaja u različitim oblastima, koji sadrže preporuke od značaja za unutrašnje izazove u crnogorskom društvu, nastavile da izvještavaju, te da predlažu aktivnosti za koje cijene da bi crnogorski organi trebalo da preduzmu. Stoga je ministarstvo u koordinaciji sa nadležnim resorima, nastojalo da blagovremeno informiše o napretku i sprovedenim reformama.

Prepoznata je potreba jačanja političkog dijaloga sa **Kanadom** i osnaživanje ugovorno-pravne osnove, imajući u vidu da odnose Crne Gore i Kanade karakteriše prijateljstvo i savezništvo u okviru NATO-a. Predsjednik Jakov Milatović se susreo 12. jula 2023. sa premijerom Kanade Džastinom Trudoom, na marginama NATO Samita u Viljnusu.

Saradnja sa **Sjedinjenim Meksičkim Državama** odvijala se u pravcu jačanja ugovorno-pravne osnove, a revitalizovana je i komunikacija u oblasti nauke i kulture. Nakon stupanja na dužnost nerezidentnih ambasadora **Republike Paname** i **Republike Kube**, pokrenuta je komunikacija s ciljem intenziviranja bilateralne saradnje.

Imajući u vidu da je 2023. protekla u znaku izbora, sa **Republikom Argentinom** nije bilo posjeta i susreta na visokom i najvišem nivou. Održavana je redovna komunikacija sa argentinskom administracijom i usaglašavan Memorandum o razumijevanju između dva ministarstva vanjskih poslova kojim bi, između ostalog, bio definisan mehanizam za održavanje političkih bilateralnih konsultacija, a bila je i planirana posjeta delegacije Ministarstva vanjskih poslova Argentine Crnoj Gori.

U novembru 2023, Arben Jakupi, v.d. direktora Uprave za saradnju sa dijasporom i iseljenicima boravio je u radnoj posjeti Argentini i Urugvaju i imao priliku da se susretne sa potomcima crnogorskih iseljenika, te predstavnicima iseljeničkih zajednica iz raznih krajeva Argentine.

Na ozbiljnu krizu u funkcionisanju, izazvanu problemima ekonomske prirode, ukazala su dva udruženja Crnogoraca (Udruženje Buenos Ajres i Udruženje „Njegoš“ iz General Madarijage), a

imajući u vidu posebnu pažnju koja se posvećuje saradnji sa dijasporom, Uprava je reagovala upućivanjem materijalne pomoći.

Posvećenost intenziviranju saradnje sa regionom Južne Amerike potvrđena je i kroz nastavak komunikacije sa **Federativnom Republikom Brazilom**, budući da je prepoznata mogućnost osnaživanja ugovorno-pravne osnove, te su sprovedene aktivnosti na usaglašavanju sporazuma u oblasti odbrane i memorandum o saradnji diplomatskih akademija. Sagledavajući mogućnosti saradnje sa **Republikom Čile** u oblasti obrazovanja, započete su aktivnosti na usaglašavanju sporazuma o saradnji između dvije visokoobrazovne ustanove.

Slične inicijative su finalizovane sa **Republikom Peru**, tokom 2023. Peruanski nacionalni poljoprivredni Univerzitet La Molina potpisao je Sporazum o saradnji sa Univerzitetom Crne Gore, kojim je, između ostalog, predviđena i razmjena studenata, studijska putovanja i posjete. Očekuje se realizacija studijskog putovanja peruanskih studenata u Crnu Goru s ciljem obilaska i izučavanja nacionalnih parkova Crne Gore.

U okviru radnih posjeta diplomatskih predstavnika Montevideu razgovarano je o intenziviranju bilateralne saradnje Crne Gore i **Istočne Republike Urugvaja**, kojom prilikom je inicirano usaglašavanje sporazuma o ekonomskoj saradnji, a prepoznata je i zainteresovanost za oblast pomorskog saobraćaja.

1.5. Saradnja sa zemljama Afrike, Bliskog istoka, Azije, Pacifika i Australije

I u 2023. održavana je redovna radna komunikacija sa zemljama Afrike, Bliskog istoka, Azije, Pacifika i Australije u cilju identifikacije oblasti dalje saradnje i jačanja kontakata. Nastavljena je sadržajna komunikacija sa Republikom Korejom, Japanom, Kinom, Indijom u regionu Azije, kao i Ujedinjenim Arapskim Emiratima i Saudijskom Arabijom u regionu Bliskog istoka. Takođe, tokom prethodne godine intenzivirana je komunikacija sa Egiptom, imajući u vidu brojne potencijale saradnje i neupitan obostrani interes za jačanje kontakata i saradnje, čemu svakako doprinosi uspostavljena avio linija tokom turističke sezone. Ojačana je saradnja sa **Kuvajtom**, gdje poseban značaj ima uspostavljena avio linija između dviju država, tokom turističke sezone. Tokom godine primjetno je jačanje komunikacije sa nizom zemalja Pacifika: predsjednik Vlade Dritan Abazović boravio je na **Filipinima**, ministarka rada, zapošljavanja i razvoja **Kiribatija** posjetila je Crnu Goru, potpredsjednik **Maldiva** boravio je u Crnoj Gori, kao i predstavnik Vlade **Indonezije**.

Izrael se u 2023. dodatno profilisao kao jedan od najvećih investitora u Crnoj Gori. Nastavljena je redovna i stalna komunikacija sa **Palestinom**, koja u Crnoj Gori ima svoju Ambasadu, a sukob Izraela i Hamasa ojačao je krajem 2023. fokus na izraelsko-palestinsko pitanje i region.

Takođe, dogovaranje održavanje bilateralnih političkih konsultacija sa nekoliko država, kao i moguće posjete na ministarskom nivou, između ostalih i sa **Marokom**.

Veoma intenzivna i sadržajna komunikacija tokom 2023. vođena je sa predstavnicima **Republike Koreje**, na svim nivoima, a saradnja razmatrana u brojnim oblastima, posebno u dijelu jačanja ekonomske saradnje, a bilo riječi i o mogućnosti otvaranja diplomatsko-konzularnog predstavništva Republike Koreje u Crnoj Gori u dogledno vrijeme. Republika Koreja je u okviru svoje razvojne pomoći i u 2023. realizovala nekoliko izuzetno vrijednih i značajnih donacija, u iznosu od oko 800 hiljada eura. Sa Republikom Korejom negujemo i sadržajnu saradnju na širem međunarodnom planu, vođene zajedničkim vrijednostima multilateralizma, promocije globalnog mira i sigurnosti.

U protekloj godini, primjetno je jačanje političkog, kao i ekonomskog dijaloga, kroz susrete na najvišem nivou: predsjednika Crne Gore Jakova Milatovića sa predsjednikom Republike Koreje Jun Suk Julom u Njujorku i Viljnusu; predsjednika Vlade i koordinatora Ministarstva vanjskih poslova Dritana Abazovića sa ministrom vanjskih poslova Park Jinom u Hagu i predsjednikom Jun Suk Julom u Davosu, kao i telefonskim razgovorom predsjednika Vlade Milojka Spajića sa premijerom Republike Koreje Han Duk Soom. Poseban značaj imale su i posjete privrednih delegacija

Republike Koreje tokom 2023: SK Grupe (drugi najveći južnokorejski privredni konglomerat) u maju, specijalnog izaslanika predsjednika Republike Koreje Sung-min Janga i brojne južnokorejske privredne delegacije u avgustu, posjeta specijalnog izaslanika Privredne komore Republike Koreje, direktora SK grupe i visoke privredne delegacije u novembru.

S ciljem da ojačamo prisutnost u ovoj za nas važnoj državi, Crna Gora je u oktobru 2023. otvorila Konzulat u **Japanu** na čelu sa počasnim konzulom. Od posebne važnosti je nastavak podrške Japana kroz „inicijativu za Zapadni Blakan“, kao i nastavak sada već višedecenijske razvojne podrške Japana Crnoj Gori. U toku 2023. realizovano je nekoliko značajnih donacija opštinama Berane, Tivat i Cetinje. Tokom godine konkretizovani su razgovori o jačanju ekonomske saradnje između dviju država, posebno u dijelu investicija, inovativnih i zelenih tehnologija, održivog razvoja, imajući u vidu dostignuća Japana u ovim oblastima. Ambasada Japana u Beogradu organizovala je tokom godine niz događaja kojima je crnogorskoj publici predstavila svoju kulturu, tradiciju i umjetnost.

Nastavljena je redovna komunikacija i saradnja sa **Narodnom Republikom Kinom**, posebno kroz komunikaciju sa Ambasadom Kine u Podgorici. Crna Gora i Kina razvijaju stabilne i prijateljske odnose, zasnovane na međusobnom poštovanju i razumijevanju. Saradnja se u najvećoj mjeri odvija u oblasti infrastrukture, ali se razvija i u oblastima kulture, obrazovanja i nauke. Takođe, saradnja sa NR Kinom se u značajnoj mjeri razvijala kroz Mehanizam saradnje Kine i zemalja Centralne i Istočne Evrope (CIE) i u okviru Inicijative „Pojas i put“.

Tokom godine realizovane su aktivnosti u kontekstu rekonstrukcije bulevara na relaciji Aerodrom Tivat-Jaz, kao i nastavka projekta rekonstrukcije mosta na rijeci Tari. Intenzivirana je saradnja u oblasti turizma i turističkog prometa, te je povećan broj ugovora domaćih agencija o zastupanju za tržište NR Kine.

Zamjenik ministra vanjskih poslova NR Kine (za evropske poslove) Deng Li boravio je u posjeti Crnoj Gori u decembru 2023.

Crna Gora održavala je redovan kontakt i saradnju sa predstavnicima **Indije**, u cilju jačanja bilateralnih odnosa i identifikovanja potencijala dalje saradnje – ekonomija, turizam, prosvjeta i nauka, razmjena istraživača i sl. Na marginama COP28 u Ujedinjenim Arapskim Emiratima, predsjednik Jakov Milatović susreo se sa premijerom Indije Narendrom Modijem.

Održavana je redovna komunikacija sa diplomatskim predstavnicima **Australije**.

Nastavljen je politički, kao i sadržajan dijalog na radnom nivou, sa **Ujedinjenim Arapskim Emiratima**. I tokom prethodne turističke sezone Fly Dubai je letio na relaciji Dubai – Tivat, a nastavljeni su razgovori o mogućnostima intenziviranja saradnje u oblasti turizma, kao i cjelogodišnje avio-povezanosti dviju država. Komunikacija se vodila i na temu jačanja saradnje u oblastima investicija, energetike, malih i srednjih preduzeća, kao i zdravstva. Potpisan je Memorandum o razumijevanju o sajber bezbjednosti i sajber saradnji, u februaru 2023.

I u 2023. evidentno je dinamiziranje prijateljskih odnosa između Crne Gore i **Saudijske Arabije**, koje pratio sadržajan politički i radni dijalog. Ministar turizma Kraljevine Saudijske Arabije Al Kateb boravio je u radnoj posjeti Crnoj Gori u julu i novembru 2023. Ministar za islamska pitanja Kraljevine Saudijske Arabije boravio je u posjeti Crnoj Gori u julu.

Kompanija Flynas nastavila sa avio-sabraćajem prema Crnoj Gori i tokom turističke sezone 2023. Odobren je grant od strane Kraljevine Saudijske Arabije, u iznosu od tri miliona eura, za podršku razvoju obrazovnog sistema Crne Gore. Potpisan je Memorandum o saradnji u oblasti turizma, koji predstavlja i prvi sporazum potpisan između dvije države.

Oснаžena je komunikacija sa Arapskom Republikom **Egipat**, budući da su identifikovani potencijali za saradnju u oblastima privrede, investicija, energetike, turizma, saobraćajne povezanosti, kulture, studentske i naučne razmjene, kao i parlamentarne diplomatije. Tokom godine razgovarano je o organizaciji posjeta na visokom i najvišem nivou, u cilju jačanja političkog

dijaloga i razgovora o konkretnim temama dalje saradnje. Nastavljen je rad na usaglašavanu bilateralnih sporazuma koji su inicirani u ranijem periodu. Crna Gora prepoznaje važnost posredničke uloge i djelovanja Egipta u aktuelnom trenutku sukoba Izraela i Hamasa, značaj ove države kao sjedišta Arapske lige, te njenog angažmana u okviru Afričke unije.

2. GENERALNI DIREKTORAT ZA EKONOMSKU I KULTURNU DIPLOMATIJU

Generalni direktorat za ekonomsku i kulturnu diplomatiju tokom 2023. usmjerio je aktivnosti na koordinaciju i unapređenje međunarodne ekonomske i kulturne saradnje, predstavljanje ekonomskih potencijala i afirmacije kulturno-istorijskog nasljeđa Crne Gore u inostranstvu, koordinaciju s državnim organima i dkp-ima Crne Gore i organizovanje privredno-turističkih i manifestacija iz oblasti kulture radi promocije Crne Gore. Posebna pažnja usmjerena je na ispunjavanje obaveza u okviru pregovaračkog poglavlja 30 – Vanjski odnosi, vezanih za oblast međunarodne razvojne saradnje i međunarodne humanitarne pomoći, pružajući odgovarajući doprinos približavanju Crne Gore ka Evropskoj uniji.

2.1. Direkcija za ekonomsku diplomatiju

U 2023. vođena je intenzivna komunikacija sa stranim diplomatskim predstavništvima u Podgorici povodom konkretnih inicijativa za saradnju, promociju i potencijalno ulaganje u sektore od važnosti za ekonomski rast i razvoj Crne Gore. Intenzivirane su aktivnosti na promociji ekonomskih potencijala Crne Gore i kroz angažman diplomatsko-konzularne mreže Crne Gore u različitim formatima (razgovori, prezentacije, događaji, konferencije, sajamske manifestacije, izložbe, bazari), od kojih se izdvajaju:

- radni doručak za rezidentne i nerezidentne ambasadore akreditovane u Crnoj Gori pod nazivom „Crna Gora vaš partner - Investicione mogućnosti“, 15. marta, u saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore i Agencijom za investicije, u cilju promocije međunarodne privredne saradnje i predstavljanja ekonomskih rezultata i investicionih potencijala Crne Gore;
- okrugli sto na temu „Odgovori Njemačke i Crne Gore na energetska krizu“, održan u Frankfurtu, u saradnji sa Generalnim konzulatom Crne Gore i Investicionom agencijom grada Frankfurta, s ciljem promocije privrednih i energetskih potencijala Crne Gore. Događaju su prisustvovali predstavnici Privredne komore Crne Gore, Agencije za investicije i EPCG;
- poslovni forumi Crne Gore i: Njemačke (10. februar), Slovačke (17. maj), Normandije (25. maj, u okviru zvanične posjete delegacije regije Normandija Crnoj Gori) i Američko-centralnoevropske biznis asocijacije (ACEBA) (11. oktobar).

Pružana je podrška učešću visokih crnogorskih delegacija na brojnim događajima i skupovima - učešće predsjednika Vlade dr Dritana Abazovića na 53. Godišnjem sastanku Svjetskog ekonomskog foruma u Davosu od 17. do 19. januara 2023, Skoplje ekonomskom forumu 1. marta i *Silk Road* Forumu 26. i 27. oktobra.

Nastavljeno je sa jačanjem saradnje sa Bečkim ekonomskim forumom (VEF) na kojem je u novembru 2023. učestvovao potpredsjednik Vlade i ministar ekonomskog razvoja Nik Đeljošaj, dok je članstvo u Komitetu pokrovitelja VEF potvrdio premijer Milojko Spajić.

Predstavnik direktorata, kao stalni član, učestvovao je u radu Koordinacionog tijela za implementaciju Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, na upravljačkom i operativnom nivou.

Vršena je promocija Crne Gore i crnogorskih proizvoda na tržištu NR Kine, u saradnji sa Privrednom komorom i kompanijom „13. jul Plantaže“, što je rezultiralo svečanim otvaranjem crnogorskog paviljona na Expo-u u kineskom gradu Ningbo 11. novembra.

Realizovane su aktivnosti u cilju pripreme crnogorskog učešća na Međunarodnoj hortikulturnoj izložbi EXPO Kahramanmaraš 2023.

2.2. Direkcija za kulturnu diplomatiju i promociju

Kroz redovnu saradnju sa Ministarstvom kulture i medija, Državnim arhivom Crne Gore, Crnogorskom kinotekom, Centrom za očuvanje i razvoj kulture manjina, Muzejom savremene umjetnosti Crne Gore i drugim institucijama, realizovane su brojne aktivnosti posredstvom naše diplomatsko-konzularne mreže:

- izložba više od pedeset umjetničkih djela slavnog crnogorskog slikara Petra Lubarde, održana u martu u Skoplju, u saradnji s Ministarstvom kulture i medija Crne Gore i Ministarstvom kulture Republike Sjeverne Makedonije;
- manifestacija „Sedmica crnogorske kulture u Republici Albaniji“ održana od 10. do 14. jula u Tirani i Draču, u saradnji sa Ministarstvom kulture i medija Crne Gore, u okviru koje je organizovan koncert gudačkog kvarteta Crnogorskog simfonijskog orkestra, „Crnogorski paviljon“, predstavljene narodne nošnje iz Narodnog muzeja Crne Gore, prezentovane knjige albanskih autora iz fonda Nacionalne biblioteke „Đurđe Crnojević“, emitovani filmovi crnogorskih autora Nikole Vukčevića i Draška Đurovića, realizovano učešće Gradske muzike Budve i mažoretkinja iz Herceg Novog;
- u Dikasteriji za kulturu i obrazovanje Vatikana postavljena je skulptura - poklon crnogorske umjetnice Milene Mijović-Durutović;
- promocija knjige „Antologija kratke proze albanskih pisaca Crne Gore“ u Skadru 11. aprila i Prištini 29. maja, u saradnji s Centrom za očuvanje i razvoj kulture manjina;
- izložba „Fragmenti moderne umjetnosti u Crnoj Gori“, u maju u Bugarskoj;
- izložba „Konzularna predstavništva Crne Gore 1880-1914“ tokom septembra i oktobra, u saradnji sa Državnim arhivom Crne Gore, koja prikazuje arhivsku građu Knjaževine i Kraljevine Crne Gore, koncipiranu u 39 panoa i 230 dokumenata i fotografija Ministarstva inostranih djela Knjaževine/Kraljevine Crne Gore koji na vjerodostojan, vizuelno pregledan način prikazuju uspostavljanje i funkcionisanje konzularne mreže Crne Gore toga doba u brojnim državama: Argentina, Austro – Ugarska, Belgija, Brazil, Francuska, Grčka, Italija, Malta, Nizozemska, Njemačka, Rumunija, Sjedinjene Američke Države, Velika Britanija, Španija, Švedska;
- projekcija autentičnog crno-bijelog filma „Obnova crnogorske kraljevine iz 1910“ u Sofiji, Frankfurtu i Londonu, povodom proslave Dana državnosti Crne Gore;
- arhivska građa Kraljevine Crne Gore, vrijedni originalni dokumenti tadašnjeg Vojnog ministarstva, ustupljeni su Državnom arhivu Crne Gore od strane Državnog arhiva Republike Poljske;
- manifestacija „Multikulturalnost Crne Gore“ održana 12. jula u Prištini i 13. jula u Skoplju u sklopu programa „Skopsko kulturno ljeto“, a povodom proslave Dana Državnosti Crne Gore, uz učešće crnogorskih akademskih umjetnika, muzičara i glumaca, u saradnji sa Centrom za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore.

2.3. Direkcija za razvojnu saradnju i humanitarnu pomoć

U Direkciji za razvojnu saradnju i humanitarnu pomoć ključne aktivnosti su se odnosile na pripremu Nacrta zakona o međunarodnoj razvojnoj saradnji i međunarodnoj humanitarnoj pomoći, kao i ispunjavanje obaveza u okviru integracionog procesa. Na tim linijama, predstavnici direkcije su redovno učestvovali u radu Radne grupe za pregovaračko poglavlje 30 – Vanjski odnosi, odnosno u izradi Priloga za Izvještaj Evropske komisije o Crnoj Gori.

Na Nacrt zakona mišljenja su zvaničnim putem dostavili Generalni sekretarijat Vlade, Ministarstvo finansija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Ministarstvo kulture i medija i Ministarstvo javne uprave, a takođe, obavljene su konsultacije i pribavljeno mišljenje Sekretarijata

za zakonodavstvo prije upućivanja Nacrta zakona o međunarodnoj razvojnoj saradnji i međunarodnoj humanitarnoj pomoći na javnu raspravu.

Javni poziv za javnu raspravu o Nacrtu zakona o međunarodnoj razvojnoj saradnji i međunarodnoj humanitarnoj pomoći objavljen je 12. jula 2023, na internet stranici Ministarstva vanjskih poslova i portalu e-uprave. Tokom perioda javne rasprave nije bilo dostavljenih primjedbi, predloga i sugestija, a izvještaj o sprovedenoj javnoj raspravi sačinjen je 14. avgusta 2023. i objavljen na internet stranici Ministarstva vanjskih poslova i portalu e-uprave.

Nakon obavljenih konsultacija sa Ministarstvom evropskih poslova, Nacrt zakona je upućen Evropskoj komisiji, na mišljenje. Ministarstvu vanjskih poslova je 27. oktobra dostavljen odgovor Evropske komisije u kojem se navodi da nemaju komentara na tekst Nacrta.

U skladu sa Programom rada Vlade za 2023. godinu (IV kvartal) i Programom pristupanja Crne Gore EU (PPCG) za period 2023-2024 (IV kvartal 2023), Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 14. decembra 2023. utvrdila Predlog zakona o međunarodnoj razvojnoj saradnji i međunarodnoj humanitarnoj pomoći.

U okviru redovnih aktivnosti Direkcije za razvojnu saradnju i humanitarnu pomoć, nastavljena je koordinacija službene razvojne podrške (ODA), kao i koordinacija upućivanja humanitarne pomoći Crne Gore drugim zemljama. U okviru budžeta Ministarstva vanjskih poslova za 2023, sredstva za razvojnu saradnju i humanitarnu pomoć u ukupnom iznosu od 50.000,00 eura opredijeljena su za pomoć palestinskim izbjeglicama, uplatama u junu i oktobru za UN Agenciju za pomoć palestinskim izbjeglicama (UNRWA).

3. GENERALNI DIREKTORAT ZA MULTILATERALNE POSLOVE

Crna Gora je, polazeći od definisanih vanjskopolitičkih prioriteta, uprkos sve većim izazovima na globalnoj sceni, potvrdila svoju čvrstu opredijeljenost ka evropskim i evroatlantskim vrijednostima djelovanjem u multilateralnim i regionalnim forumima, uz punu privrženost vrijednostima multilateralizma, otvorenoj saradnji i snaženju partnerstva sa Ujedinjenim nacijama, OEBS-om i Savjetom Evrope. Kontinuirana i intenzivna regionalna i dobrosusjedska saradnja kroz aktivnu ulogu i učešće u brojnim organizacijama i inicijativama, a prvenstveno kroz uspješno predsjedavanje Procesu saradnje u JIE u prvoj polovini godine, dala je dodatni podsticaj evropskoj perspektivi država regiona. Nakon izbora 44. Vlade preduzete su aktivnosti u pravcu snažnijeg i vidljivijeg djelovanja na međunarodnom planu, budući da je Vlada kao jedan od prioriteta vanjske politike istakla snaženje multilateralnog djelovanja.

3.1. Direkcija za Ujedinjene nacije (UN)

Crna Gora kontinuirano učestvuje u radu i ostvaruje odličnu saradnju sa Ujedinjenim nacijama i drugim specijalizovanim agencijama. Naša zemlja ostaje posvećena vrijednostima multilateralizma, otvorenoj saradnji i snaženju partnerstava u okviru Ujedinjenih nacija, pa je i tokom izvještajnog perioda ostvaren značajan broj aktivnosti u tom pravcu.

Direkcija za UN je tokom 2023. aktivno sprovodila aktivnosti u okviru ključnih prioriteta kroz tri stuba djelovanja UN: mir i bezbjednost, održivi razvoj i ljudska prava. Realizacija ovih aktivnosti zahtijevala je redovnu interresornu saradnju i komunikaciju sa UN sistemom u zemlji, kao i praćenje i učešće u radu glavnih organa i tijela UN, posredstvom stalnih misija Crne Gore u svim centrima UN – Njujorku, Ženevi, Beču, kao i ambasada koje pokrivaju multilateralne organizacije.

Ministarstvo vanjskih poslova je, u koordinaciji sa nadležnim diplomatsko-konzularnim predstavništvima, tokom prethodne godine koordiniralo definisanje pozicija Crne Gore u odnosu na složenu agendu UN-a i šira geopolitička dešavanja, različite inicijative, te izbore država članica

za različita tijela UN-a. U pogledu kandidature Crne Gore za nestalnu članicu Savjeta bezbjednosti 2026-2027, radilo se na obezbjeđivanju reciprociteta i njenoj daljoj promociji.

U kontekstu strateškog opredjeljenja i posvećenosti Zajedničkoj vanjskoj i bezbjednosnoj politici EU, održavana je sadržajna saradnja sa delegacijama EU u Podgorici i u sjedištima UN-a - debrifinzi, konsultacije i koordinacije za zajednička nastupanja. Koordinirane su aktivnosti sa delegacijama država saveznica, kao i delegacijom EU i državama članicama, uključujući stoprocentno pridruživanje izjavama EU u svim formatima.

Nastavljena je dobra saradnja sa UN timom u zemlji, kroz realizaciju brojnih projekata koji su od koristi za jačanje institucionalnih kapaciteta i dalje sprovođenje reformi u brojnim oblastima, a u toku 2023. definisani su i novi, inovativni mehanizmi saradnje.

Generalna debata: Delegacija Crne Gore koju je predvodio predsjednik Crne Gore Jakov Milatović, a u čijem sastavu je bio i predsjednik Vlade Crne Gore i rukovodilac rada Ministarstva vanjskih poslova dr Dritan Abazović, učestvovala je na **generalnoj debati 78. zasijedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija u Njujorku**, u periodu od 18-23. septembra 2023.

Predsjednik Vlade Crne Gore i rukovodilac rada Ministarstva vanjskih poslova dr Dritan Abazović učestvovao je na otvaranju Generalne debate 78. zasijedanja GSUN, godišnjem Konkordija samitu, radnom doručku ministara vanjskih poslova A5 inicijative, 25. sastanku na visokom nivou u organizaciji Međunarodnog centra „Nizami Ganjavi“, sastanku SBUN na visokom nivou o očuvanju mira i bezbjednosti u Ukrajini, večeri za ministre vanjskih poslova Transatlantskog regiona, radnom doručku ministara vanjskih poslova Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECIP) i Savjeta za regionalnu saradnju (RCC) čiji su domaćini bili Sjeverna Makedonija i RCC, ministarskom sastanku Grupe prijatelja za odgovornost u Ukrajini i sastanku na visokom nivou „Unapređenje održivosti i prilagodljivosti Agende žene, mir i bezbjednost“ čiji su domaćini bili državni sekretar SAD i ministar vanjskih poslova Rumunije.

Državni sekretar Ministarstva vanjskih poslova Robert Markić učestvovao je na radnom doručku ministara vanjskih poslova ZB, Slovenije, Hrvatske i Italije čiji je domaćin bio ministar vanjskih poslova Italije Antonio Tajani, ministarskom sastanku „Suočavanje s prijetnjom sintetičkih droga po javno zdravlje i bezbjednost kroz globalnu saradnju“ čiji je domaćin bio državni sekretar SAD, 14. ministarskom sastanku Grupe prijatelja za medijaciju kojom kopredsjedavaju Turska i Finska, 16. ministarskom sastanku Globalne grupe za upravljanje (3GMM), te na sastanku na visokom nivou na temu „Radeći za održivi mir i razvoj s djecom u centru pažnje“, u organizaciji EU i Belgije. V.d. generalnog direktora za multilateralne poslove u Ministarstvu vanjskih poslova Radovan Bogojević učestvovao je na radnom ručku ministara vanjskih poslova država članica Centralno-evropske inicijative (CEI) kojim je predsjedavala Moldavija, radnom doručku ministara vanjskih poslova SEECIP i RCC, radnom doručku ministara vanjskih poslova A5 Inicijative i gala večeri koju su organizovali predsjednici Češke i Slovačke povodom 30 godina nezavisnosti i članstva u UN.

3.2. Bezbjednost, razoružanje, neproliferacija i kontrola spoljne trgovine oružjem

Na nacionalnom planu, nastavljeno je sa ispunjavanjem obaveza koje proizilaze iz članstva Crne Gore u međunarodnim instrumentima posvećenim razoružanju, kontroli naoružanja i neproliferaciji oružja za masovno uništenje. Kontinuirano se realizuju aktivnosti na planu kontrole spoljne trgovine naoružanjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene.

Crna Gora je, u skladu sa ustaljenom praksom, u roku dostavila godišnje izvještaje o implementaciji konvencija iz oblasti razoružanja i kontrole naoružanja - Konvencije o hemijskom oružju (BWC), Konvencije o konvencionalnom oružju (CWC) i pratećih protokola, Otavske konvencije (APLC), kao i Haškog kodeksa ponašanja protiv balističkih projektila (HCOC).

Na međunarodnom planu, intenzivno su praćeni prioritetni organi i teme pod okriljem UN u Njujorku, Ženevi i Beču – I komitet, mir i bezbjednost, mirovne operacije, međunarodni

instrumenti u domenu kontrole izvoza, naoružanja i razoružanja, uz definisanje pozicija na liniji EU i NATO partnera. U komunikaciji sa Odjeljenjem za mirovne operacije UN (DPO), Crna Gora je i tokom 2023. pružala podršku upućivanju crnogorskih predstavnika u misije UN-a.

Prvi komitet (za razoružanje i međunarodnu bezbjednost) – održan je u periodu od 28. septembra do 3. novembra 2023. Crna Gora je glasala i kosponsorisala rezolucije na Prvom komitetu u skladu s vanjskopolitičkim prioritetima i pozicijama u domenu razoružanja i međunarodne bezbjednosti i pridružila se svim istupanjima EU, kao i objašnjenjima glasa i pozicija u okviru svih sedam klastera. U odnosu na rezolucije koje su tehnički ažurirane, postupano je u skladu s prethodnom praksom, dok se po pitanjima koja su bila otvorena, pozicija utvrđivala u koordinaciji s EU i NATO.

Crna Gora nastavila je učešće u Grupi prijatelja za odgovornost za agresiju na Ukrajinu, a bila je aktivna i u svim ostalim formatima u okviru UN-a po ovom pitanju, uključujući i na zasijedanju 11. hitne specijalne sjednice GS UN o Ukrajini povodom godišnjice od izbijanja agresije (24. februar) i debate na Generalnoj skupštini UN-a posvećenoj situaciji u privremeno okupiranim teritorijama u Ukrajini (18. jul 2023). Crna Gora je kosponsorisala sve relevantne rezolucije i događaje koje su organizovani o situaciji o Ukrajini tokom godine, a pridružila se svim izjavama EU i država istomišljenica.

Uz Ukrajinu, proteklu godinu obilježila je eskalacija situacije između Izraela i Palestine i dodatno zaoštavanje geopolitičkih odnosa. Stalna misija u Njujorku učestvovala je u radu dvije sesije 10. hitnog specijalnog zasijedanja, a Ministarstvo vanjskih poslova koordinisalo je izjašnjavanja i glasanja Crne Gore po ovom pitanju.

Crna Gora aktivno je pratila sve forume koji se bave pitanjima razoružanja i u ostalim sjedištima UN-a, iako je kod većine bila pojačana stagnacija zbog rastućih oprečnih viđenja u odnosu na pojedine teme kao i remetilačke politike RF, što je naročito bilo izraženo na sastancima Konvencije o hemijskom oružju (BWC) i Konvencije o konvencionalnom oružju (CWC), ali i u okviru Konferencije o razoružanju (CD) koja nije donijela odluku o primanju posmatrača za 2023, za šta se prijavila i Crna Gora. Jedini forumi u kojima se vodila suštinska rasprava bili su oni u kojima RF nije strana ugovornica – CCM, ATT i APLC.

Crna Gora je u izvještajnom periodu imala intenzivnu i sveobuhvatnu diplomatsku aktivnost u kontekstu godišnje konferencije Međunarodne agencije za atomsku energiju (IAEA), zasijedanja Pripremne komisije Organizacije sveobuhvatnog ugovora za zabranu nuklearnog testiranja (CTBTO) i radnih tijela Organizacije za zabranu hemijskog oružja (OPCW), naročito na V preglednoj konferenciji OPCW (15-19. maja) i 28. CoP OPCW (27. novembra do 1. decembra) na kome je učešće uzela Ambasada Crne Gore u Hagu.

Stalna misija je učestvovala na specijalnom zasijedanju Generalne konferencije IAEA (27. januar 2023) na kojoj je usvojeno povećanje budžeta Organizacije za tekuću godinu, kao i redovnom 67. zasijedanju (25-29. septembar 2023), kada je delegaciju Crne Gore predvodila ministarka nauke Biljana Šćepanović, koja je uz nacionalnu izjavu imala i bilateralne susrete na visokom nivou.

Stalna misija u Beču učestvovala je i na svim redovnim zasijedanjima Borda guvernera IAEA i sastancima i pregovorima koji su organizovani u pripremama za zasijedanje. Direkcija za UN i Misija pratili su i posredovali u komunikaciji između IAEA i nacionalnih kontakt osoba u procesu finalizacije i odobrenja projektnih predloga za novi ciklus tehničke pomoći IAEA državama učesnicama, uključujući Crnu Goru, za period 2024-2025, koji je odobren na novembarskom zasijedanju Borda guvernera (glavni projekat nabavka Pet scan uređeja za Klinički centar Crne Gore). Direkcija i Misija posredovali su i učestvovali i u pripremi za učešće delegacije Crne Gore na zasijedanju strana ugovornica Konvencije o sigurnosti IAEA (CNS), i posredovali u imenovanju Kliničkog centra Crne Gore kao regionalnog „anchor“ centra za inicijativu *Rays of Hope* koja dobija rastući značaj unutar IAEA.

Direkcija/Stalna misija posredovali su u upućivanju poziva ministarske nauke B. Šćepanović DDG NA N. Mokhtar da posjeti Crnu Goru, kao i u komunikaciji sa kabinetom zamjenice Generalnog direktora IAEA, koja je prihvatila poziv. Usljed unutrašnjih političkih procesa u državi, Crna Gora nije odgovorila DDG NA na predloge datuma posjete, što je nakon konstituisanja Skupštine i izbora 44. Vlade potrebno uraditi u najskorijem roku.

U odnosu na Organizaciju sveobuhvatnog ugovora za zabranu nuklearnog testiranja (CTBTO), Stalna misija učestvovala je na nastavljenom 59. zasijedanju Pripremne komisije CTBTO-a iz 2021. (januar/februar), koje je bilo prvo koje je završeno neusvajanjem Završnog izvještaja zbog geopolitičkih tenzija, kao i na ostalim redovnim zasijedanjima Pripremne komisije u 2023. (jun/jul) koji su opteretila brojna politička pitanja.

Ministarstvo vanjskih poslova je, kroz rad Stalne misije u Beču, pratilo i učestvovalo na svim ključnim događajima i sastancima upravnih tijela Kancelarije Ujedinjenih nacija za pitanja droge i kriminala (UNODC) – 66. sjednica Komisije za opojne droge (CND) i 32. sjednica Komisije za krivičnu prevenciju i krivično pravosuđe (CCPCJ), kao i na ponovljenim sastancima dviju komisija. Na marginama 66. zasijedanja CND-a, u organizaciji Crne Gore (predstavnicu Ministarstva zdravlja učestvovala), Bosne i Hercegovine i Srbije, organizovan je događaj na marginama posvećen pitanjima multidisciplinarnog pristupa prema osobama koje koriste droge i osobama u oporavku u zemljama Zapadnog Balkana.

Stalna misija imala je intezivnu komunikaciju sa predstavnicima regionalne kancelarije UNODC za Jugoistočnu Evropu (ROSEE) koja je inicirala namjeru jačanja saradnje sa Crnom Gorom i potpisivanje Strateškog okvira saradnje Crne Gore i UNODC 2023-2027 (nacionalni odgovor u 2023. nije bio dostavljen, kao i imenovanje nove nacionalne kontakt osobe za saradnju). Stalna misija je pratila i sastanke Ad Hoc komiteta za razmatranje Sveobuhvatne međunarodne konvencije o sprječavanju upotrebe ICT u kriminalne svrhe.

Vasenarski aranžman: Crnu Goru je, 04. aprila o.g, posjetila delegacija predstavnika zemlje izvjestioca (Bugarska) i zemalja koizvjestilaca (Njemačka i Slovenija) za proces pristupanja Crne Gore Vasenarskom aranžmanu (WA) za kontrolu izvoza konvencionalnog oružja, te roba i tehnologija dvostruke namjene. Na sastanku održanom u Ministarstvu vanjskih poslova, razgovarali su sa predstavnicima nadležnih organa o napretku u oblasti kontrole spoljne trgovine naoružanjem i vojnom opremom, te robom dvostruke namjene, od decembra 2019, kada je realizovana njihova druga posjeta (prva realizovana u maju 2017). Predstavnicu institucija dali su pregled dešavanja koji se odnose na razvoj nacionalnih politika i politika neproliferacije.

S tim u vezi, iskazano je zadovoljstvo progresom Crne Gore u pravno-tehničkom smislu, te u dijelu ispunjenosti kriterijuma koje propisuje Vasenarski aranžman. Istaknuto je da, međutim, prijem u WA zavisi od više faktora, koji nisu uslovljeni samo rezultatima aplikanta i ispunjenošću tehničkih uslova, već - možda i dominantno - političkom klimom unutar ovog kontrolnog režima. Naša strana je obaviještena da će izvještaj o posjeti Crnoj Gori biti finalizovan do kraja maja 2024. Predstavnicu naših institucija pripremili su prethodno odgovore na ranije dostavljenu listu pitanja koji će, na uvid, biti upućeni zemljama članicama WA na radnom sastanku u maju 2024.

3.3. Ljudska prava

Direkcija za UN je i u 2023, uz aktivno učešće diplomatske mreže i u saradnji sa nadležnim resorima, nastavila sa koordinacijom i realizacijom širokog spektra aktivnosti na agendi UN u cilju zaštite, promocije i unapređenja osnovnih ljudskih prava i sloboda. Uz aktivno učešće u radu ključnih tijela i komiteta UN-a, najveća afirmacija nacionalnih napora u ovoj oblasti ostvarena je aktivnostima u okviru članstva Crne Gore u Savjetu za ljudska prava (HRC).

Crna Gora je imala prepoznatljivo djelovanje i ostvarila je mjerljive rezultate tokom zasijedanja i drugih aktivnosti HRC-a, čime je dat veliki doprinos većoj vidljivosti i boljoj poziciji naše vanjske politike u strukturi globalne multilateralne diplomatije. Tokom 2023, nastavljen je proaktivan rad

u svim procesima tri redovna zasjedanja Savjeta za ljudska prava (mart, jun i septembar) i majskom specijalnom zasjedanju, koji su održani u sijenci ruske agresije na Ukrajinu, a koja je dovela do humanitarne krize širokih razmjera, miliona raseljenih i interno raseljenih lica, razaranja civilne infrastrukture, te sumnji na kršenje ljudskih prava, međunarodnog humanitarnog prava i ratne zločine. Posljednje 54. zasjedanje obilježila je i eskalacija sukoba na Bliskom istoku između Izraela i Palestine.

Kao potvrda posvećenosti Crne Gore promociji agende HRC-a na najvišem nivou, predsjednik Crne Gore Milo Đukanović učestvovao je 27. februara na segmentu na visokom nivou tokom prve sesije HRC-a, kada je imao i susrete sa generalnim sekretarom UN Antonijom Guterešom, komesarom UN za ljudska prava Volkerom Turkom i predsjednikom HRC-a Vaclavom Beleckom.

Tokom intenzivne radne agende i sve više polarizovane debate u okviru HRC-a, Crna Gora je nastojala da, kroz zapaženo i balansirano djelovanje, doprinese povećanju vidljivosti crnogorske vanjske politike na multilateralnom planu u ovoj oblasti. Konkretni rezultati postignuti su kroz istupanja na interaktivnim dijalozima o stanju ljudskih prava u 28 država članica UN u okviru četvrtog ciklusa **Univerzalnog periodičnog pregleda (UPR-a)**, zatim zajedničke izjave, učešće u pregovorima, konsultacijama i draftiranju rezolucija, kosponzorstvo tematskih događaja, te redovnu komunikaciju i saradnju sa evropskim, evroatlantskim saveznicima i strateškim partnerima od kojih je pozdravljen naš angažman. Stalna misija u Ženevi imala je značajan broj izjava sa fokusom na dimenziju kršenja ljudskih prava tokom agresije Rusije na Ukrajinu, kršenje ljudskih prava žena i djevojčica u Avganistanu, Iranu, te razmatranje ljudskih prava u drugim zemljama.

U maju 2023. u Ženevi je predstavljen **Nacionalni izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori u okviru Četvrtog ciklusa Opšteg periodičnog pregleda Ujedinjenih nacija za period 2018-2022 (UPR)**. Tom prilikom, Crna Gora je dobila 247 preporuka do kojih je ukupno 225 prihvaćeno, 15 notirano, dok je odlučeno da se za sedam preostalih naknadno definiše pozicija. Prethodno je izradu Izvještaja, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, koordiniralo Ministarstvo vanjskih poslova - Direkcija za UN, sa posebnim fokusom na napredak postignut u okviru trećeg ciklusa i implementaciju preporuka u periodu nakon podnošenja Srednjeročnog izvještaja o implementaciji preporuka iz juna 2020. U Izradi predmetnog izvještaja doprinos dali i drugi nadležni državni organi (ministarstva i organi uprave, sudstvo i tužilaštvo), Skupština, nacionalna institucija Zaštitnika ljudskih prava, civilni sektor, kao i UN sistem u Crnoj Gori.

Izvještaj Radne grupe četvrtog ciklusa Univerzalnog periodičnog pregleda (UPR) o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori usvojen je na sjednici Savjeta za ljudska prava, 2. oktobra 2023, na kojoj je Crna Gora pohvaljena za konstruktivan odnos i prihvatanje velike većine preporuka datih putem UPR mehnaizma.

Vršena je koordinacija u pogledu organizacije posjete specijalne izvjestiteljke UN-a za nezavisnost sudija i advokata Margaret Satervajt Crnoj Gori, realizovane u periodu 19-26. septembra 2023. Tokom posjete, specijalna izvjestiteljka održala je sastanke sa predstavnicima zakonodavne, izvršne i sudske vlasti u Crnoj Gori, a organizovane su i posjete pravosudnim organima Podgorici, Kolašinu i Bijelom Polju u cilju sveobuhvatnog sagledavanja mjera koje Crna Gora preduzima u kontekstu nezavisnosti pravosuđa i slobodnog obavljanja sudske i advokatske profesije.

Direkcija za UN je, uz podršku Stalne misije pri UN i drugim međunarodnim organizacijama u Ženevi, imala aktivnu ulogu u međuresornoj koordinaciji i saradnji sa UN sistemom u Crnoj Gori u pripremi učešća predstavnika Crne Gore na Događaju na visokom nivou za ljudska prava (HR 75) koji je, u periodu od 11-12. decembra 2023, organizovan u Ženevi s ciljem obilježavanja 75 godina od usvajanja Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima. Crna Gora je predstavila obećanja (pledges) o dugoročnim planovima i prioritetima u ovoj oblasti. Ministarstvo vanjskih poslova, u saradnji sa nadležnim organima, uzelo je aktivno učešće u definisanju i pripremi

Vladinih obećanja, koje je na samom događaju u Ženevi predstavio ministar ljudskih i manjinskih prava Fatmir Đeka.

Koordinirana je priprema učešća Crne Gore na II Globalnom forumu za izbjeglice – GRF u Ženevi (13-15. decembar 2023), jednom od najvećih okupljanja predstavnika članica UN-a posvećenom izbjeglicama, raseljenim licima i apatridima. Crnu Goru je predstavljala stalna predstavница pri UN i drugim međunarodnim organizacijama u Ženevi amb. Slavica Milačić, koja je tom prilikom predstavila obećanja (pledges) Crne Gore i najavila posvećenost Vlade ciljevima Globalnog sporazuma za izbjeglice sa fokusom na prava svih lica bez državljanstva na zdravstvenu zaštitu, obrazovanje i zapošljavanje; pristupanje Crne Gore Globalnoj Alijansi za okončanje apatridije; i rješavanje preostalih slučajeva protiv apatridije na svojoj teritoriji. Na odvojenoj donatorskoj konferenciji najavljeno je uvećanje dobrovoljnog doprinosa Crne Gore UNHCR-u za 50 % (ukupno 15 000 EUR iz budžeta Ministarstva vanjskih poslova).

Poseban akcenat stavljen je na rad Grupe prijatelja za prava starijih lica, Grupe podnosilaca rezolucije za Šri Lanku i Grupe prijatelja za eliminaciju seksualnog uznemiravanja u čemu je direktno učešće uzela Stalna misija u Ženevi. Crna Gora, takođe, članica je Grupe prijatelja za prava djece i Grupe prijatelja za odgovornost za Ukrajinu.

Crna Gora je, takođe, učestvovala u radu Trećeg komiteta Generalne skupštine UN (za socijalna, humanitarna i kulturna pitanja), od 28. septembra do 17. novembra u Njujorku, kojom prilikom je glasala i kosponsorisala rezolucije u skladu sa vanjskopolitičkim prioritetima i ustaljenim pozicijama. U saradnji sa strateškim partnerima iz EU i SAD, Crna Gora je učestvovala u pregovorima o Rezoluciji o pravima djece, kao i o Rezoluciji o jačanju uloge UN u promovisanju demokratizacije i unapređenju periodičnih prava i pravih izbora, a pridruživala se izjavama EU i tematskim rezolucijama o stanju ljudskih prava u određenim zemljama.

3.4. Održivi razvoj, životna sredina, ekonomska i kulturna pitanja

Crna Gora imala je značajne diplomatske aktivnosti u saradnji sa sistemom UN u oblastima održivog razvoja, klimatskih promjena i zaštite životne sredine, kao i pitanjima unapređenja saradnje u oblasti ekonomije i kulture.

Crna Gora je na najvišem političkom nivou učestvovala na ključnim međunarodnim skupovima organizovanim u izvještajnom periodu, *inter alia*, na SDG samitu (18. septembra), Dijalogu na visokom nivou o finansiranju za razvoj (20. septembra), kao i COP28 Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o promjeni klime, na kojima je delegaciju Crne Gore predvodio predsjednik Crne Gore. Ministarstvo vanjskih poslova radilo je na pripremi učešća delegacije Crne Gore na predmetnim skupovima, kao i koordinisalo procesom priprema nacionalnih stavova.

Crna Gora je članica Core grupe¹ za Socijalni samit koji treba da se održi 2025. Predviđeno je da se Socijalnim samitom zaokruži niz samita – SDG samit (2023), Samit za budućnost (2024), u cilju doprinosa implementaciji ciljeva održivog razvoja.

Predstavnici stalnih misija u Njujorku, Beču i Ženevi kao i ambasada koje pokrivaju i multilateralne organizacije (naročito Pariz, Rim, London, Madrid) učestvovali su na sastancima radnih tijela agencija i organizacija UN u ovim oblastima, uključujući, *inter alia*, Organizaciju UN-a za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO), Ekonomsku komisiju UN za Evropu (UNECE), Svjetsku zdravstvenu organizaciju (SZO), Svjetsku organizaciju za intelektualnu svojinu (WIPO), Program UN za životnu sredinu (UNEP) Organizaciju za hranu i poljoprivredu (FAO), Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede (IFAD), Međunarodnu pomorsku organizaciju (IMO), Svjetsku turističku organizaciju (UNWTO). Direkcija za UN je u kontinutetu posredovala u

¹ Core Grupu čine: Portugal, Čile, Španija, Maroko, Belgija, Zambija, Danska, Južna Afrika, Kazahstan, Dominikanska Republika, Singapur i Crna Gora.

komunikaciji i koordinaciji aktivnosti nadležnih resora, Stalne misije u Ženevi i Svjetske trgovinske organizacije (WTO).

Drugi komitet (za ekonomska i finansijska pitanja) – održan je u periodu od 28. septembra do 22. novembra, tokom koga je Crna Gora, prateći ustaljenu praksu, glasala i kosponsorisala rezolucije u skladu sa vanjskopolitičkim prioritetima i pozicijama, pridružujući se svim istupanjima EU, kao i objašnjenjima glasa i pozicija.

Stalne misije i nadležne ambasade, u koordinaciji sa Direkcijom za UN, pružile su podršku za učešće visokih delegacija Crne Gore na nekim od ključnih događaja u ovoj oblasti koji su obilježili prošlu godinu. Uz SDG samit koji je održan u Njujorku, potpredsjednik Vlade i ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Vladimir Joković učestvovao je sa delegacijom na UN konferenciji o srednjeročnom sveobuhvatnom pregledu implementacije ciljeva Međunarodne dekade za akciju na temu „Voda za održivi razvoj 2018-2028“, koja se održala u Njujorku od 22-24. marta 2023. Ministar rada i socijalnog staranja Admir Adrović predvodio je crnogorsku delegaciju na 61. zasjedanju Komisije za socijalni razvoja, održane u Njujorku od 6-15. februara 2023, dok je direktor Uprave za statistiku Miroslav Pejović bio šef državne delegacije na 54. sjednici Statističke komisije UN, 24. februar – 3. mart 2023.

Tokom 2023. intenzivirane su aktivnosti Crne Gore u okviru Ekonomske komisije UN za Evropu (UNECE) u Ženevi. Ministarka ekologije, prostornog planiranja i urbanizma Ana Novaković-Đurović predvodila je delegaciju Crne Gore na 70. zasjedanju UNECE (18-19. april 2023), kada je stalna predstavnica Crne Gore pri UN i drugim MO u Ženevi izabrana i za potpredsjednicu Izvršnog odbora UNECE (EXCOM, dvogodišnji mandat). Izvršna direktorica Fonda za inovacije Bojana Femić Radosavović u maju izabrana je za potpredsjednicu Odbora UNECE-a za inovacije, konkurentnost i privatno javna partnerstva (CICPPP), dok je gradonačelnica Podgorice prof. Dr Olivera Injac učestvovala na Forumu gradonačelnika (2-3. oktobar).

Direkcija za UN i Ambasada Crne Gore u Rimu učestvovali su u koordinaciji procesa definisanja i potpisivanja FAO–Crna Gora Programskog okvira (CPF) za period 2023–2027, kojim su definisani zajednički prioritet za sektor hrane i poljoprivrede Crne Gore u narednim godinama. Programski okvir potpisali su 7. decembra 2023. Nabil Gangi, vršilac dužnosti Regionalnog direktora FAO za Evropu i Centralnu Aziju, i ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Vladimir Joković. Potpredsjednik Vlade i ministar poljoprivrede Joković predvodio je delegaciju Crne Gore i na zasjedanju Upravnog odbora IFAD-a (februar 2023), kao i na Samitu UN-a o prehrambenim sistemima „Stocktaking moment“ koji je održan u Rimu u julu 2023.

U domenu saradnje sa UNIDO u Beču, u izvještajnom periodu došlo je do intenziviranja saradnje, pa je 14. juna 2023. realizovana posjeta Crnoj Gori generalnog direktora UNIDO, Gerda Milera. Tom prilikom, u koordinaciji Ministarstva vanjskih poslova, organizovani su susreti na visokom nivou sa predsjednikom Crne Gore Jakovom Milatovićem, predsjednikom Vlade i rukovodiocem rada Ministarstva vanjskih poslova Dritanom Abazovićem i ministrom ekonomije Goranom Đurovićem.

Crna Gora je imala zapaženo učešće na 20. generalnoj konferenciji Organizacije Ujedinjenih nacija za industrijski razvoj (UNIDO) u periodu 27. novembra do 1. decembra 2023, kada je predsjedavala Generalnim komitetom na kome su pregovarane rezolucije.

Nastavljena je intenzivna saradnja sa Organizacijom UN-a za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO), u kojoj je punopravno članstvo tokom 2023. ponovo povratila i SAD. Ambasada u Parizu aktivno je učestvovala u aktivnostima UNESCO-a i nastavila proaktivan pristup u okviru nekoliko grupa prijatelja (Ukrajina, mediji, za prioritete Afrike, ravnopravnost polova). Ministarstvo je posredovalo u komunikaciji i koordinaciji nadležnih resora i Komisije za saradnju sa UNESCO-om u vezi sa stanjem nacionalne baštine, uključujući i u kontekstu održavanja 45. proširenog zasjedanja Komiteta za svjetsku baštinu u Rijadu, na kome su, između ostalog,

razmatrani Izveštaji o stanju zaštite svjetske baštine u Crnoj Gori (NP Durmitor i Prirodno i kulturno-istorijsko područje Kotora) i zatraženo dostavljanje ažuriranih izvještaja.

Posredstvom Ambasade u Parizu, Crna Gora bila je posebno aktivna u pogledu kandidovanja i pripreme aplikacije Prijestonice Cetinje za članstvo u Mreži kreativnih gradova UNESCO, koja je odobrena 31. oktobra, čime je Cetinje postao prvi grad sa Zapadnog Balkana koji je dio ove važne mreže.

3.5. UN sistem u zemlji

Ministarstvo vanjskih poslova nastavilo je kontinuiranu saradnju sa sistemom UN-a u Crnoj Gori, a u cilju sprovođenja Okvira saradnje Crne Gore i Ujedinjenih nacija za održivi razvoj (UNSDCF) za period 2023-2027. U martu/aprilu i novembru 2023, u koordinaciji Ministarstva i Kancelarije Rezidentnog koordinatora UN-a, organizovani su sastanci Rezultantskih grupa koje prate sprovođenje Okvira saradnje. Usljed specifičnosti unutrašnje političke situacije, redovni godišnji sastanak Nadzornog komiteta za UNSDCF biće održan u I kvartalu 2024.

Nadovezujući se na aktivnosti započete u prethodnoj godini, Vlada Crne Gore je na sjednici od 20. januara 2023. usvojila **Informaciju o procesu osnivanja Fonda UN za ubrzanje razvoja Crne Gore** koji ima za cilj mobilizaciju sredstava za podršku strateškim inicijativama u tri prioritetne oblasti Okvira saradnje Crne Gore i UN-a: 1) inkluzivni ekonomski razvoj i ekološka održivost, 2) razvoj ljudskog kapitala, smanjenje ranjivosti, socijalna uključenost i 3) društvena kohezija, upravljanje po mjeri čovjeka, vladavina prava i poštovanje ljudskih prava. Podrška Fondu od strane Vlade predviđena je u ukupnom iznosu od (jedan) milion eura, koji će biti raspoređen u pet jednakih godišnjih anuiteta, u periodu 2023-2027 (prvi anuitet je uplaćen u aprilu 2023).

Fond su do sada podržale EU (2 miliona EUR), Švajcarska (1.5 miliona CHF), Luksemburg (42.000 EUR) i Austrija (3 miliona EUR), a nedavno je potpisan Sporazum i sa Irskom. Postoje najave da SAD, Francuska i Slovenija takođe razmatraju mogućnost da se pridruže Fondu.

Ministarstvo je pružalo neophodnu podršku u organizaciji obilježavanja Dana UN na temu obilježavanja 75. godišnjice Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, koji je održan 8. novembra 2023, u Podgorici, na kome su govorili Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović i odlazeći rezidentni koordinator sistema UN-a u zemlji Peter Landberg.

3.6. Direkcija za OEBS i Savjet Evrope

Tokom izvještajnog perioda nastavljena je konstruktivna i sadržajna saradnja sa Organizacijom za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS) i Savjetom Evrope (SE). U tom smislu, preduzete su aktivnosti na nacionalnom planu, u cilju ispunjavanja obaveza u odnosima sa OEBS-om i Savjetom Evrope.

3.6.1. Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS)

Ministarski savjet OEBS-a: Ministar vanjskih poslova dr Filip Ivanović predvodio je delegaciju Crne Gore na 30. zasjedanju Ministarskog savjeta OEBS-a u Skoplju, od 30. novembra do 1. decembra 2023, što je ujedno i najvažniji godišnji događaj te organizacije. Glavne teme sastanka bile su ruske agresije na Ukrajinu i drugih bezbjednosnih izazova i žarišta, kao i funkcionalnosti organizacije.

Ključni rezultati Ministarskog savjeta se ogledaju u postizanju dogovora da predsjedavajuća OEBS-u za 2024. bude Malta, čiji je mandat započeo 1. januara 2024, dok je pronađen kompromis o produženju mandata za devet mjeseci za četiri čelne pozicije OEBS-a (do 3. septembra 2024), i to za generalnu sekretarku OEBS-a Helgu Šmid, te predstavnike tri autonomne institucije: visokog predstavnika za nacionalne manjine Kairata Abdrakmanova, specijalnu predstavnicu za slobodu

medija Terezu Ribeiro i direktora Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava Matea Mekačija.

Uz istupanje na glavnom dijelu Ministarskog savjeta, ministar Ivanović je na paralelnom događaju o antikorupciji, sa ministrima vanjskih poslova država Zapadnog Balkana, potpisao Zajedničku izjavu o borbi protiv korupcije u Jugoistočnoj Evropi kroz povraćaj imovine i upotrebu digitalizacije, kojom se upućuje na dalje jačanje nacionalnih napora na ovom polju, razmjenu informacija i dobrih praksi i ponovnu upotrebu konfiskovanih sredstava za društvenu upotrebu.

U sklopu pripremnih aktivnosti koje su krunisane potpisivanjem gore navedene izjave, održana je i Konferencija na visokom nivou o antikorupciji, sprečavanju pranja novca i olakšavanju povraćaja sredstava u Jugoistočnoj Evropi 31. oktobra 2023. u Skoplju, na kojoj je Crnu Goru predstavljala ambasadorica Crne Gore u Sjevernoj Makedoniji Marija Petrović.

Ministar Ivanović je na marginama Ministarskog savjeta imao važne bilateralne sastanke sa: državnim sekretarom SAD-a Entonijem Blinkenom, državnim sekretarom za vanjske, Komonvelt i razvojne poslove Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske Dejvidom Kameronom, potpredsjednikom Vlade i ministrom vanjskih poslova R. Srbije Ivicom Dačićem, ministrom vanjskih poslova Azerbejdžana Jejhunom Bajramovim, ministrom vanjskih poslova Jermenije Araratom Mirzojanom, ministrom vanjskih poslova Islanda Bjarnijem Benediktsonom, francuskom državnom sekretarkom za Evropu Lorans Bun, zamjenikom ministra vanjskih poslova Japana Fukazavom Joičijem, generalnom sekretarkom OEBS-a Helgom Šmid i specijalnom predstavnicom za slobodu medija (RFoM) OEBS-a Terezom Ribeiro.

U svim razgovorima ministra sa visokim zvaničnicima, razmijenjena su mišljenja o različitim aspektima bilateralnih odnosa, našoj saradnji sa OEBS-om, EU integracijama, regionalnim pitanjima, i geopolitičkim kretanjima u OEBS-ovom regionu i šire.

Ojačani sastanci Stalnog savjeta OEBS-a

Povodom godišnjice početka ruske agresije na Ukrajinu održan je Ojačani sastanak Stalnog savjeta OEBS-a, 24. februara 2023. u Beču, na kojem je učešće uzeo savjetnik predsjednika Vlade za vanjsku politiku - specijalni izaslanik predsjednika Vlade Đorđe Radulović. Ključna tema Ojačanog sastanka odnosila se na tekuću agresiju Rusije protiv Ukrajine, dok su u posebnom fokusu sastanka bili i apeli za osiguranje odgovornosti za kršenja ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava. Specijalni izaslanik Radulović je na sastanku informisao o odluci Vlade Crne Gore da opredjeli podršku vanbudžetskom projektu „Program podrške Ukrajini“ (*Support Program for Ukraine – SPU*), u iznosu od 20 hiljada EUR.

Novi Ojačani sastanak Stalnog savjeta OEBS-a održan je 26. septembra 2023. u Beču. Povod održavanja Ojačanog sastanka se, uz rat u Ukrajini, odnosio na goruće probleme Organizacije, tj. postizanje konsenzusa oko tri ključna pitanja: izbora predsjedavajućeg OEBS-u za 2024, usvajanja Jedinstvenog budžeta i izbora 4 vodeće pozicije u OEBS-u (generalnog sekretara, direktora ODIHR-a, predstavnika za slobodu medija i visokog predstavnika za nacionalne manjine). Predstavnik Crne Gore na Ojačanom sastanku bio je v.d. generalnog direktora za multilateralne poslove u Ministarstvu vanjskih poslova Radovan Bogojević.

Ključne aktivnosti po dimenzijama

Crna Gora je redovno učestvovala u radu svih komiteta Stalnog savjeta i u drugim formatima, odnosno sastancima i konferencijama. Jedan od glavnih događaja u sklopu prve (političko-vojne) dimenzije bila je Godišnja bezbjednosna pregledna konferencija OEBS-a (ASRC) u Beču, 28. i 29. juna 2023, na kojoj su učestvovali državni sekretar Ministarstva odbrane dr Krsto Perović i v.d. generalnog direktora za multilateralne poslove Radovan Bogojević. Stalna misija (vojni i politički dio) redovno je učestvovala na sastancima Foruma za bezbjednosnu saradnju (FSC). Crna Gora je

redovno učestvovala i na nedeljnim sastancima država članica NATO-a unutar OEBS-a i na ambadorskom i vojnom nivou.

U koordinaciji Ministarstva i nadležnih resora, Crna Gora je ispunila sve obaveze iz godišnjeg kalendara FSC-a. U tom kontekstu, organizovani su sastanci sa predstavnicima ministarstava unutrašnjih poslova, odbrane i ekonomije i Uprave policije, radi ispunjavanja godišnjih nacionalnih obaveza prema OEBS-u u vezi sa izvještavanjem o malom oružju i lakom naoružanju, kao i o konvencionalnoj municiji. U tu svrhu sastavljena su i distribuirana sljedeća dokumenta:

- Kodeks ponašanja u političko-vojnim aspektima bezbjednosti
- Dokument OEBS-a o malom i lakom naoružanju
- Upitnik o pješadijskim minama
- Informacija o transferima konvencionalnog naoružanja
- Upitnik o transferima konvencionalnog naoružanja
- Informacija o uvozu/izvozu malog oružja i lakog naoružanja
- Informacija o kategorijama i podkategorijama i količini malog oružja i lakog naoružanja koje je proglašeno viškom i/ili oduzeto i uništeno
- Informacija o kontaktima za malo oružje i lako naoružanje i skladištenje konvencionalnog naoružanja.

Crna Gora je nastavila sa aktivnim učešćem na sastancima Stalne radne grupe i Podregionalne konsultativne komisije Sporazuma o podregionalnoj kontroli naoružanja u skladu sa Članom IV Aneksa 1-B Opšteg okvirnog Sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, koji su održani u sklopu predsjedavanja Hrvatske u prvoj polovini 2023, odnosno Srbije u drugoj polovini iste godine, doprinoseći značajnim rezultatima Sporazuma koji predstavlja važan mehanizam i primjer regionalne saradnje na planu jačanja stabilnosti, transparentnosti i predvidljivosti.

U okviru druge (ekonomsko-ekološke) dimenzije, u periodu 14-15. septembra 2023. u Pragu, održan je sastanak na temu „Promocija bezbjednosti i stabilnosti u OEBS regionu kroz postizanje održivog razvoja, otpornog i inkluzivnog ekonomskog rasta“ kao najvažniji sastanak Druge dimenzije. Crnu Goru su na sastanku zastupali predstavnici Stalne misije Crne Gore pri UN-u, OEBS-u i ostalim međunarodnim organizacijama u Beču.

U domenu treće (ljudske) dimenzije, ključna aktivnost odnosila se na održavanje Implementacionog sastanka o ljudskim pravima (HDIM) u Varšavi, od 2-13. oktobra 2023, koji se zbog blokiranja donošenja odluke o organizaciji ovog obaveznog događaja OEBS-a, od strane Rusije i Bjelorusije, već drugu godinu za redom organizuje kao događaj predsjedavajućeg pod nazivom - Varšavska konferencija iz ljudske dimenzije (WHDC). Na pomenutoj konferenciji učešće su uzeli predstavnici Stalne misije Crne Gore pri UN-u, OEBS-u i ostalim međunarodnim organizacijama u Beču. U okviru panela o demokratskim institucijama, učešće je uzela Božena Jelušić u svojstvu bivše predsjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore. U sklopu 9 tematskih panela tokom glavne sesije, pružen je doprinos razmatranjima o demokratskim institucijama, osnovnim slobodama, toleranciji i nediskriminaciji, vladavini prava i humanitarnim pitanjima, kao i slobodi medija.

Crna Gora je aktivno učestvovala i u pripremnim procesima i pokretanju Moskovskog mehanizma za Ukrajinu i Bjelorusiju tokom 2023.

U martu 2023, grupa od 45 države učesnica OEBS-a, među kojima ovog puta i Crna Gora, pokrenula je novi, treći po redu, Moskovski mehanizam za Ukrajinu. Novi Mehanizam je kao predmet izvještaja uzeo ispitivanje kršenja ljudskih prava u kontekstu deportacije djece i humanitarnih posljedica ruske agresije nad Ukrajinom, a iniciran je na zahtjev same Ukrajine (tadašnja procjena bila je da se radi o najmanje 19.000 slučajeva).

Od početka ruske agresije nad Ukrajinom, a u nemogućnosti da kroz redovna zasijedanja donose odluke (pravilo konsenzusa), države učesnice OEBS-a su čak tri puta pokretale ovaj mehanizam u odnosu na kršenja ljudskih prava u Ukrajini.

Nalazi iz izvještaja trećeg Moskovskog mehanizma aktivno se koriste od strane brojnih država u cilju poziva na zaštitu ljudskih prava u Ukrajini, a naročito u slučajevima kršenja međunarodnog humanitarnog prava od strane Rusije.

U istom mjesecu – mart 2023, Crna Gora se pridružila grupi od 38 država koje su pokrenule novi Moskovski mehanizam za Bjelorusiju za stanje ljudskih prava u ovoj državi, što je nastavak pritiska zapadnih delegacija na režim u Minsku.

Mogućnost OEBS-a da u kratkom roku reaguje i, uprkos blokiranom unutrašnjem procesu donošenja odluka, pokrene Moskovske mehanizme omogućilo je organizaciji da bude među prvim međunarodnim organizacijama koje su mogle da sakupe i objave dokaze o kršenjima ljudskih prava u kontekstu ruske agresije nad Ukrajinom, kao i stanja ljudskih sloboda u nekim od najrepresivnijih društava.

U kontekstu prepoznavanja aktivnosti Stalne misije Crne Gore u ljudskoj dimenziji, na poziv nekoliko država, Stalna misija aktivno je bila dio uže „core“ grupe koja je pokrenula Moskovski mehanizam za Bjelorusiju i predvodila proces izrade dokumenta sa odgovorima i pozicijama istomišljenica na moguće reakcije Rusije i Bjelorusije tokom zasijedanja Stalnog savjeta, kada je Mehanizam pokrenut odnosno predstavljen.

Crna Gora je aktivno doprinosila i neformalnim grupama unutar OEBS-a posvećenim unapređenju ljudskih prava širom OEBS regiona (Grupa branitelja demokratije – DDI, Grupa za bezbjednost novinara, Grupa za zaštitu životne sredine), kao i organizaciji događaja, među kojima je događaj Grupe o gonjenju novinara u egzilu u Varšavi.

Uzeto je aktivno učešće u organizaciji glavnog događaja DDI grupe – godišnjoj dodjeli Nagrade za branitelje demokratije koja je 2023, zbog izuzetne osjetljivosti dodjele nagrade ruskoj nevladinoj građanskoj organizaciji (u junu proglašena stranim agentom), bila održana kasnije nego što uobičajena praksa nalaže. Dodjelu nagrade 8. septembra pratila je organizacija seminara - panel diskusije na temu „Branitelji demokratije u Rusiji i Bjelorusiji – govoriti ispod plašta represije.“

Imajući u vidu osjetljivost angažmana DDI grupe, bitno je napomenuti da je Crna Gora u grupi od osam država učesnica OEBS-a, koja je pokrenula Inicijativu zaštitnika demokratije (DDI-Democracy Defenders Initiative). Dodatno, na paralelnom događaju zasijedanja Ministarskog savjeta u Skoplju, DDI grupa je organizovala i ceremoniju uručivanja godišnje nagrade ukrajinskoj nevladinoj organizaciji. Ova nagrada dodjeljuje se za izuzetan doprinos u promovisanju ili borbi za ljudska prava i demokratiju u regionu OEBS-a.

U izvještajnom periodu direktna saradnja se odvijala i sa Predstavnicom za slobodu medija (RfoM) u okviru projekta za bezbjednost novinara, u kome je učestvovala i Crna Gora. Uz praćenje okruglih stolova, u Beču je organizovan i sastanak nacionalnih kontakt osoba na kojem su, uz koordinaciju Ministarstva/Stalne misije, učestvovali predstavnici nadležnog resora.

Dodatno, na obilježavanju 30. godišnjice od uspostavljanja Kancelarije Visokog komesara za nacionalne manjine HCNM-a, 24. oktobra 2023. u Hagu, prisustvovao je otpravnik poslova a.i. u Ambasadi Crne Gore u Kraljevini Nizozemskoj, ambasador Ljubomir Mišurović.

Saradnja Crne Gore sa OEBS-om

Crna Gora je tokom 2023. nastavila intenzivnu i sadržajnu saradnju i odnose sa OEBS-om, kako kroz djelovanje Stalne misije Crne Gore pri OEBS-u u Beču, tako i u Crnoj Gori, sa Misijom OEBS-a

u Podgorici. Snažni i konstruktivni odnosi potvrđeni su i realizovanim sastancima na visokom nivou.

U tom smislu, realizovana je posjeta generalne sekretarke OEBS-a Helge Marije Šmid Crnoj Gori, od 6-9. septembra 2023, povodom sastanka šefova misija OEBS-a u regionu jugoistočne Evrope, koji je održan u Budvi. Događaj je otvorio predsjednik Vlade dr Dritan Abazović. Generalna sekretarka OEBS-a Helga Marija Šmid održala je sastanke sa predsjednikom Crne Gore Jakovom Milatovićem i predsjednikom Vlade Crne Gore dr Dritanom Abazovićem.

Kao dio snaženja parlamentarne saradnje Crne Gore i OEBS-a, u okviru svojih redovnih godišnjih aktivnosti, predsjednica Skupštine Crne Gore Danijela Đurović predvodila je delegaciju Skupštine Crne Gore na 22. Zimskom zasijedanju Parlamentarne skupštine OEBS-a 23. i 24. februara 2023. u Beču. Ključni projekti na kojima se bazirala saradnja sa OEBS-om u 2023. su: „Jačanje kapaciteta za povraćaj imovine u regionu OEBS-a“, „Jačanje kapaciteta krivičnog sistema za borbu protiv rodno zasnovanog nasilja u JIE“ i „Ublažavanje prijatni klimatskih promjena na kritičnu energetska infrastrukturu“.

U 2023. nastavljena je plodotvorna saradnja sa Misijom OEBS-a u Podgorici. Uz učešća predstavnika Crne Gore na sastancima u Beču, u posebnom fokusu susreta i kontakata bilo je funkcionisanje Misije u ovogodišnjim širim geopolitičkim i bezbjednosnim okvirima, naročito u pogledu izazova u funkcionisanju u kontekstu posljedica neusvajanja Jedinstvenog budžeta OEBS-a.

Dodatno, Misija u Podgorici i ove godine tražila je budžet na bazi nultog nominalnog rasta, što može dugoročno da kompromituje sposobnost Misije da održi kvalitet programa.

Na sjednici Stalnog savjeta održanoj 18. maja 2023, razmatran je redovni Godišnji izvještaj šefice Misije OEBS-a u Crnoj Gori. Izvještaj Misije, izlaganje šefice Misije Vag, kao i diskusiju država učesnica koja je uslijedila, obilježile su izuzetno pozitivne ocjene i podrška političkoj stabilizaciji na unutrašnjem planu, kao i povratak ka snaženju reformskih procesa.

U kontekstu nastavka rada Misije OEBS-a u Crnoj Gori, na sjednici Stalnog savjeta OEBS-a od 14. decembra 2023. donijeta je odluka o produženju mandata Misije OEBS-a u Crnoj Gori, do 31. decembra 2024. Dodatno, u odvojenim odlukama predviđeno je da se mandati šefice Misije OEBS-a u Crnoj Gori amb. Dominik Vag, kao i zamjenice šefice Siv Ketrin Litrou, produže na jednogodišnji period.

Saradnja sa Kancelarijom za demokratske institucije i ljudska prava – ODIHR

S obzirom na to da je 2023. bila godina izbornih procesa u Crnoj Gori, tokom koje su organizovana dva kruga predsjedničkih, kao i parlamentarni izbori, u pogledu saradnje na unapređenju ambijenta u sprovođenju izbornog procesa naročito značajna je saradnja i sa Kancelarijom za demokratske institucije i ljudska prava – ODIHR. U tom smislu, predstavnici ODIHR-a su u periodu održavanja izbornih ciklusa boravili u Crnoj Gori u cilju realizacije Misije procjene potreba, kao i organizovanja redovnih posmatračkih misija tokom kojih je izvještavano o održavanju izbora. Po okončanju rada posmatračkih misija, sačinjeni su privremeni i konačni izvještaji sa preporukama na planu unapređenja izbornih uslova.

S tim u vezi, direktor Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava Mateo Mekačić boravio je u posjeti Crnoj Gori, kao dio finalnog tima koji je došao u Crnu Goru uoči prijevremenih parlamentarnih izbora (9-12. juna 2023). Tom prilikom, a nakon predstavljanja Preliminarnog izvještaja na pres konferenciji, direktor ODIHR-a susreo se 12. juna sa predsjednikom Vlade Crne Gore dr Dritanom Abazovićem i ministrom pravde Markom Kovačem.

Dodatno, od 24-26. januara 2023. u susret prvom krugu predsjedničkih izbora u martu o.g, realizovana je posjeta predstavnika ODIHR Misije procjene potreba (NAM), Tom prilikom, održani

su sastanci sa predsjednicom Skupštine Danijelom Đurović, predstavnicima političkih partija u Skupštini CG, potom sa predsjednikom Crne Gore Milom Đukanovićem, kao i sa predstavnicima ministarstava vanjskih i unutrašnjih poslova, Ustavnog suda, RTCG-a, Agencije za elektronske medije, Agencije za sprečavanje korupcije i Državne izborne komisije.

Neposredno nakon prve posjete, 9. februara 2023. realizovan je i sastanak sa šefom posmatračke misije ODIHR-a Tamašom Meseričem u susret posmatračkim aktivnostima za predsjedničke izbore, zakazane za 19. mart 2023. Sastanak je održan sa v.d. generalnog direktora za multilateralne poslove Radovanom Bogojevićem.

U sklopu priprema za parlamentarne izbore koji su održani 10. juna 2023, realizovan je sastanak šefice posmatračke misije ODIHR-a Nina Soulmalainen sa v.d. generalnog direktora za multilateralne poslove Radovanom Bogojevićem, 8. maja 2023.

Nedugo nakon sprovedenih parlamentarnih izbora u junu 2023, dostavljen je i preliminarni izvještaj ODIHR-a o održanim vanrednim parlamentarnim izborima. U izvještaju je dat osvrt na izborne uslove i ambijent u kojima se izborni proces odvijao, uz preporuke za sprovođenje budućih izbora.

Finalni izvještaji ODIHR-a o parlamentarnim (jun 2023) i predsjedničkim izborima (mart i april 2023) dostavljeni su 11. decembra 2023. relevantnim institucijama, kao orijentir za buduće aktivnosti u kontekstu organizacije novih izbornih ciklusa.

3.6.2. Savjet Evrope

Samit u Rejkjaviku

Izvještajna 2023. godina bila je istorijska za Savjet Evrope. U maju 2023, u okviru predsjedavanja Islanda Komitetu ministara, u Rejkjaviku je održan četvrti Samit Savjeta Evrope, na kojem je Crnu Goru predstavljao predsjednik Vlade Dritan Abazović.

Rezultati Samita u Rejkjaviku ogledaju se u usvajanju nekoliko dokumenata, koji će opredijeliti dalje djelovanje Savjeta Evrope, dominantno determinisano agresijom Rusije na Ukrajinu.

Ključni dokument je Deklaracija iz Rejkjavika („Ujedinjeni u našim vrijednostima“), kojom se ističe bezrezervna solidarnost i puna podrška Ukrajini u odupiranju od ruske agresije, poziva Rusija na odgovornost za učinjenu štetu i zločine, najprije kroz formiranje Registra štete za Ukrajinu, a zatim i kroz formiranje Specijalnog tribunala, a u fokusu je i zaštita demokratije kao temeljne vrijednosti na kojoj su izgrađeni savremeni evropski politički sistemi. Pored opšte deklaracije, usvojena su i dokumenta koja na bliži način usmjeravaju buduće aktivnosti u vezi sa njenom implementacijom.

Četvorogodišnji program rada

Isključenje Rusije od 2022. uslovalo je i promjenu načina finansiranja Savjeta Evrope, s obzirom na to da je Rusija bila jedan od najvećih kontributora, pa je bilo nužno da države članice podijele teret i uvećaju iznos kontribucije. Dodatno, iako je 2021. usvojen četvorogodišnji Program rada, Savjet Evrope je, nakon ruske agresije na Ukrajinu, odlučio da usvoji novi program, kako bi bolje reflektovao novonastalu situaciju. U tom kontekstu, države članice su u novembru 2023. usvojile novi Program rada Savjeta Evrope za period 2024-2027 (koji se dominantno oslanja na Deklaraciju iz Rejkjavika), sa dvogodišnjim budžetom (2024-2025).

Ukupna kontribucija Crne Gore za 2024. povećana je u odnosu na 2023. i iznosi 630,268 EUR, pri čemu je od ovog iznosa obaveza Ministarstva vanjskih poslova 396,554 EUR.

Registar štete za Ukrajinu

Na 1464. sastanku Komiteta ministara Savjeta Evrope (na nivou zamjenika) održanom 19. aprila 2023, donijeta je odluka o uspostavljanju Proširenog parcijalnog ugovora o Registru štete uzrokovane agresijom Rusije na Ukrajinu (zvanični skraćeni naziv: Registar štete za Ukrajinu). Odluka je dobila snažnu političku podršku na Samitu u Rejkjaviku, usvajanjem Deklaracije o podršci Proširenom parcijalnog ugovoru o Registru štete.

Registar štete za Ukrajinu uspostavljen je kao platforma za međuvladinu saradnju i djeluje kao institucionalni mehanizam u okviru Savjeta Evrope. Svrha i funkcija Registra je da posluži kao platforma za evidenciju, kategorizaciju i klasifikaciju dokaza i zahtjeva za štetu, gubitke ili povrede svim fizičkim i pravnim licima i državi Ukrajini, prouzrokovane protivpravnom ruskom agresijom na ovu susjednu zemlju, počev od 24. februara 2022. Namjera je da Registar bude prvi korak u uspostavljanju budućeg međunarodnog kompenzacionog mehanizma koji bi trebalo da bude osnovan kao zasebni međunarodni instrument u saradnji sa Ukrajinom. Organi Registra su Konferencija učesnika, Odbor Registra, Izvršni direktor i Sekretarijat. Predstavnik Crne Gore u radu Konferencije učesnika (u kojoj svaka država članica ima jednog predstavnika) je državni sekretar u Ministarstvu pravde. U toku 2023. održana su tri sastanka Konferencije učesnika (CoP) Registra štete, na kojima su izabrani članovi Odbora i izvršni direktor, te utvrđeni pravci djelovanja i finansijski okvir za aktivnosti u 2024. Od ustanovljenja do kraja 2023, Registru su, u svojstvu učesnika ili pridruženog člana, pristupile 44 države.

Crna Gora je, u maju 2023, na Samitu u Rejkjaviku, pristupila Proširenom parcijalnog ugovoru o Registru štete, kao punopravni član, a za izvještajnu godinu bila je u obavezi da u Budžetu registra participira sa 3705,19 EUR (sredstva će za 2024. biti značajno uvećana, budući da je Registar štete prve konkretne aktivnosti započeo u posljednjem kvartalu 2023).

Saradnja Crne Gore sa Savjetom Evrope

Odnos Crne Gore sa Savjetom Evrope u 2023. karakterisala je kvalitetna i intenzivna saradnja na političkom i ekspertskom nivou. Ministarstvo vanjskih poslova - Direkcija za OEBS i Savjet Evrope i Stalna misija Crne Gore pri Savjetu Evrope u Strazburu - u kontinuitetu je bilo kanal komunikacije Savjeta Evrope i resornih ministarstava (dominantno pravda, unutrašnji poslovi, prosvjeta, kultura i mediji) u svim oblastima kroz koje se odvija intenzivna saradnja sa najstarijom panevropskom organizacijom. Kontinuirana saradnja održavana je sa Programskom kancelarijom Savjeta Evrope u Podgorici koja svojim aktivnostima pruža značajnu podršku našim institucijama u reformskim procesima i ispunjavanju najviših evropskih standarda u domenu vladavine prava, najviše kroz projekte koji se sprovode kroz *Horizontal Facility* – Zajednički program Evropske unije i Savjeta Evrope² i ROMACTED.

Od aktivnosti na najvišem političkom nivou izdvaja se učešće predsjednika Vlade Dritana Abazovića na 4. Samitu Savjeta Evrope održanom u Rejkjaviku, na kojem je donijet niz deklaracija koje će opredijeliti funkcionisanje Savjeta Evrope u budućnosti.

Kontinuitet političkog dijaloga najviših zvaničnika Crne Gore i Savjeta Evrope predstavlja i telefonski razgovor predsjednika Vlade Crne Gore Milojka Spajića sa generalnom sekretarkom Savjeta Evrope Marijom Pejčinović Burić, održan 6. decembra 2023.

U odnosu na konkretne projektne aktivnosti koje se sprovode u okviru saradnje sa Savjetom Evrope, značajna je službena posjeta Direktora za koordinaciju programa Savjeta Evrope Klause Nojkirha Crnoj Gori realizovana 19-20. decembra 2023, povodom učešća na sastanku Upravnog

² Treća faza programa (Horizontal Facility III) započela je u januaru 2023. i trajeće 48 mjeseci. Budžet ove faze će takođe biti 41 milion eura, od kojih 85% finansira Evropska unija, a 15% Savjet Evrope. Plan rada zasnovan je na već ostvarenim rezultatima programa u prethodnim fazama i kombinuje regionalne projekte i projekte specifične za korisnike programa. U okviru Horizontal Facility programa, u Crnoj Gori se trenutno sprovode sljedeći projekti: Osnaživanje odgovornosti u pravosudnom sistemu i unapređenje prava žrtava u Crnoj Gori; Jačanje zaštite ljudskih prava pritvorenih i osuđenih lica u Crnoj Gori; Projekat za borbu protiv ekonomskog kriminala u Crnoj Gori; Borba protiv mržnje i netolerancije u Crnoj Gori; Kvalitetno obrazovanje za sve; Zaštita slobode izražavanja i slobode medija u Crnoj Gori (PRO-FREX-M).

odbora korisnika zajedničkog programa Savjeta Evrope i Evropske unije „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku“. Tom prilikom realizovani su razgovori sa ministrom vanjskih poslova dr Filipom Ivanovićem, ministarkom evropskih poslova Maidom Gorčević, ministrom pravde Andrejom Milovićem, ministarkom kulture i medija Tamarom Vujović i ministrom ljudskih i manjinskih prava Fatmirom Đekom. U okviru posjete realizovana je i zajednička aktivnost zasađivanja masline od strane ministra Ivanovića, Nojkriha i gradonačelnice Glavnog Grada dr Olivera Injac, čime su simbolično započete aktivnosti na jačanju vidljivosti Savjeta Evrope u susret predsjedavanju Crne Gore organizaciji, od novembra 2026. do maja 2027.

Posebno važna aktivnost u izvještajnoj godini u kontekstu odnosa sa Savjetom Evrope bila je razmatranje **Finalnog izvještaja Komiteta eksperata za procjenu mjera za suzbijanje pranja novca i finansiranja terorizma (MONEYVAL)**, sačinjenog u okviru petog kruga uzajamne evaluacije za period 2017-2022. Izvještaj je razmatran na 66. plenarnom zasjedanju MONEYVAL-a, koje je održano u periodu od 11-15. decembra 2023, a delegaciju Crne Gore ovom prilikom predvodio je predsjednik Vlade Miloško Spajić. Izvještaj je sadržao ocjene o stepenu pravne i institucionalne usklađenosti sa međunarodnim standardima, odnosno nivou efikasnosti naših nadležnih organa u cilju implementacije tih standarda u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma, u skladu sa metodologijom Radne grupe za finansijske mjere u borbi protiv pranja novca (FATF). Nakon intenzivnih aktivnosti preduzetih od strane nacionalnog MONEYVAL tima i predsjednika Vlade Spajića, odlučeno je da za sva poglavlja Crna Gora dobije „prelaznu ocjenu“. Na taj način, Crna Gora je izbjegla mogućnost da se nađe u pulu za pojačani nadzor i stavljanje na „sivu listu“ FATF-a, što bi imalo negativne posljedice u odnosu na projekcije aktivnosti u finansijskom sektoru, koje se odnose na privlačenje stranih direktnih investicija, potencijalno učešće u SEPA (*Single Euro Payment Area*), pitanja stabilnosti kreditnog rejtinga i druga važna pitanja značajna za predmetnu oblast.

Promocija zaštite i bezbjednosti novinara i slobode novinarske profesije na evropskom kontinentu jedna je od ključnih determinanti djelovanja Savjeta Evrope u funkciji osnaživanja demokratskih tekovina i standarda na kojima se temelji ova organizacija. U tom kontekstu, poseban fokus u generisanju, procesuiranju, distribuiranju informacija i adekvatnom godišnjem izvještavanju o stanju bezbjednosti novinara u svim zemljama članicama Savjeta Evrope predstavlja Platforma Savjeta Evrope o bezbjednosti novinara (fom.coe.int). Platforma predstavlja važan instrument ne samo Savjetu Evrope, već i partnerskim organizacijama kao što su, između ostalih, Međunarodna federacija novinara (IFJ), Udruženje evropskih novinara (AEI), Reporteri bez granica (RSF), Komitet za zaštitu novinara i Indeks cenzure, koje je koriste u svrhu periodičnog izvještavanja o trendovima i stepenu zaštite nezavisnosti novinarske profesije, slobode medija i informisanja, odnosno prava na slobodu izražavanja na nacionalnom, regionalnom, kontinentalnom i globalnom nivou. Pored navedenog, Platforma predstavlja i važan element koji se koristi u procjeni ispunjavanja standarda iz domena slobode medija u sklopu pregovaračkog procesa o članstvu naše države u Evropskoj uniji. Na Platformi je u prethodnom periodu evidentirano 15 slučajeva u kojima su novinari iz Crne Gore, zbog svog profesionalnog angažmana, targetirani na razne načine. U 2023. Crna Gora je napravila značajan pomak u zatvaranju slučajeva napada na novinare na Platformi, zatvorivši 4 slučaja napada na novinare, što su prvi zatvoreni slučajevi nakon 5 godina. Na taj način, stvorene su pretpostavke za jačanje reputacije i kredibiliteta Crne Gore u odnosu na pitanje napada na novinare. Ipak, kao najveći balast u domenu zaštite novinara i profesije i dalje ostaju ključni slučajevi koje tretira i platforma: ubistvo glavnog i odgovornog urednika DAN-a Duška Jovanovića i napad vatrenim oružjem na novinarku Vijesti Oliveru Lakić.

Predsjedavanje Crne Gore Komitetu ministara Savjeta Evrope 2026-2027

Predsjedavanje Crne Gore Komitetu ministara Savjeta Evrope, koje je uspostavljeno po engleskom alfabetu, otpočeće u novembru 2026, a završiće se u maju 2027, sjednicom Komiteta na nivou ministara vanjskih poslova u Crnoj Gori. Sama sjednica biće prilika da po prvi put ugostimo 46 i više delegacija predvođenih ministrima vanjskih poslova, što zajedno sa programskim i tehničkim

aspektima predsjedavanja, predstavlja jedan od najznačajnijih multilateralnih događaja u organizaciji Crne Gore, a ujedno i logistički, organizaciono i politički najizazovnijih u našoj novijoj diplomatskoj istoriji.

Pripreme za predsjedavanje zahtijevaju niz aktivnosti Direkcije za OEBS i Savjet Evrope i Stalne misije Crne Gore pri Savjetu Evrope, koje je neophodno otpočeti mnogo prije zvaničnog preuzimanja predsjedavanja. To podrazumijeva značajno snaženje postojećih kadrovskih i prostornih kapaciteta ovih organizacionih jedinica, od kojih se očekuje da svojim angažmanom doprinesu adekvatnoj pripremi i samom toku predsjedavanja.

3.7. Regionalne organizacije i inicijative

Crna Gora je posvećena regionalnoj saradnji u okviru svojih strateško-političkih opredjeljenja i ima konstruktivnu ulogu kroz aktivno učešće u raznim regionalnim inicijativama.

Berlinski proces/ Zapadnobalkanska šestorka ZB6

U okviru inicijative Berlinski proces, Vlada Crne Gore je, na sjednici od 4. maja, obrazovala Radni tim za koordinaciju aktivnosti u okviru Berlinskog procesa, dok je 31. maja imenovala članove za zajedničke radne grupe RCC/CEFTA, koje su zadužene za implementaciju *Sporazuma o slobodi kretanja na ZB uz ličnu kartu, Sporazuma o priznavanju profesionalnih kvalifikacija doktora medicine, doktora stomatologije i arhitekata u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA) i Sporazuma o priznavanju kvalifikacija u oblasti visokog obrazovanja*, kao i izradu poslovnika. Tokom izvještajnog perioda, održano je više sastanaka zajedničkih radnih grupa, na kojima se razmatrao i usaglašavao tekst poslovnika.

U toku 2023, održani su sastanci nacionalnih koordinatora za Berlinski proces (Sherpas) 18. aprila u Briselu, 9. maja (*online*), 19. maja u Tirani, 23. juna (*online* sastanak sa predstavnicima Evropske komisije o novom Planu rasta za ZB), 21. jula (*online*), 11. septembra (*online*) i 5. oktobra u Tirani, dok je pripremni sastanak uoči ministarskog sastanka i Samita održan 29. septembra u Tirani.

Deseti Samit Berlinskog procesa u okviru albanskog predsjedavanja, održan je 16. oktobra u Tirani i to po prvi put van granica EU, u regionu zapadnog Balkana. Crnogorsku delegaciju predvodio je predsjednik Vlade dr Dritan Abazović, a učestvovali su najviši zvaničnici zemalja zapadnog Balkana i zemalja Evropske unije.

Na Samitu je potpisan Sporazum o priznavanju profesionalnih kvalifikacija za medicinske sestre, veterinare, farmaceute i babice u kontekstu CEFTA-e između lidera ZB, dok je na marginama Samita potpisan **Sporazum o osnivanju Centra za sajber kapacitete ZB (WB3C)** sa sjedištem u Podgorici između predsjednika Vlade CG dr Dritana Abazovića, predsjednice Slovenije Nataše P. Musar i državne sekretarke za evropske poslove Republike Francuske Lorens Bun. Takođe, potpisan je bilateralni sporazum između Koledža Evrope iz Briža i R. Albanije o osnivanju trećeg Koledža Evrope i usvojeno više deklaracija o saradnji u oblasti klime i zagađenja plastikom, WiFi programu za ZB, trgovini i saobraćaju, pridruživanju SEPA-i i uspostavljanju Opservatorije za konvergenciju, kao i zaključci sa ministarskih sastanaka i foruma koji su prethodili Samitu.

Na Samitu, koji je bio organizovan kroz dvije radne sesije, govorilo se o uključivanju regiona u Jedinstveno tržište EU preko novog Plana rasta, jačanju konvergencije sa EU, dobrosusjedskim odnosima i bilateralnim otvorenim pitanjima kroz novu evropsku paradigmu, te podršci zelenoj i digitalnoj tranziciji na zapadnom Balkanu, kao i prilikama i izazovima za investiranje i rast. Tokom Samita, evropski zvaničnici su uputili snažne poruke o predanosti EU daljem proširenju, posebno ukazali na značaj ubrzavanja evropskih integracija država u regionu, važnosti sprovođenja fundamentalnih reformi kao preduslovu, ponovili riječi solidarnosti u odnosu na ratna dešavanja i sukobe na geopolitičkoj sceni, te apostrofirali značaj sprečavanja odliva mozgova i zadržavanje mladih na Balkanu. Pojedini zvaničnici su snažno podržali osnivanje Opservatorije za konvergenciju.

Poziv za 31 studenta iz država ZB i EU za upućivanje prijave za upis na master studije iz evropskih poslova na Koledžu Evrope u Tirani otvoren je 15. oktobra. Saopšteno je da će Evropska komisija dodijeliti 15 stipendija za ovu svrhu, a da će se predavanja održavati u prostorijama Piramide. Rok za dostavljanje prijave bio je 1. januar 2024.

Samitu Berlinskog procesa prethodili su odvojeni sastanci ministara unutrašnjih poslova (14. septembra u Tirani), ministara zaduženih za integraciju Roma (22. septembra u Skoplju) i ministara ekonomskog razvoja (26. septembra u Tirani), te sastanak ministara vanjskih poslova, 6. oktobra u Tirani, na kojem je govorio predsjednik Vlade i rukovodilac Ministarstva vanjskih poslova dr Dritan Abazović, istakavši da je recept za uspjeh regiona pomirenje, bolja saradnja i uklanjanje svih vrsta barijera. Naznačio je da se jedino zajedničkim radom na konkretnim projektima saradnje koji imaju za cilj poboljšanje svakodnevnice građana, može preusmjeriti fokus sa onog što je bilo na ono što će biti.

Crna Gora je opredijelila 15.000 eura za podršku aktivnostima u okviru Kulturnog fonda za zapadni Balkan, koji počinje sa radom 2026. Praćenje aktivnosti u okviru ovog fonda je u nadležnosti Ministarstva kulture i medija.

Vlada Crne Gore je 24. februara usvojila tri sporazuma o mobilnosti koja su potpisana na devetom Samitu Berlinskog procesa 3. novembra 2022. (*Sporazum o slobodi kretanja na ZB uz ličnu kartu, Sporazum o priznavanju profesionalnih kvalifikacija doktora medicine, doktora stomatologije i arhitekata u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA) i Sporazum o priznavanju kvalifikacija u oblasti visokog obrazovanja*). Ovi sporazumi su ratifikovani u Skupštini Crne Gore (4. aprila), u trenutku kada je Skupština već bila raspuštena od strane Predsjednika Crne Gore povodom raspisivanja parlamentarnih izbora za 11. jun, usljed čega je i izostalo potpisivanje ukaza od strane Predsjednika Crne Gore, pa su sporazumi vraćeni na ponovno usvajanje i razmatranje.

Stoga je nakon konsultisanja aktuelnog saziva Skupštine i izbora 44. Vlade 31. oktobra, Vlada Crne Gore je, 11. decembra, usvojila sva tri sporazuma o mobilnosti, dok je Skupština Crne Gore ratifikovala ove sporazume 18. decembra. Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović je 20. decembra potpisao ukaze o proglašenju zakona kojima se potvrđuju ovi sporazumi.

Četvrti Sporazum o priznavanju profesionalnih kvalifikacija medicinskih sestara opšte njege, doktora veterinarske medicine, farmaceuta i babica u kontekstu CEFTA-e usvojen je na sjednici Vlade Crne Gore 15. decembra, dok je ratifikovan u Skupštini Crne Gore 29. decembra. Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović je 30. decembra potpisao ukaz o proglašenju zakona kojim se potvrđuje ovaj sporazum.

Prva tri sporazuma objavljena su u Službenom listu 22. decembra („Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 011/23 od 22.12.2023), dok je četvrti sporazum objavljen u Službenom listu 31. decembra ("Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 012/23 od 31.12.2023).

U narednom periodu očekuje se dostavljanje notifikacije depozitaru Sjevernoj Makedoniji, nakon čega sporazumi stupaju na snagu i time se stiče uslov za njihovu implementaciju, pošto nacionalno zakonodavstvo u cjelosti bude usaglašeno sa Direktivom EU o priznavanju profesionalnih kvalifikacija na koju se oslanjaju ovi sporazumi.

Crna Gora je 2023. predsjedavala CEFTA-i, čije aktivnosti Ministarstvo vanjskih poslova redovno prati, iako je sama inicijativa u nadležnosti Ministarstva ekonomskog razvoja. Predsjedavanje je završeno organizacijom događaja u okviru CEFTA Week 7. decembra u Podgorici (predsjedavanje je preuzela Srbija). Aktuelna v.d. generalne direktorice Sekretarijata CEFTA-e je crnogorska predstavnik Danijela Gačević.

U toku crnogorskog predsjedavanja, nije usvojeno 10 odluka CEFTA-e koje su na tehničkom nivou usaglašene, niti je zaključen Dodatan protokol 7 o rješavanju sporova unutar CEFTA-e, kao

obaveze iz Akcionog plana za Zajedničko regionalno tržište – ZRT. U narednom periodu, očekuje se prevazilaženje bilateralnih nesuglasica i stvaranje uslova za usvajanje već usaglašenih odluka, te finalizovanje sadržine DP7.

Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECP)

Crna Gora je predsjedavala Procesu saradnje u jugoistočnoj Evropi od 1. jula 2022. do 30. juna 2023. Od ukupno 27 sastanaka i konferencija u okviru crnogorskog predsjedavanja, u 2023. ih je organizovano 17, a tretirali su teme ubrzanja procesa evropske integracije, adresiranja bezbjednosnih izazova sa kojima se region i Evropa suočavaju, bezbjednosti i sigurnosti hrane, borbe protiv rodno zasnovanog nasilja i pristupa pravdi za žene i djevojčice, trajnog oduzimanja imovine, zelene ekonomije, pripremljenosti zdravstvenih sistema za vanredne situacije i imunizacije sa fokusom na HPV i MMR, migratornih izazova, ljudskih prava i zaštite od diskriminacije, unapređenja nezavisnosti medija i novinarske etike, te implementacije Strategije jugoistočne Evrope 2030 (SEE2030).

Završni događaji predsjedavanja bili su sastanci ministara vanjskih i evropskih poslova, 5. juna 2023. u Budvi i Samit predsjednika država i vlada SEECP-a, 26-27. juna 2023. u Podgorici.

Na sastanku ministara vanjskih poslova, čiji je domaćin bio predsjednik Vlade i rukovodilac radom Ministarstva vanjskih poslova Dritan Abazović, odobren je tekst završne deklaracije crnogorskog predsjedavanja, a učesnici su istakli da je aktuelni geopolitički kontekst naglasio strateški značaj politike proširenja EU, te da je proces evropske integracije potrebno ubrzati, pored ostalog, kroz bližu regionalnu saradnju.

Na Samitu, čiji je domaćin bio predsjednik Crne Gore Jakov Milatović, a na kojem su učestvovali najviši zvaničnici učesnica SEECP-a, te predstavnici EU i Savjeta za regionalnu saradnju (RCC), usvojena je završna deklaracija crnogorskog predsjedavanja (Deklaracija iz Podgorice), kojom su mapirane prioritetne oblasti i aktivnosti za predstojeći period i sa najvišeg političkog nivoa data podrška za dalji rad na unapređenju regionalne saradnje administracijama zemalja učesnica i RCC-ju, kao operativnom tijelu SEECP-a.

Crna Gora je velikim brojem organizovanih aktivnosti i odabirom tema koje su tretirale za region najrelevantnija i najaktuelnija pitanja i izazove, iskoristila predsjedavanje SEECP-u da se reafirmiše kao važan akter u jačanju regionalnih odnosa i saradnje. Reputacija i pristup Crne Gore, kao države koja njeguje odnose sa zemljama regiona u duhu dobrosusjedstva, na otvorenom dijalogu i spremnosti na dogovor i kompromis, omogućili su da se na događajima organizovanim tokom našeg predsjedavanja razgovara i o najkompleksnijim regionalnim temama, te da se iskaže spremnost da se odgovori na njih traže kroz širi, regionalni angažman, uz punu svijest o međusobnoj zavisnosti.

Stavljanje evropske integracije u središte predsjedavanja, kao zajedničkog imenitelja za sve ostale prioritete, doprinijelo je boljem razumijevanju između učesnica SEECP-a koje su EU članice i aspiranata za članstvo, te svijesti o potrebi da ubrzanje procesa evropske integracije bude najsnažnije podržano iz regiona, kako u dijelu sprovođenja reformi, tako i u dijelu političkog zalaganja i promovisanja evropske perspektive cijelog regiona, kao preduslova za održivi razvoj, bezbjednost i otpornost, te njegovu transformaciju u područje stabilnosti i prosperitetnih društava.

Pod aktuelnim, sjevernomakedonskim predsjedavanjem, predsjednik Vlade i rukovodilac radom Ministarstva vanjskih poslova Dr Dritan Abazović učestvovao je na neformalnom sastanku ministara vanjskih poslova, 21. septembra u Njujorku, na marginama GS UN, dok je v.d. generalnog direktora za multilateralne poslove MVP-a Radovan Bogojević učestvovao na sastanku političkih direktora, 26. oktobra u Skoplju.

Crna Gora nastavlja konstruktivni angažman u okviru SEECP-a i kao dio Trojke SEECP-a, koju čine aktuelno, bivše i buduće predsjedavanje. Naš fokus u predstojećem periodu treba da bude na prevazilaženju trogodišnjeg zastoja u izboru generalnog sekretara RCC-ja, kao i na efikasnoj implementaciji Strategije jugoistočne Evrope 2030, kao instrumenta čiji je cilj da podrži dostizanje ciljeva održivog razvoja UN-a u JIE. Prioriteti koje je Crna Gora definisala tokom predsjedavanja SEECP-u i na njima utemeljeni pravci daljeg djelovanja sadržani u Deklaraciji iz Podgorice solidno su polazište za naše buduće aktivnosti u okviru SEECP-a.

Savjet za regionalnu saradnju (RCC)

Crna Gora učestvuje u svim aktivnostima i projektima koje implementira RCC, sa fokusom na oblastima konkurentnosti, razvoja ljudskog kapitala, digitalne transformacije, pravosuđa i unutrašnjih poslova i zaštite životne sredine. Snažno podržavamo rad RCC-ja na sprovođenju odluka i dogovora koji proizilaze iz Berlinskog procesa, prije svega uspostavljanju Zajedničkog regionalnog tržišta i sprovođenju Zelene agende za zapadni Balkan. U okviru RCC-jevog angažmana na planu bezbjednosti, crnogorske institucije učestvuju u platformama za saradnju vojnoobavještajnih i službi nacionalne bezbjednosti u JIE (SEEMIC i SEENSA), kao i u projektu - Integrisano upravljanje unutrašnjom bezbjednošću (IISG). Na Velikoj regionalnoj bezbjednosnoj konferenciji (JUMBO) RCC-ja, održanoj 14-15. novembra u Rimu, v.d. generalnog direktora za multilateralne poslove Radovan Bogojević predstavio je dosadašnje aktivnosti i ciljeve Zapadnobalkanskog centra za sajber kapacitete (WB3C), sa sjedištem u Podgorici, osnovanog u saradnji Crne Gore, Francuske i Slovenije.

Ministarstvo je u okviru upravljačkih struktura RCC-ja u kontinuitetu angažovano na pružanju podrške, usmjeravanju i unapređenju efikasnosti rada ovog važnog instrumenta regionalne saradnje. Predstavnici MVP-a učestvovali su na svim sastancima Borda i koordinacionim sastancima Trojke SEECP-a, RCC-ja i Evropske unije u 2023 (15. marta, 25. maja i 8. novembra), kao i na godišnjem sastanku RCC-ja, 4. juna 2023. u Budvi.

Najvažnije pitanje za dalji rad RCC-ja je izbor generalnog sekretara, o kojem u protekle tri godine, pod tri predsjedavanja SEECP-u, nije postignut dogovor. Crna Gora treba da nastavi da podržava aktuelno predsjedavanje Sjeverne Makedonije, kako bi proces izbora generalnog sekretara u najskorije vrijeme bio uspješno okončan.

Centralno-evropska inicijativa (CEI)

Predstavnici Ministarstva redovno učestvuju u svim aktivnostima koje se sprovode u okviru najstarije regionalne organizacije. Takođe, Ministarstvo je koordinator aktivnosti i saradnje svih resornih ministarstava po pitanju obaveza koje proizilaze iz trogodišnjeg Akcionog plana CEI i godišnjeg kalendara aktuelne predsjedavajuće (Republika Moldavija je tokom 2023. bila predsjedavajuća nakon čega je predsjedavanje, 1. januara 2024, preuzela Republika Albanija).

Neformalni ministarski sastanak CEI održan je na marginama Generalne skupštine UN-a u Njujorku 20. septembra 2023. Predstavnik Crne Gore na sastanku bio je v.d. generalnog direktora za multilateralne poslove MVP-a Radovan Bogojević.

Predstavnici Ministarstva učestvovali su na svim sastancima Komiteta nacionalnih koordinatora CEI- 14. februara u Trstu, 20. aprila u Briselu, 30. maja u Istanbulu, 21. novembra u Kišinjevu i 15. decembra u Trstu. Takođe, treći koordinacioni sastanak CEI i BSEC održan je 30. maja u Istanbulu.

Redovni godišnji sastanak ministara vanjskih poslova CEI održan je 22. novembra 2023. u Kišinjevu. Šef crnogorske delegacije bio je ministar vanjskih poslova Crne Gore dr Filip Ivanović. Na sastanku je usvojena Zajednička izjava ministara kojom je potvrđena posvećenost evropskoj perspektivi za zemlje Zapadnog Balkana, Moldaviju i Ukrajinu. Takođe, poslata je poruka ujedinjenog CEI regiona po pitanju pružanja podrške Ukrajini u odbrani teritorijalnog integriteta i suvereniteta i borbi protiv ruske agresije.

Crna Gora je podržala inicijativu osnivanja „Konvencije o jačanju CEI“, na osnovu odluka donijetih na Ministarskom sastanku (22. novembar, Kišinjev) i Konferenciji predsjednika parlamenata (26-27. novembar, Kišinjev). Uspostavljanje ove inicijative podrazumijeva formiranje Ad hoc radne grupe koja će raditi na daljem jačanju i promociji svih aktivnosti CEI-a kroz zajednički angažman vladine i parlamentarne dimenzije. Planirano je održavanje tri sastanka u prvoj polovini 2024.

Vrši se i koordinacija projektnih aktivnosti na nacionalnom nivou koje sprovodi CEI kroz Fond za saradnju, Fond za razmjenu znanja i Fond za tehničku saradnju pri EBRD-u. Crna Gora intenzivno doprinosi pripremi i implementaciji svih glavnih dokumenata CEI (Akcioni plan, smjernice za rad, završne deklaracije i zajedničke izjave).

U narednom periodu, predstavnici Ministarstva će nastaviti svoj intenzivan angažman na planu ispunjavanja svih obaveza predviđenih Akcionim planom ove inicijative. Potrebno je, u koordinaciji sa Sekretarijatom CEI, raditi na većoj promociji fondova CEI u cilju motivisanja crnogorskih institucija i civilnog sektora, te samim tim obezbjeđivanju veće zastupljenosti i vidljivosti projekata iz Crne Gore. Takođe, Crna Gora će dati svoj doprinos radu novouspostavljene Konvencije za jačanje CEI-a, posebno imajući u vidu bogato iskustvo u koordinaciji svih prioritetnih oblasti djelovanja CEI kroz dvogodišnje predsjedavanje i učešće u radu Trojke. Crna Gora će nastaviti da podržava i učestvuje u svim aktivnostima koje CEI, zajedno sa svim zemljama članicama, sprovodi na planu podrške Ukrajini i ublažavanju posljedica rata. (za plan aktivnosti)

Regionalna inicijativa za migracije, azil i izbjeglice (MARRI)

Crna Gora je posvećena unapređenju efikasnosti rada i kapaciteta MARRI-ja, kao jedne od najstarijih regionalnih organizacija (osnovana 2004) i jedine isključivo posvećene pitanjima migracija, azila i izbjeglica. Predstavnici Ministarstva učestvovali su na sastancima Komiteta MARRI-ja 7. marta, 28. juna i 12. decembra 2023. Ministar unutrašnjih poslova Filip Adžić učestvovao je na Forumu ministara unutrašnjih poslova MARRI-ja, 29. juna 2023. u Skoplju, kada su usvojena Finansijska pravila i propisi MARRI Regionalnog centra, koja su jedan od tri ključna dokumenta pravne reforme MARRI-ja. Crna Gora je konstruktivnim pristupom, demonstrirajući suštinsku privrženost principima regionalne saradnje, doprinijela da na Forumu, nakon dvogodišnjeg zastoja, bude izabrana nova direktorica MARRI-ja.

Od velikog značaja za uspješan rad Inicijative je usvajanje novog Statuta i Opštih pravila MARRI-ja, čime bi se okončala pravna reforma MARRI-ja koja traje od 2017. Na taj bi se način stvorili preduslovi i za usvajanje nove Strategije MARRI-ja i rješavanje niza pitanja koja čekaju završetak pravne reforme. Fokus treba da bude i na unapređenju funkcionisanja MARRI Regionalnog centra, te efikasnosti rada zaposlenih, prije svega u dijelu pripreme projekata i privlačenja donatorskih sredstava za njihovu implementaciju. (za plan)

Jadransko-jonska inicijativa i Strategija Evropske unije za jadransko-jonski region (EUSAIR)

Predstavnici Ministarstva vanjskih poslova učestvovali su na sastancima Komiteta visokih zvaničnika Jadransko-jonske inicijative (JJI) i Borda Guvernera Strategije za jadransko-jonski region (EUSAIR), 15-16. marta u Briselu i 10-11. oktobra u Dubrovniku. Na pomenutim sastancima razgovarano je o prioritetima, kalendaru aktivnosti aktuelnog predsjedavanja i svim projektno orijentisanim aktivnostima (Bosna i Hercegovina je predsjedavala do kraja maja 2023, nakon čega je Republika Hrvatska preuzela predsjedavanje do 31. maja 2024). Na sastancima su razmijenjena mišljenja o inicijativi uspostavljanja Savjeta mladih EUSAIR-a, kao i reviziji Akcionog plana Strategije.

Sastanak ministara vanjskih poslova JJI i VIII Forum EUSAIR-a održan je 23-25. maja u Sarajevu. Na sastancima je istaknut doprinos EUSAIR-a ključnim politikama regiona, reformama i održivom socio-ekonomskom razvoju. Ministri vanjskih poslova su odobrili Deklaraciju kojom je potvrđena zajednička posvećenost saradnji unutar regiona JJI, kao i procesu proširenja EU. Takođe, na ministarskom sastanku je produžen mandat aktuelnom generalnom sekretaru JJI. Predstavnik

Crne Gore na sastanku bio je v.d. generalnog direktora za multilateralne poslove MVP-a Radovan Bogojević.

Takođe, tokom 2023, predstavnici Ministarstva učestvovali su na sastanku srednjoročne evaluacije o realizaciji ciljeva UN agende održanom u Banjaluci 4-5. maja, na konferenciji „Snažne žene za snažniji jadransko-jonski region“, održanoj 4-5. jula 2023, u Zagrebu i na sastanku „EUSAIR Finansijski dijalog“, koji je u organizaciji Ministarstva evropskih poslova održan 20. jula 2023. u Podgorici.

Unija za Mediteran (UzM)

Generalni direktorat za multilateralne poslove je u 2023. nastavio sa koordinacijom aktivnosti u okviru Unije za Mediteran (UzM) i redovnim prisustvom na sastancima visokih zvaničnika Unije za Mediteran, kao i sastancima Odbora guvernera Fondacije Ana Lind.

Tokom 2023, održani su sastanci visokih zvaničnika u Barseloni, 28. februara, 23. maja i 4. oktobra. Na posljednjem sastanku odlučeno je da se aktuelnom generalnom sekretaru Sekretarijata Unije za Mediteran Naseru Kamelu, kao i kopredsjedavajućoj UzM Hašemitskoj Kraljevini Jordan produži mandat do 31. decembra 2024.

Unija za Mediteran, zajedno sa Fondacijom Ana Lind, pokrenula je inicijativu imenovanja Prestonice Mediterana za dijalog i kulturu, koju je Ministarstvo vanjskih poslova uputilo resornom ministarstvu i organima lokalne samouprave, koji su izrazili interesovanje za učešće u ovoj inicijativi.

Ministarstvo vanjskih poslova je u prvom kvartalu uplatilo dobrovoljnu kontribuciju Uniji za Mediteran u iznosu od 3 500 eura.

VIII Regionalni forum Unije za Mediteran održao se 27. novembra u Barseloni, kojom prilikom je obilježeno 15 godina od osnivanja UzM. Na Forumu se razgovaralo o izraelsko-palestinskom pitanju i zaključeno je da je uspostavljanje dugoročnog mira između dviju nezavisnih država, koje su ujedno zemlje osnivačice ove organizacije, jedino moguće rješenje. Na Forumu je učestvovao ministar vanjskih poslova dr Filip Ivanović koji je istakao da Crna Gora dijeli viziju rješenja o dvije države, te da je od presudne važnosti pojačati napore u jačanju stabilnosti, bezbjednosti i solidarnosti.

Sekretarijat Unije za Mediteran je, 20. decembra, informisao da je odlučeno da prestonice Mediterana za kulturu i dijalog za 2025. budu Tirana i Aleksandrija. Opština Budva je dostavljanjem prijave za Prestonicu Mediterana ispunila tražene uslove, plasiravši se u užu krug među 4 od ukupno 8 dostavljenih opštinskih prijava.

Fondacija Ana Lind (ALF)

Sastanci Borda guvernera Fondacije Ana Lind održani su 28. februara u Barseloni, 12. juna u Geteborgu i 4. oktobra u Briselu.

Ministarstvo kulture i medija je nacionalni koordinator za crnogorsku mrežu i izrazilo je interesovanje da bude dio Akcionog granta, koji dodjeljuje Evropska komisija za realizaciju projekata u oblasti kulture.

Fond za zapadni Balkan (WBF)

Crna Gora aktivno učestvuje u svim aktivnostima koje se sprovode u okviru WBF-a, a imaju za cilj intenziviranje saradnje između zemalja ZB kroz projektne aktivnosti u oblastima kulturne saradnje, naučne razmjene, istraživanja, obrazovanja, održivog razvoja i pitanja mladih. Predstavnici Ministarstva intenzivno saraduju sa Sekretarijatom WBF-a i svim zemljama

članicama, kao i učestvuju u pripremi značajnih dokumenata i smjernica za funkcionisanje Fonda, kao i u odobravanju svih projektnih aktivnosti Fonda.

Sastanci Komiteta visokih zvaničnika Fonda za Zapadni Balkan (WBF), na kojima su učestvovali predstavnici Ministarstva, održani su u Tirani, 22-24. januara, 18-19. maja, 5-6. oktobra i 22-23. decembra.

Događaj WBF-a povodom objavljivanja poziva za projekte „Move Grants“ održan je 20. marta u Podgorici. Regionalna konferencija WBF na temu „Žene i liderstvo“ održan je u Tirani 20-23. marta. Konferencija pod nazivom „Upravljanje erom dezinformacija“ održana je u Tirani, 14-16. novembra, u organizaciji WBF-a, Ministarstva vanjskih poslova Japana i Međunarodnog Višegradskog fonda (IVF). Info sesija WBF-a o objavljenom šestom pozivu za dostavljanje regionalnih projekata održana je u Podgorici, 27. novembra. Info sesija je organizovana sa ciljem informisanja javnosti o uslovima za dostavljanje projektnih prijedloga, a u cilju jačanja mobilnosti mladih ljudi u regionu.

Organizacija za crnomorsku ekonomsku saradnju (BSEC)

Crna Gora je u 2023. ponovo pristupila proceduri dobijanja statusa u ovoj organizaciji, i to u statusu posmatrača, budući da na sastanku Komiteta visokih zvaničnika u decembru 2022. nije postignut konsenzus da Crna Gora obnovi status partnera za sektorski dijalog za naredni dvogodišnji period. Na sastanku Komiteta visokih zvaničnika BSEC u okviru predsjedavanja Srbije, koji je održan u periodu od 8-9. juna u Istanbulu, razmatrana je aplikacija Crne Gore za dobijanje statusa posmatrača, ali konsenzus po ovom pitanju nije postignut od strane Komiteta.

Nakon završnog sastanka Komiteta visokih zvaničnika (13-14. decembar) i 47. sastanka Savjeta ministara vanjskih poslova država članica BSEC-a (15. decembar) u okviru turskog predsjedavanja u Istanbulu, saopšteno je da će crnogorska kandidatura biti predmet razmatranja na sljedećem sastanku Komiteta visokih zvaničnika u 2024. u okviru albanskog predsjedavanja.

Međunarodna organizacija za Frankofoniju (OIF)

U okviru saradnje sa Međunarodnom organizacijom za Frankofoniju (OIF), Vlada Crne Gore je, na sjednici od 25. maja, ovlastila državnog sekretara Ministarstva vanjskih poslova Miroslava Šćepanovića da potpiše Memorandum o partnerstvu između Crne Gore i ove organizacije, koji se odnosi na produžetak saradnje za period 2023-2026. Memorandum je potpisan 9. juna.

Centar za bezbjednosnu saradnju (RACVIAC)

Predstavnici Ministarstva redovno učestvuju u svim aktivnostima ove regionalne organizacije čije je sjedište u Zagrebu. Takođe, Ministarstvo vrši koordinaciju svih resornih ministarstava na nacionalnom nivou. Tokom 2023. na redovnim sastancima Multinacionalne savjetodavne grupe (MAG) RACVIAC 26. aprila u Beogradu i 12. oktobra u Zagrebu, kao i na onlajn sastanku povodom uvećanja kontribucija 6. februara, učestvovao je predstavnik Ministarstva u MAG-u v.d. generalnog direktora za multilateralne poslove Radovan Bogojević.

Konferencija RACVIAC-a na temu „Bezbjednosni izazovi u Evropi“ održana je 6-7. decembra u Zagrebu. Teme konferencije su se odnosile na posljedice rata u Ukrajini, energetske, klimatske i informatičke bezbjednosti zemalja Evrope. V.d. generalnog direktora za multilateralne poslove Radovan Bogojević je, u okviru panela posvećenom sajber bezbjednosti, imao izlaganje o Centru za sajber kapacitete zapadnog Balkana (WB3C), čije je sjedište u Podgorici.

Učešće na konferencijama u okviru drugih regionalnih i međunarodnih organizacija

Treći Prespa forum za dijalog pod nazivom „Proširena evropska porodica do 2030. godine: (ne)moguća misija?“, održao se u periodu od 15-16. juna u Strugi. Na forumu su učestvovali

predsjednik Vlade i rukovodilac Ministarstva vanjskih poslova Dritan Abazović, predsjednik Crne Gore Jakov Milatović, ministar finansija Aleksandar Damjanović i ministar bez portfelja Zoran Miljanić. Predsjednik Vlade Abazović je kazao da regionalna saradnja predstavlja jedan od ključnih uslova stabilnosti regiona, kao i preduslov za mir i povjerenje, te pozdravio važnost institucionalnog osnaživanja, jačanja vladavine prava i demokratije u cilju ekonomskog razvoja.

U okviru Pokreta nesvrstanih (NAM), održan je ministarski sastanak Koordinacionog biroa NAM u Bakuu, 5-6. jula. Šef crnogorske delegacije bio je predsjednik Vlade i rukovodilac MVP-a dr Dritan Abazović. Takođe, predstavnici Ministarstva učestvovali su na Samitu NAM-a održanom u Bakuu, 1-3. marta 2023.

Predstavnici Ministarstva sprovode i koordiniraju aktivnosti Crne Gore u okviru saradnje sa Kancelarijom za saradnju mladih (RYCO), Regionalnom školom za javnu upravu (RESPA), Višegradskom grupom (V4), Centrom za sprovođenje zakona u jugoistočnoj Evropi (SELEC), Zdravstvenom mrežom jugoistočne Evrope (SEEHN).

4. GENERALNI DIREKTORAT ZA MEĐUNARODNO PRAVNE POSLOVE

Generalni direktorat za međunarodno pravne poslove izvršavao je aktivnosti u okviru svoje nadležnosti, prvenstveno kroz angažman u vezi sa zaključivanjem međunarodnih ugovora, uvođenjem međunarodnih restriktivnih mjera i unapređenjem nacionalnih kapaciteta za njihovu primjenu, ali i analizom većeg broja pitanja u domenu međunarodnog prava i davanjem mišljenja i smjernica za postupanje Vladi i nadležnim institucijama.

Predstavnici direktorata, kroz učešće na sastancima u bilateralnom i multilateralnom formatu, pružili su doprinos unapređenju bilateralnih odnosa Crne Gore sa brojnim državama kroz uspostavljanje ugovorno-pravne osnove za sprovođenje raznovrsnih aktivnosti saradnje, kao i preuzimanje i izvršavanje međunarodnih obaveza kroz pristupanje multilateralnim međunarodnopravnim instrumentima.

Realizovane su aktivnosti usmjerene ka afirmaciji ostvarenih rezultata Crne Gore na nacionalnom i međunarodnom planu u domenu različitih politika, ističući, između ostalog, značaj pristupanja Evropskoj uniji i, u tom kontekstu, dosadašnju stoprocentnu usklađenost Crne Gore sa Zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU, kao i dosljednost u pružanju podrške Ukrajini u kontekstu aktuelne agresije Ruske Federacije.

U saradnji sa drugim državnim institucijama, predstavnici direktorata su dali doprinos pozitivnom ishodu izvještaja u okviru Petog kruga uzajamne evaluacije sistema SPN/FT u Crnoj Gori (referentni period 2017-2022) od strane Komiteta Savjeta Evrope o evaluaciji mjera protiv pranja novca i finansiranja terorizma (MONEYVAL). Prepoznati su i dodatni suštinski iskoraci u pravcu unapređenja nacionalnih kapaciteta za uvođenje i primjenu međunarodnih restriktivnih mjera, kroz inovirana i unaprijeđena normativna rješenja koja predviđa Nacrt novog zakona o restriktivnim mjerama. U tom kontekstu, ostvarena je saradnja i sa Evropskom komisijom i zatražena pomoć kroz TAIEX program.

U prethodnoj godini sprovedene su aktivnosti u pravcu generalnog razvoja međunarodnog javnog prava, kroz razmatranje različitih međunarodnih inicijativa. Na toj liniji, dat je doprinos promovisanju značaja međunarodnog humanitarnog prava, kao i snaženju nacionalnih kapaciteta za njegovu primjenu kroz saradnju sa Crvenim krstom Crne Gore i Regionalnom kancelarijom Međunarodnog komiteta Crvenog krsta.

4.1. Direkcija za međunarodne ugovore

U okviru svojih utvrđenih nadležnosti, Direkcija za međunarodne ugovore je tokom 2023. nastavila da koordinira i sprovodi aktivnosti u cilju daljeg unapređenja ugovorno-pravne osnove sa brojnim državama i međunarodnim organizacijama, kao i kroz pristupanje multilateralnim međunarodnim ugovorima.

S tim u vezi, kontinuirano su preduzimane aktivnosti u vezi sa iniciranjem, praćenjem, sprovođenjem i kompletiranjem procesa pregovaranja, usaglašavanjem i zaključivanjem međunarodnih ugovora i administrativnih međunarodnih sporazuma. Redovnom komunikacijom sa predstavnicima nadležnih državnih organa, pripremana su mišljenja na informacije, predlozi osnova za vođenje pregovora i zaključivanje međunarodnih ugovora, vršena je pravno-tehnička redakcija i usaglašavanje tekstova, pripremani alternati i punomoćja za potpisivanje. Preduzimane su aktivnosti u vezi sa objavljivanjem potpisanih ugovora, odnosno pokretanjem procedure njihovog potvrđivanja, kao i odgovarajućim radnjama radi stupanja na snagu. Sačinjena su i odgovarajuća pravna tumačenja u pogledu primjene i važenja međunarodnih ugovora, kao i drugih pitanja iz oblasti međunarodnog prava.

Izvršavane su obaveze koje su se odnosile na obavljanje uloge depozitara za potpisani multilateralni Ugovor o osnivanju Centra za sajber kapacitete Zapadnog Balkana (WB3C), te su, s tim u vezi, pripremljene ovjerene kopije Ugovora koje su dostavljene potpisnicima.

U saradnji sa drugim organima državne uprave, sprovedni su neposredni pregovori za zaključivanje više bilateralnih i multilateralnih ugovora:

- Pregovori povodom usaglašavanja teksta *Sporazuma o statusu između Evropske unije i Crne Gore o operativnim aktivnostima koje sprovodi FRONTEX*, održani 23. i 24. februara 2023. u Podgorici;
- 10. runda pregovora za zaključivanje *Dodatnog protokola 7 na Sporazum CEFTA 2006*, u hibridnom formatu u Podgorici, 29. i 30. marta 2023;
- Učešće na drugoj rundi pregovora u vezi sa zaključivanjem *Ugovora o uzajamnoj promociji i zaštiti investicija između Vlade Crne Gore i Vlade Mađarske, održanoj 3-5. maja 2023.* u Budimpešti;
- 11. runda pregovora za zaključivanje *Dodatnog protokola 7 na Sporazum CEFTA 2006*, u hibridnom formatu 17. i 18. maja 2023. u Budvi;
- Učešće na sastanku Radne grupe za pravna pitanja u vezi sa *Sporazumom o osnivanju Regionalnog centra za sajber bezbjednost i razvoj sajber kapaciteta (WB3C)* 8. juna 2023. u Republici Sloveniji (Ljubljana);
- 12. runda pregovora za zaključivanje *Dodatnog protokola 7 na Sporazum CEFTA 2006*, u hibridnom formatu u Republici Albaniji (Tirana), 20. i 21. juna 2023;
- 13. runda pregovora za zaključivanje *Dodatnog protokola 7 na Sporazum CEFTA 2006*, u hibridnom formatu od 5-7. septembra 2023. u Republici Turskoj (Istanbul);
- Učešće na prvoj rundi pregovora za zaključivanje *Sporazuma između Crne Gore i Gruzije o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja*, 19-23. septembra 2023. u Republici Gruziji (Tbilisi);

Predstavnici Direkcije učestvovali su na 65. sastanku *Komiteta pravnih savjetnika Savjeta Evrope (CAHDI)*, održanom u Strazburu, 28. i 29. septembra 2023.

U 2023. nastavljeno je sa ažuriranjem glavne elektronske zbirke međunarodnih bilateralnih i multilateralnih ugovora, u skladu sa Zakonom o zaključavanju i izvršavanju međunarodnih ugovora („Službeni list Crne Gore”, broj 77/2008).

Spisak evidentiranih zaključenih međunarodnih i administrativnih međunarodnih ugovora u 2023, u vezi sa kojim su sprovedene aktivnosti radi kompletiranja procesa njihovog zaključivanja i stupanja na snagu uključuje³:

³ Izdvojenim pregledom nijesu obuhvaćeni sporazumi koje Direkciji za međunarodne ugovore nadležna ministarstva još nijesu dostavila, u skladu sa Zakonom o zaključavanju i izvršavanju međunarodnih ugovora („Službeni list Crne Gore”, broj:77/2008), kako bi bili evidentirani i čuvani.

- Implementacioni aranžman između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane Republike Italije za saradnju u vezi sa nabavkom borbene odjeće za pripadnike Vojske Crne Gore po italijanskom programu „Dismounted Soldier System“ (potpisan 11. decembra 2023);
- Ugovor o donaciji između Ambasade Republike Koreje i Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore (potpisan 8. decembra 2023);
- Sporazum o Centralno-evropskom programu razmjene za univerzitetske studije 2025-2032 (CEEPUS IV) (potpisan 9. novembra 2023);
- Memorandum o razumijevanju između Kancelarije Ujedinjenih nacija za projektne usluge (UNOPS) i Ministarstva kulture i medija Crne Gore (potpisan 27. oktobra 2023);
- Implementacioni sporazum između Ministarstva odbrane Republike Slovenije i Ministarstva odbrane Crne Gore o saradnji na području vojne obuke na osnovu zajedničke nabavke dinamičkih simulatora za JLTV 4x4 vozila sa integrisanim stanicama za naoružavanje visoke rezolucije (potpisan 23. oktobra 2023);
- Memorandum o razumijevanju koji se odnosi na organizaciju, administraciju i finansiranje Međunarodne škole u SHAPE (SIS) (potpisan 13. februara 2023);
- Ugovor o osnivanju Centra za sajber kapacitete Zapadnog Balkana (WB3C) (potpisan 16. oktobra 2023);
- Ugovor između Crne Gore i Republike Srbije o dopuni Ugovora između Crne Gore i Republike Srbije o izručenju (potpisan 16. oktobra 2023);
- Sporazum o priznavanju profesionalnih kvalifikacija medicinskih sestara opšte njege, doktora veterinarske medicine, farmaceuta i babica u kontekstu Sporazuma o slobodnoj trgovini u Centralnoj Evropi (potpisan 16. oktobra 2023);
- Nota o pristupanju Saveznog ministarstva odbrane Savezne Republike Njemačke i državnog sekretara za odbranu Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske Memorandumu o razumijevanju o multinacionalnoj saradnji u vezi sa uspostavljanjem mreže NATO centara za obuku pilota u Evropi (NFTE MOU) (potpisan 11. oktobra 2023);
- Memorandum o razumijevanju između Ministarstva prosvjete Crne Gore i Ministarstva vanjskih poslova i trgovine Mađarske o saradnji u okviru programa Stipendium Hungaricum za period 2024-2026 (potpisan 6. oktobra 2023);
- Implementacioni sporazum između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane Republike Slovenije o saradnji u oblasti vojnog izviđanja i vazdušnog osmatranja i nadzora na osnovu zajedničke nabavke bespilotnih vazdušnih sistema BELIN (potpisan 23. avgusta 2023);
- Memorandum o razumijevanju o saradnji u turizmu između Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma Crne Gore i Ministarstva turizma Kraljevine Saudijske Arabije (potpisan 31. jula 2023);
- Memorandum o razumijevanju između Ministarstva javne uprave Crne Gore i Ministarstva informacionog društva uprave Republike Sjeverne Makedonije u oblasti digitalizacije i informacione bezbjednosti (potpisan 27. jula 2023);
- Međunarodni sporazum između Evropske unije sa jedne strane i Crne Gore sa druge, o učešću Crne Gore u programu Unije Digitalna Evropa za period 2021-2027 (potpisan 12. jula 2023);
- Sporazum između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane Republike Slovenije o izmjeni i dopuni Sporazuma između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane Republike Slovenije o vojno-tehničkoj saradnji (potpisan 7. jula 2023);
- Memorandum o partnerstvu za period 2023-2026 između Crne Gore i OIF Međunarodne organizacije za Frankofoniju (potpisan 9. juna 2023);
- Sporazum o međunarodnom drumskom prevozu putnika i tereta između Vlade Crne Gore i Švajcarskog Saveznog Vijeća (potpisan 20. maja 2023);

- Sporazum između Crne Gore i Evropske unije o operativnim aktivnostima koje sprovodi Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu u Crnoj Gori (FRONTEX) (potpisan 16. maja 2023);
- Međunarodni sporazum između Crne Gore i Evropske unije o učešću Crne Gore u programu Unije "Single Market Programme 2021-2027" (potpisan 26. aprila 2023);
- Sporazum o vazдушnom saobraćaju između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosovo (potpisan 14. aprila 2023);
- Memorandum o razumijevanju u vezi sa aranžmanom između Ministra vanjskih poslova, Komonvelta i međunarodnog razvoja koji postupa preko Ministarstva vanjskih poslova, Komonvelta i međunarodnog razvoja Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske ("FCDO") i Predsjednika Vlade u ime Vlade Crne Gore o podršci u oblasti sajber bezbjednosti (potpisan 20. marta 2023);
- Memorandum o saradnji između Ministarstva finansija Crne Gore i Javnog stipendijskog, razvojnog, invalidskog i alimentacionog fonda Republike Slovenije (potpisan 15. marta 2023);
- Memorandum o razumijevanju i saradnji između Ministarstva rada i socijalnog staranja Crne Gore i Ministarstva rada i socijalne zaštite stanovništva Republike Azerbejdžana (potpisan 2. marta 2023);
- Program saradnje u oblasti kulture između Ministarstva kulture i medija Crne Gore i Ministarstva kulture Republike Sjeverne Makedonije za period 2023-2026 (potpisan 1. marta 2023);
- Memorandum o razumijevanju između Ministarstva sporta i mladih Crne Gore i Ministarstva obrazovanja i sporta, Ministarstva za mlade i djecu Republike Albanije u oblasti sporta i mladih (potpisan 27. februara 2023);
- Memorandum o saradnji između Ministarstva kapitalnih investicija Crne Gore i Ministarstva infrastrukture i energetike Republike Albanije u oblasti energetike (potpisan 27. februara 2023);
- Memorandum o saradnji na realizaciji infrastrukturnih projekata između Ministarstva kapitalnih investicija Crne Gore i Ministarstva infrastrukture i energetike Republike Albanije (potpisan 27. februara 2023);
- Memorandum o razumijevanju između Ministarstva odbrane Crne Gore i Ministarstva odbrane Republike Albanije o saradnji u oblasti odbrane (potpisan 27. februara 2023);
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o saradnji u oblasti zdravstvene zaštite bilja (potpisan 27. februara 2023);
- Sporazum između Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Albanije o zajedničkom održivom upravljanju ribarstvom na Skadarskom jezeru i rijeci Bojani (potpisan 27. februara 2023);
- Memorandum o razumijevanju između Ministarstva zdravlja Crne Gore i Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Albanije o saradnji u oblasti zdravstva (potpisan 27. februara 2023);
- Zajednička deklaracija između premijera Crne Gore Nj. E. Dritana Abazovića i premijera Republike Albanije Nj.E. Edija Rame u okviru drugog crnogorsko-albanskog sastanka dvije vlade (potpisana 27. februara 2023);
- Sporazum između Crne Gore i Republike Albanije o socijalnom osiguranju (potpisan 27. februara 2023);
- Administrativni sporazum za sprovođenje Sporazuma između Crne Gore i Republike Albanije o socijalnom osiguranju (potpisan 27. februara 2023);
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o otvaranju zajedničkog graničnog prelaza Sveti Nikola-Puljaj za međunarodni drumski putnički saobraćaj i vršenju zajedničke granične kontrole (potpisan 27. februara 2023);
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o izgradnji međudržavnog mosta preko rijeke Bojane/Bune (potpisan 27. februara 2023);

- Program saradnje u oblasti kulture između Ministarstva kulture i medija Crne Gore i Ministarstva kulture Republike Albanije za period 2023-2025 (otpisan 27. februara 2023);
- Prvi amandman na Memorandum o razumijevanju o multinacionalnoj saradnji u vezi sa uspostavljanjem mreže NATO centra za obuku pilota u Evropi (NFTE MOU) (potpisan 23. februara 2023);
- Sporazum između Savjeta ministara Bosne i Hercegovine, Vlade Republike Bugarske, Vlade Republike Hrvatske, Vlade Mađarske, Vlade Republike Sjeverne Makedonije, Vlade Crne Gore, Vlade Republike Srbije, Vlade Republike Slovačke i Vlade Republike Slovenije o saradnji i koordinaciji u traganju i spasavanju u vazduhoplovstvu (potpisan 22. februara 2023);
- Sporazum o pružanju vazduhoplovnih usluga između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Azerbejdžan (potpisan 4. februara 2023);
- Sporazum između Evropske unije i Crne Gore o učešću Crne Gore u zapošljavanju i socijalnim inovacijama (EaSI) u okviru Evropskog Socijalnog Fonda Plus (ESF+) za period 2021-2027 (potpisan 31. januara 2023);
- Tehnički sporazum za realizaciju vježbe planinskog ratovanja u zimskim uslovima "Zajednički izazov 23" od 23. januara do 10. februara 2023. (potpisan: 30. januara 2023);

Shodno elektronskoj bazi podataka kojom raspolaže Generalni direktorat za međunarodno pravne poslove, tokom 2023. na snagu je stupilo 30 međunarodnih ugovora zaključenih tokom iste godine. Takođe, ispunjene su i unutrašnje pravne procedure za stupanje na snagu pet međunarodnih ugovora (kroz donošenje odluke o objavljivanju ili usvajanje zakona o potvrđivanju) koji su potpisani u ranijem periodu, i to:

- Sektorski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije kojim se utvrđuju pravila za upravljanje i sprovođenje finansijske podrške Unije Crnoj Gori u okviru instrumenta pretprijetne podrške za oblast "poljoprivreda i ruralni razvoj" (IPARD III) (potpisan 13. decembra 2022. i stupio na snagu 23. januara 2023);
- Protokol 16 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, 2. oktobar 2013, u Strazburu (potpisan 13. decembra 2021. i stupio na snagu 1. juna 2023);
- Ugovor između Crne Gore i Knjaževine Monako o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i sprečavanju izbjegavanja plaćanja poreza na dohodak (potpisan 29. maja 2019. i stupio na snagu 14. januara 2023);
- Singapurski ugovor o žigovnom pravu, usvojen u Singapuru 27. marta 2006. (stupio na snagu 24. jula 2023);
- Konvencija o osnivanju Međunarodne organizacije za zakonsku metrologiju, Pariz 12. oktobar 1955. (stupio na snagu 18. januara 2023);

4.2. Direkcija za restriktivne mjere i međunarodno javno pravo

Direkcija za restriktivne mjere i međunarodno javno pravo tokom 2023. nastavila je da sprovodi aktivnosti koje se odnose na pripremanje predloga odluka o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera Evropske unije, u kontekstu usklađivanja sa Zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU.

U toku 2023, na predlog Ministarstva vanjskih poslova, Vlada je donijela 24 nacionalne odluke o uvođenju ili ažuriranju restriktivnih mjera na osnovu odluka Savjeta Evropske unije.

Crna Gora je u potpunosti pravno transponovala jedanaesti paket sankcija EU prema Ruskoj Federaciji kroz nacionalne odluke. Značajno je proširen kako geografski, tako i tematski opseg restriktivnih mjera, uključujući restriktivne mjere za sajber napade, hemijsko oružje i teško kršenje i povrede ljudskih prava.

Nastavljena je priprema Nacrta zakona o restriktivnim mjerama, radi dostavljanja na razmatranje i usvajanje Vladi. Prilikom izrade Nacrta zakona, ključni prioriteti bili su ispunjavanje odgovarajućih preporuka Radne grupe za finansijsku akciju (o pranju novca) (FATF), usklađivanje sa pravnom tekovinom EU i otklanjanje nedostataka koji se tiču efektivnosti koje je evaluatorski tim MONEYVAL konstatovao tokom posjete Crnoj Gori. U tom cilju, ostvarena je komunikacija sa predstavnicima organa i institucija nadležnih za primjenu restriktivnih mjera i uspostavljena neformalna mreža kontakt osoba koje će učestvovati u daljem procesu usaglašavanja zakona. Neformalnim putem, Nacrt zakona je upućen na razmatranje Evropskoj komisiji. Ujedno, ostvarena je komunikacija i dogovorena saradnja sa ekspertskom misijom EU kroz TAIEX.

Vođena je kontinuirana komunikacija sa predstavnicima državnih organa nadležnih za primjenu restriktivnih mjera, predstavnicima diplomatskih predstavništava, kao i zainteresovanim pravnim i fizičkim licima u cilju pravovremenog informisanja o važećem normativnom okviru i važećim odlukama Vlade o restriktivnim mjerama.

Nastavljene su i aktivnosti u pravcu unapređenja nacionalnih kapaciteta za primjenu restriktivnih mjera. U komunikaciji sa predstavnicima drugih državnih organa, kontinuirano je vršena razmjena informacija u pravcu njihovog boljeg upoznavanja sa prirodom i pravnim režimom restriktivnih mjera, a u cilju unapređenja njihove primjene na nacionalnom planu. Predstavnici Direkcije održali su obuku za carinike u prostorijama Uprave carina, 14. septembra 2023.

U fokusu je bila saradnja i komunikacija sa međunarodnim partnerima (EU, SAD i Ukrajina) u pravcu predavljanja rezultata u oblasti normativnog rada, kao osnove za primjenu međunarodnih restriktivnih mjera i upoznavanja sa dosljednim usklađivanjem sa Zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU.

Realizovan je niz aktivnosti u pravcu olakšavanja dostupnosti svih relevantnih informacija u vezi sa važećim sankcionim režimima UN. U dijelu UN sankcija, internet stranica Ministarstva vanjskih poslova značajno je unaprijeđena i sada omogućava:

- pristup pretragama lica i entiteta sa liste UN sankcija, kao i pristup zvaničnom pretraživaču konsolidovane liste UN sankcija;
- pristup proceduri za stavljanje na sankcionu listu UN na izvornom (engleskom) jeziku;
- pregled sankcionih režima prema pojedinačnim državama, na način da svaka podstranica koja se odnosi na konkretnu državu sadrži sažetak o sankcionom režimu, pristup internet stranicama izvornih tekstova rezolucija SB UN na osnovu kojih su konkretni sankcioni režimi utvrđeni, pristup internet stranicama sankcionih lista označenih lica utvrđenih na osnovu rezolucija SB UN, pristup internet stranicama sankcionih komiteta SB UN, kao i pristup internet stranicama koje sadrže smjernice za sankcije SB UN;
- pristup obavještenjima o izmjenama i ažuriranju postojećih sankcionih režima SB UN;
- pristup relevantnim tematskim rezolucijama SB UN, objavljenim na izvornom (engleskom) jeziku.

U skladu sa obavezom predviđenom članom 7 stav 3 Zakona o međunarodnim restriktivnim mjerama, blagovremeno su dostavljana obavještenja o izmjenama i ažuriranju sankcionih režima UN organima i subjektima nadležnim za primjenu restriktivnih mjera.

U 2023, Vlada nije upućivala, posredstvom Ministarstva vanjskih poslova, predlog pomoćnim tijelima/komitetima SB UN za stavljanje na sankcionu listu UN.

Izvršavane su obaveze u kontekstu Petog kruga uzajamne evaluacije sistema SPN/FT u Crnoj Gori (referentni period: mart 2018 - mart 2023) od strane Komiteta Savjeta Evrope o evaluaciji mjera protiv pranja novca i finansiranja terorizma (MONEYVAL). Predstavnici Direkcije su učestvovali na sastancima tokom posjete eksperata MONEYVAL-a Crnoj Gori, u martu 2023. Kontinuirano su dostavljane informacije pisanim putem, kao i odgovori na pitanja evaluatora MONEYVAL-a. Uzeto

je učešće na *face-to-face* sastanku sa timom evaluatora MONEYVAL-a, održanom u Strazburu, od 6-8. septembra 2023, kao i na 66. Plenarnom zasijedanju MONEYVAL-a, u Strazburu, 11-15. decembra 2023. U nadležnosti Direkcije, u okviru Nacrta izvještaja, bili su Neposredan ishod 10 (Preventivne mjere protiv finansiranja terorizma i finansijske sankcije) i Neposredan ishod 11 (Finansijske sankcije zbog proliferacije). Evaluacija je završena uspješno - ocjene za oba navedena neposredna ishoda podignuta su na „nivo umjerene efektivnosti“, nakon što su, tokom posjete u martu, bile opredijeljene ocjene „nizak nivo efektivnosti“. Na toj liniji, dat je doprinos da Crna Gora ne bude uvrštena na listu zemalja u kojima je zvanično utvrđen povećan rizik od postojanja ozbiljnih nedostataka u sistemu sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma, poznatiju kao "siva lista", kojoj bi vodila ocjena „nizak nivo efektivnosti“ za dva ili više neposrednih ishoda.

Vođena je kontinuirana komunikacija sa međunarodnim partnerima u pravcu izrade elektronskog pretraživača za međunarodne restriktivne mjere, po ugledu na elektronsku platformu Evropske unije *EU Sanctions Map*. Međunarodni partneri takođe prepoznaju potencijalne benefite uspostavljanja pomenutog pretraživača u Crnoj Gori, kao sredstva koje će omogućiti olakšano vršenje provjera važećih restriktivnih mjera i unaprijediti učinkovitost njihove primjene na nacionalnom nivou. Konkretno, iskazana je spremnost američke strane za pružanje ekspertske i materijalne podrške pri kreiranju i uspostavljanju elektronskih alatki koje bi bile od velikog značaja za tumačenje, praćenje i primjenu restriktivnih mjera u Crnoj Gori.

Na liniji redovne saradnje sa Crvenim krstom Crne Gore i Regionalnom kancelarijom Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, uzeto je učešće na panelu koji je, u organizaciji pomenuta dva tijela, održan u Podgorici, u decembru 2023, kada je, između ostalog, ukazano na značaj uspostavljanja Nacionalne komisije za međunarodno humanitarno pravo.

5. GENERALNI DIREKTORAT ZA EVROPSKU UNIJU

U Generalnom direktoratu za Evropsku uniju praćeno je sprovođenje utvrđene vanjske politike Crne Gore, kao i stavovi koje Crna Gora zastupa u institucijama EU i u bilateralnim odnosima sa državama članicama EU. Rađene su analize opštih kretanja u EU i, u odnosu na njih, pripremani zvanični stavovi na osnovu kojih se Crna Gora predstavljala i učestvovala u zajedničkim aktivnostima sa EU u okviru Evropske vanjske i bezbjednosne politike (CFSP).

Za reformu Viznog informacionog sistema, posredstvom Delegacije EU u Podgorici, u 2023. su odobrena sredstva u iznosu od 1 milion eur u okviru IPA III regionalnog projekta za jačanje kapaciteta za upravljanje migracijama.

5.1. Direkcija za politiku EU

Održavana je redovna komunikacija i saradnja sa Evropskom službom vanjskih poslova (EEAS), kao i sa drugim institucijama i tijelima EU. U okviru utvrđenog djelokruga rada, praćeni su i mehanizmi Evropske susjedske politike, kao i razvoj Evropske političke zajednice.

Koordinisano je pridruživanje odlukama, pozicijama i izjavama EU, uključujući restriktivne mjere, kao i pozicija Crne Gore sa EU o stavovima unutar drugih međunarodnih organizacija o pitanjima iz djelokruga vanjske i bezbjednosne politike.

Obezbijeden je nesmetan rad radne grupe za pregovaračko poglavlje 31 – Vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika, čiji je šef generalna direktorica za Evropsku uniju u Ministarstvu vanjskih poslova.

Koordinisana je saradnja Misije Crne Gore pri EU sa ostalim resorima u dijelu procesa pregovora i sprovođenja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP).

Održavani su sastanci Upravnog odbora mreže ministarstava vanjskih poslova zemalja Zapadnog Balkana u organizaciji GIZ-a, kao i veliki broj onlajn sastanaka sa predstavnicima te organizacije u vezi sa realizacijom projekta Ljetnje škole Gavro Vuković i obezbjeđivanja finansijske podrške.

Na sastanku Upravnog odbora GIZ mreže za vanjske poslove, koji je održan u Berlinu, u periodu od 14-17. novembra 2023, dogovorena je realizacija obuka za mlade diplomate, kroz četiri modula tokom predstojeće dvije godine. Prilikom posjete Berlinu održani su bilateralni sastanci sa homolozima iz Saveznog ministarstva vanjskih poslova Njemačke.

U susret sastanku političkih direktora EU-ZB, u aprilu 2023. Predstavnicima Direktorata za EU u boravili u Briselu, kojom prilikom su održali sastanke sa savjetnicom predsjednika Evropskog savjeta Šarla Mišela, Majom Kocijančić, šefom Delegacije Evropskog parlamenta za odnose sa Crnom Gorom i predsjedavajućim Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje (POSP) Vladimirom Bilčikom, direktoricom za ZB u Evropskoj Komisiji Mikaelom Mutelom i šefom jedinice za Crnu Goru Majklom Milerom, te direktorom za ZB u Evropskoj službi za spoljne poslove Markom Makovecom. Na svim sastancima, sa naše strane ukazano je na značaj evropske integracije našeg regiona, a posebno Crne Gore.

5.2. Direkcija za evropsku susjedsku politiku i saradnju sa državama članicama

U izvještajnom periodu vođena je kontinuirana saradnja sa ambasadorima i drugim diplomatskim predstavnicima zemalja članica akreditovanim u Crnoj Gori.

Koordinisane su aktivnosti Misije Crne Gore pri EU i ambasada Crne Gore u državama članicama i drugim evropskim državama o pitanjima koja se odnose na poslove EU. Istovremeno, održavani su odnosi sa diplomatskim predstavnicima država EU u Crnoj Gori, ali i drugih država, u okviru svoje nadležnosti u cilju bolje saradnje sa državama članicama, državama kandidatima i potencijalnim kandidatima u procesu pridruživanja i pristupanja EU.

Državni sekretar Ministarstva vanjskih poslova Miroslav Šćepanović učestvovao je na 9. sastanku političkih direktora EU-ZB, održanom u Briselu u periodu od 27-29. aprila 2023, tokom kojeg su razmatrana pitanja ruske agresije na Ukrajinu sa uticajem na cijeli svijet, a naročito region ZB, unapređenja saradnje u oblasti ZVBP i implementacije odluka iz ove oblasti, te Kine, Turske i Bliskog Istoka.

Predstavnicima Generalnog direktorata za EU prisustvovali su drugom Zajedničkom sastanku o pristupanju EU na nivou pomoćnika ministara vanjskih poslova Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije, 3. oktobra 2023. u Tbilisiju, u organizaciji Ministarstva vanjskih poslova Gruzije.

Institut Aspen je, u saradnji sa Generalnim direktoratom za EU, organizovao konferenciju na temu „Digitalizacija i demokratija“ u Podgorici, u periodu od 11. do 14. decembra 2023, koju je otvorio ministar vanjskih poslova dr Filip Ivanović. Konferencija je bila dobra prilika za promociju evropskog puta Crne Gore i jačanje diplomatske vidljivosti države, posebno imajući u vidu potrebu lobiranja za naše članstvo u EU.

Realizovani susreti na visokom nivou i učešće na događajima u izvještajnom periodu:

- Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović sastao se sa Visokim predstavnikom za vanjsku i bezbjednosnu politiku EU Žozepom Boreljem i evropskim komesarom za susjedstvo i proširenje Oliverom Varheljijem u Briselu, 30. maja 2023, kojom prilikom je potvrđena snažna podrška evropskih zvaničnika Crnoj Gori na njenom putu ka članstvu u EU.
- Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović učestvovao je na 2. Samitu Evropske političke zajednice (EPZ) u Moldaviji 1. juna 2023, kao i 3. Samitu Evropske političke zajednice koji je održan 5. oktobra 2023. u Španiji.
- Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović imao je u Briselu, 18. jula 2023, izlaganje pred Odborom za vanjske poslove Evropskog parlamenta (AFET).
- Predsjednik Crne Gore Jakov Milatović učestvovao je u Atini, 22-23. avgusta 2023, na Samitu povodom obilježavanja 20 godina od usvajanja Solunske deklaracije, kao i na Samitu EU ZB koji je od 13-15. decembra 2023. održan u Briselu.

- Predsjednica EK Ursula fon der Lajen posjetila je Crnu Goru 30-31. oktobra 2023, kojom prilikom se sastala sa predsjednikom Milatovićem i predsjednikom Vlade Milojkom Spajićem.
- Predsjednik Vlade Miloško Spajić boravio je u radnoj posjeti institucijama EU u Briselu, od 18-21. decembra 2023, kojom prilikom su predstavljeni rezultati 44. Vlade, te sa predstavnicima evropskih institucija kreiran plan aktivnosti za narednu godinu, što demonstrira jasnu stratešku opredijeljenost Vlade za ubrzano učlanjenje u EU.
- Ministar vanjskih poslova dr Filip Ivanović učestvovao je na ministarskoj konferenciji „Veća, jača Unija – učiniti EU spremnom za proširenje i zemlje kandidate spremne za pristupanje“, koja je održana u Berlinu, 2. novembra 2023.
- Ministar Filip Ivanović učestvovao je na sastanku ministara vanjskih poslova EU-ZB na marginama Savjeta za vanjske poslove (FAC), koji je održan u Briselu 13-14. decembra 2023. u Briselu.
- Predsjednik Jakov Milatović učestvovao je na Samitu Brdo Brijuni proces, održanom u Skoplju 10-11. septembra 2023, kada je donešena odluka Crna Gora bude domaćin samita u 2024.
- Na Bledskom strateškom dijalogu koji je održan u Sloveniji, 28-29. avgusta 2023, učestvovao je predsjednik Vlade Dritan Abazović. Premijer Abazović je, takođe, učestvovao na Samitu Berlinskog procesa koji je održan u Tirani 16. oktobra 2023.

6. GENERALNI DIREKTORAT ZA NATO I POLITIKU BEZBJEDNOSTI

Generalni direktorat za NATO i politiku bezbjednosti je tokom 2023. nastavio da sprovodi i koordiniše aktivnosti sa ciljem podrške implementaciji političkih prioriteta i profilisanju Crne Gore kao kredibilne i odgovorne NATO saveznice. U tom kontekstu, nastavila se saradnja sa nadležnim institucijama Crne Gore i tijelima NATO u cilju ispunjavanja predviđenih obaveza koje proističu iz članstva u NATO. Aktivnosti su bile prvenstveno usmjerene na pripremu susreta na visokom nivou u oblasti NATO i politike bezbjednosti, učestvovanja u izradi nacionalnih strateških dokumenata na polju bezbjednosti i odbrane, te ispunjavanje bezbjednosno-tehničkih preduslova za nesmetan rad direktorata i Ministarstva vanjskih poslova u cjelini. Kontinuirano su održavani kontakti sa predstavnicima savezničkih ambasada u Podgorici u vezi sa pitanjima iz djelokruga nadležnosti.

Direktorat je tokom 2023. funkcionisao bez imenovanog generalnog direktora, te je aktivnosti na ovom planu koordinisala direktorica Direkcije za politiku bezbjednosti.

6.1. Sprovođenje političkih prioriteta – Crna Gora članica NATO

Rad Direktorata je u prethodnoj godini, kroz redovne aktivnosti i učešće na sastancima, bio posvećen sprovođenju političkih prioriteta u pogledu održanja statusa kredibilne saveznice u Alijansi. U tom kontekstu, u saradnji sa Stalnom misijom pri NATO, koordiniranim i pravovremenim aktivnostima pružan je pun doprinos izgradnji pozicije Crne Gore kao kredibilne saveznice u okviru NATO.

Nastavljeno je sa praćenjem i koordinacijom sprovođenja najvažnijih NATO politika, a posebno onih koje su prepoznate kao politički prioriteta na nivou Vlade Crne Gore.

Na linijama inicijative iz 2021, nastavljeno je sa aktivnom promocijom regiona Zapadnog Balkana u okvirima Alijanse putem političkih poruka, izjava i učešća na događajima i sastancima na visokom nivou. Na sastanku ministara vanjskih poslova NATO-a u novembru 2023. održana je posebna sesija posvećena izazovima na Zapadnom Balkanu. Posjeta generalnog sekretara NATO-a Jensa Stoltenberga regionu, uoči sastanka lidera jugoistočne Evrope u Skoplju, takođe je bila jasan pokazatelj strateške važnosti Zapadnog Balkana za Alijansu u svjetlu pojačanih tenzija na Kosovu i BiH. Na tim linijama, i u skladu sa definisanim opredjeljenjem, Crna Gora je tokom 2023. donijela odluku o pružanju finansijske podrške paketu podrške za izgradnju odbrambenih kapaciteta (DCB) Bosne i Hercegovine u iznosu od 247,000 USD.

Usljed invazije na Ukrajinu, Rusija je ojačala vojne kapacitete i prisustvo u više domena i strateških pravaca, uključujući i u neposrednoj blizini granica sa NATO-om. Ugrožena bezbjednost evroatlantskog područja zahtijevala je kolektivno jačanje politike odvratanja i odbrane, čemu je doprinijela i Crna Gora. Po prvi put, u januaru i julu 2023, realizovane su dvije rotacije pripadnika Vojske Crne Gore, sa 33 i 36 lica, u okviru aktivnosti pojačane budnosti u Bugarskoj, a u sastavu multinacionalne borbene grupe pod komandom Italije. U okviru borbene grupe Isturenog prisustva NATO-a pod komandom Kanade, od juna 2023. u Letoniji je bila raspoređena deseta rotacija artiljerijskog odjeljenja sa 11 pripadnika. Naredna rotacija je realizovana u decembru 2023, kada je bilo upućeno pješadijsko-izviđačko odjeljenje (11 lica).

Naglašen je značaj obezbjeđivanja kontinuirane dugoročne pomoći Ukrajini. Saveznice su usvojile novi Višegodišnji program pomoći koji uključuje i podršku za obnovu bezbjednosnog i odbrambenog sektora Ukrajine u kratkom, srednjem i dugoročnom periodu. U tom kontekstu, u julu 2023. Vlada Crne Gore donijela je odluku o preusmjeravanju preostalih sredstava iz NATO Povjerilačkog fonda za Nacionalnu Vojsku Afganistana (ANA Trust Fund) u iznosu od 500 000 USD za Sveobuhvatni paket pomoći (CAP) za Ukrajinu.

Po pitanju kooperativne bezbjednosti i djelovanja van granica Alijanse, Crna Gora je podržavala snaženje partnerstava, naročito sa državama pod rizikom od ruske agresije (BiH, Gruzijom, Moldavijom), državama u indo-pacifičkoj regiji, ali i državama na južnim NATO granicama. Crna Gora je kontinuirano isticala i značaj saradnje na relaciji NATO – EU.

Tokom 2023. Crna Gora je nastavila da učestvuje u NATO misiji na Kosovu – KFOR sa dva štabna oficira i jednim predstavnikom u NATO Timu za savjetovanje i vezu (NALT). U skladu sa odlukama Skupštine iz 2019, Crna Gora je tokom 2023. nastavila i sa učešćem u NATO misiji u Iraku, sa jednim pripadnikom Vojske Crne Gore.

Crna Gora je doprinosila i drugim međunarodnim naporima u borbi protiv terorizma, a naročito kroz učešće u Globalnoj koaliciji za pobjedu nad ISIS-om. Predstavnici Direktorata i dkp-a su, u ime Crne Gore, učestvovali na sastancima radnih grupa Koalicije, i to za strane terorističke borbe i za komunikacije. Preduzete su aktivnosti u pogledu učešća državnog sekretara Miroslava Šćepanovića na ministarskom sastanku Koalicije, koji je u maju 2023. održan u Rijadu (Sudijska Arabija).

U oblasti suprotstavljanja hibridnim prijetnjama, predstavnici Direktorata su, u ime Crne Gore, učestvovali na sastancima i aktivnostima Evropskog centra izvrsnosti za suprotstavljanje hibridnim prijetnjama (COE Hybrid), uključujući *online* radionice i vebinare, te sastanke Nadzornog odbora i nacionalnih kontakt osoba država učesnica Centra. U saradnji sa Centrom, 28. februara i 1. marta, organizovana je obuka pod nazivom „Sprječavanje umiješanosti u izborni proces“. Cilj obuke bilo je predstavljanje metoda i načina za detektovanje i nadziranje širenja dezinformacija, kao i uspješno suprotstavljanje napadima te vrste.

U oblasti suprotstavljanja sajber prijetnjama, predstavnik Direktorata je, kroz članstvo u Upravnom odboru, učestvovao u redovnim aktivnostima na uspostavljanju Regionalnog centra za sajber kapacitete Zapadnog Balkana (WB3C). Centar je zvanično počeo sa aktivnostima 8. maja 2023, kada je organizovana i prva obuka na temu sajber higijene.

Vezano za sprovođenje Rezolucije 1325 SBUN, Crna Gora je prošle godine, kao podršku Kancelariji specijalne predstavnice generalnog sekretara NATO-a za pitanje žena, uplatila iznos od 10.000 eura. Vlada Crne Gore je 23. novembra 2023. usvojila Strategiju implementacije Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 – Žene, mir i bezbjednost i njoj pratećih rezolucija za period 2024-2027, sa Akcionim planom za 2024-2025.

6.2. Učešće u regionalnim bezbjednosnim inicijativama

Tokom 2023, Crna Gora je učestvovala na sastancima u okviru Američko - jadranske povelje (A5). Preduzimane su aktivnosti u cilju pripreme i koordinacije učešća na sastancima političkih direktora i ministara vanjskih poslova.

Sastanak političkih direktora ministarstava vanjskih poslova i odbrane članica i posmatrača A5, održan je 13 - 14. marta 2023. u Skoplju. Sastanku je u ime Ministarstva vanjskih poslova prisustvovala ambasadorica Crne Gore u Sjevernoj Makedoniji Marija Petrović i generalni direktor za politiku odbrane Ministarstva odbrane general major Rajko Pešić. Tokom dvije radne sesije učesnici su diskutovali o aktuelnim bezbjednosnim i političkim izazovima, i u tom kontekstu istakli neophodnost revitalizacije A5 i jačanje mehanizama za adekvatno suprotstavljanje savremenim prijetnjama sa kojima se suočava međunarodna zajednica, ali i region. Razmotrene su i buduće aktivnosti Povelje i mogućnosti za dalje jačanje saradnje država članica i posmatrača.

Neformalni sastanak ministara vanjskih poslova država članica i posmatrača održan je 28 - 29. marta u Skoplju, a sastanku je u ime Crne Gore prisustvovao savjetnik predsjednika Vlade za vanjsku politiku Đorđe Radulović. Učesnici su diskutovali o mogućnostima da u narednom periodu akcentiraju stave na kreiranje novih platformi za unapređenje regionalne saradnje, u cilju funkcionalnijeg djelovanja ove inicijative. Sastanak je bio prilika da sagovornici ponove posvećenost NATO saveznika situaciji u Ukrajini, uz podsjećanje na posljedice rata u toj zemlji i mnogobrojne efekte ruske agresije na političke i ekonomske prilike na Zapadnom Balkanu.

Na marginama 78. zasjedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, predsjednik Vlade i koordinator Ministarstva vanjskih poslova, dr Dritan Abazović, učestvovao je na sastanku u okviru A5, koji je održan 20. septembra u Njujorku. Gost sastanka bio je i američki specijalni izaslanik za Zapadni Balkan Gabrijel Eskobar. Svi članovi A5 dali su snažnu podršku zajedničkom djelovanju zemalja članica na planu snaženja kolektivne stabilnosti i sigurne budućnosti Zapadnog Balkana, kao preduslova za integraciju u evropske i evroatlantske strukture.

Na sastanku ministara vanjskih poslova A5, održanog 18. decembra u Skoplju, zaključeno je makedonsko predsjedavanje Poveljom. Na sastanku je, u ime Ministarstva vanjskih poslova, učestvovao državni sekretar Milisav Raspopović. Tokom dvije radne sesije učesnici su diskutovali o aktuelnim bezbjednosnim i političkim izazovima, regionalnoj saradnji i predstojećim aktivnostima u okviru A5. U tom kontekstu, istaknut je značaj dalje adaptacije Povelje novoj bezbjednosnoj realnosti, kao i mogućnostima za kreiranje novih mehanizama za unapređenje regionalne saradnje.

Učešće visokih zvaničnika Crne Gore na međunarodnim skupovima i konferencijama i bilateralnim sastancima sa zvaničnicima NATO

U saradnji sa Stalnom misijom Crne Gore pri NATO, koordinisane su pripreme za učešće predsjednika Vlade i rukovodioca Ministarstva vanjskih poslova, dr Dritana Abazovića, na sastanku ministara vanjskih poslova država članica NATO, koji je održan 4 - 5. aprila 2023. u Briselu, a bio je posvećen daljim koracima po pitanju dugoročne političke i praktične podrške Ukrajini, kao i pripremi ključnih odluka za Samit u Viljnusu. Razgovarano je o važnosti saradnje sa partnerima koji su suočeni sa izazovima od strane Rusije i Kine, kao i daljim aktivnostima u oblastima od zajedničkog interesa. Ovom prilikom Finska je zvanično postala 31. članica Alijanse.

U saradnji sa Stalnom misijom Crne Gore pri NATO, koordinisane su pripreme za učešće savjetnika predsjednika Vlade za vanjsku politiku Đorđa Radulovića na neformalnom sastanku ministara vanjskih poslova država članica NATO, održanog 31. maja - 1. juna u Oslu. Sastanak je bio posvećen pitanjima od značaja za evroatlantsku bezbjednost, s posebnim fokusom na pružanje dugoročne pomoći Ukrajini, kao i njenom budućem odnosu sa Alijansom. Takođe, tokom sastanka diskutovano je i o članstvu Švedske u NATO.

Pružana je potrebna podrška za učešće predsjednice Skupštine Crne Gore Danijele Đurović na sastanku predsjednika parlamenta NATO država članica, koji je održan 1 - 3. juna u Viljnusu. Na sastanku je bilo riječi o globalnim izazovima i partnerstvima, kao i o unutrašnjoj transformaciji,

povećanju potrošnje za odbranu, jačanju odvratanja i odbrane, i dugoročnom planu podrške za Ukrajinu.

U saradnji sa Stalnom misijom Crne Gore pri NATO, koordinisane su pripreme za sastanak predsjednika Crne Gore Jakova Milatovića i generalnog sekretara Jensa Stoltenberga, koji se održao 22. juna u NATO sjedištu u Briselu. Dvojica čelnika razgovarali su o stabilnosti na Zapadnom Balkanu, naglasivši da su zajednički naponi u tom pravcu još važniji uoči povećanih tenzija na sjeveru Kosova.

U saradnji sa Stalnom misijom Crne Gore pri NATO, koordinisane su pripreme za učešće predsjednika Crne Gore Jakova Milatovića na NATO Samitu, održanom 11 – 12. jula u Viljnusu. Tom prilikom donijet je niz važnih odluka koje definišu strateški put Alijanse, a odnose se na: dodatnu praktičnu i političku podršku Ukrajini u cilju njenog približavanja članstvu u NATO, formiranje Savjeta NATO-Ukrajina, nastavak jačanja odvratanja i odbrane, uključujući nove planove i snage za odbranu evroatlantskog regiona, povećanje doprinosa Zajedničkom budžetu NATO-a za odbranu, određivanje dalje politike sa Kinom, kao i produblivanje saradnje i odnosa sa partnerima.

Pružana je potrebna podrška za učešće predsjednika Vlade Crne Gore i rukovodioca Ministarstva vanjskih poslova dr Dritana Abazovića na Varšavskom bezbjednosnom forumu koji je održan u periodu 3 - 4. oktobra u Varšavi. Razmijenjeni su stavovi u pogledu globalnih izazova, aktuelne bezbjednosne situacije u Evropi, kao i značaja daljeg jačanja transatlantske veze uz naglasak na snaženje međusobnog povjerenja između saveznica i partnera.

U koordinaciji sa Stalnom misijom Crne Gore pri NATO-u, organizovana je posjeta zamjenika pomoćnika generalnog sekretara NATO-a za politička pitanja i bezbjednosnu politiku Havijera Kolomine, koja je upriličena 9. novembra u Podgorici. NATO Odsjek za političke odnose i politiku bezbjednosti (PASP) organizovao je posjetu zemljama saveznicama sa Zapadnog Balkana s ciljem boljeg razumijevanja političkih prilika u regionu. Osim sa predstavnicima Direktorata, tokom posjete Crnoj Gori delegacija se sastala sa ministrom vanjskih poslova, dr Filipom Ivanovićem, savjetnicama Predsjednika države i predsjednika Vlade Crne Gore, kao i predstavnicima Ministarstva odbrane i ANB-a.

Pružana je potrebna podrška za učešće predsjednika Vlade Milojka Spajića na sastanku lidera Jugoistočne Evrope koji je održan 22. novembra u Skoplju. Sastanak generalnog sekretara NATO-a Jensa Stoltenberga sa liderima zemalja članica NATO-a – Albanijom, Hrvatskom, Crnom Gorom i Sjevernom Makedonijom, bila je prilika da se pošalju ključne poruke za stabilnost i bezbjednost na Zapadnom Balkanu. Budući da je region strateški važan za Alijansu, susret je, takođe, bio prilika da se države osvrnu na uspjehe politike otvorenih vrata i da potvrde ulogu NATO-a u regionu kao ključnog faktora bezbjednosti.

Preduzimane su aktivnosti, u saradnji sa Stalnom misijom Crne Gore pri NATO, u cilju pripreme za učešće mvp Filipa Ivanovića na sastanku ministara vanjskih poslova, održanom 28 – 29. novembra u Briselu, a koji je bio posvećen aktuelnim globalnim izazovima, prvenstveno razvoju situacije u Ukrajini i Gazi, Zapadnom Balkanu, potrebi zajedničkog angažmana u tehnološkom domenu, kao i jačanju saradnje sa partnerima. O aktuelnoj situaciji na Zapadnom Balkanu, konkretno Kosovu i BiH, ukazano je na porast tenzija, uključujući nasilje, koji su dio malicioznih taktika stvaranja netrpeljivosti u regionu.

Realizovane su pripremne aktivnosti za učešće mvp Filipa Ivanovića na IV regionalnoj *Cyber Security* konferenciji pod nazivom „Bezbjedna kritična infrastruktura – korak ispred sajber prijetnji“ koja je održana 11. decembra u Podgorici. Na konferenciji je istaknuto da sajber bezbjednost predstavlja globalni izazov za sve sfere društva i ukazano na međusobnu povezanost razvoja informacionih tehnologija i novih razmjera sukoba i ranjivosti, kao i na potencijal da utiče na stabilnost međunarodne zajednice u cjelini.

U okviru utvrđenih nadležnosti, koordinisani su i pripremani nastupi diplomatskih predstavnika Crne Gore na brojnim bilateralnim i multilateralnim sastancima kada se to ticalo bezbjednosne situacije u regionu Zapadnog Balkana, krize u Ukrajini, kao i novih bezbjednosnih izazova i koordinacije podrške naporima u borbi protiv međunarodnog terorizma, benefita članstva u NATO itd.

6.3. Ispunjavanje obaveza koje proizilaze iz članstva u NATO

Nastavljeno je sa ispunjavanjem i praćenjem realizacije obaveza koje proizilaze iz članstva u NATO.

Predstavnici Direktorata su, u ime Ministarstva vanjskih poslova, učestvovali u interresornim Vladinim radnim grupama za izradu i implementaciju strateških dokumenata u oblasti odbrane i bezbjednosti – Interresornoj radnoj grupi za analizu propisa Crne Gore koji uređuju postupanja u situacijama koje mogu izazvati krizu, Interresornoj radnoj grupi za koordinaciju i praćenje implementacije NATO Ciljeva sposobnosti za Crnu Goru, Interresornoj radnoj grupi za suprostavljanje hibridnim prijetnjama za izradu Strategije za suprostavljanje hibridnim prijetnjama, Međuresorskoj radnoj grupi za implementaciju Akcionog plana za primjenu Rezolucije Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1325 – žene, mir i bezbjednost i izradu strategije, kao i izradu i praćenje realizacije Akcionog plana za implementaciju Strategije odbrane Crne Gore 2023-2026. Predstavnik Direktorata je tokom 2023. bio član radne grupe koja se bavila pripremanjem platforme za učešće crnogorskih privrednih subjekata u NATO tenderima. Svi službenici Direktorata su članovi Operativnog tima za NATO vježbovne aktivnosti (CMX).

Predstavnik Direktorata učestvovao je u pripremi i organizaciji sveobuhvatnih bilateralnih konsultacija sa Sjevernom Makedonijom iz oblasti regionalne saradnje, evropske integracije i članstva u NATO, u februaru 2023. u Skoplju.

U kapacitetu kopredsjedavajućih Operativnog tima za NATO vježbovne aktivnosti, u saradnji sa Ministarstvom odbrane, kao i Stalnom misijom Crne Gore pri NATO (uz učešće drugih resora – Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva zdravlja, Ministarstva kapitalnih investicija, Agencije za nacionalnu bezbjednost, Direkcije za zaštitu tajnih podataka, Generalnog sekretarijata Vlade) koordinisana je NATO vježba za upravljanje kriznim situacijama - CMX 23, koja je održana 9 - 15. marta 2023. Vježba ima za cilj provjeru funkcionisanja uspostavljenih procedura Alijanse u kriznim situacijama, kao i spremnosti da odgovori na izazove upravljanja krizama na strateškom, vojnom i političkom nivou, uz učešće civilnog i vojnog osoblja u savezničkim prijestonicama i sjedištu NATO-a. U saradnji sa pomenutim institucijama, koordinisano je održavanje vježbe SNEK 23, 7 - 8. decembra 2023, na bazi *short notice* principa. Vježba je održana s ciljem provjere funkcionisanja uspostavljenih procedura u kriznim situacijama.

Predstavnik Direktorata učestvovao je na sastancima NATO direktora za politiku bezbjednosti, održanih u aprilu u Norfolku i oktobru u Bukureštu. Sastanci su redovan format za sastajanje direktora za politiku bezbjednosti i diskusiju o aktuelnim bezbjednosnim temama u okvirima Alijanse.

Predstavnici Direktorata su u maju 2023. učestvovali u pripremi i organizaciji bilateralnih konsultacija sa Litvanijom, u kontekstu priprema za NATO Samit.

Predstavnici Direktorata učestvovali su na sastancima organizovanim u okviru posjete delegacije NATO direktorata za politiku planiranja odbrane koji su boravili u Crnoj Gori u periodu 20 - 22. septembra 2023. u cilju praćenja periodičnog sprovođenja NATO Ciljeva sposobnosti 21, odnosno održavanja Četvrtog bilateralnog sastanka delegacija Crne Gore i NATO-a u okviru finalne faze petogodišnjeg ciklusa NATO procesa planiranja odbrane (*NATO Defence Planning Process* (NDPP)). Održavana je redovna saradnja sa Sindikatom za stabilnost i rekonstrukciju, u vezi sa aktivnostima Ciljeva sposobnosti 21. Na tim linijama, predstavnici Direktorata učestvovali su na

sastancima sa predstavnicima NATO Agencije za komunikacije i informisanje u sklopu posjete koja je održana 20 - 23. februara 2023.

Koordinisana su sva plaćanja koja proizilaze iz članstva u NATO, u cilju pravovremenog izmirivanja obaveza po tom osnovu.

Takođe, budući da je u nadležnosti Direktorata za NATO i politiku bezbjednosti obrada i čuvanje nacionalnih i NATO tajnih podataka, nastavilo se sa ispunjavanjem obaveza u pogledu pune implementacije standarda i pravila i implementacije Plana zaštite tajnih podataka. Koordinisano je i podnošenje zahtjeva zaposlenih u Ministarstvu vanjskih poslova za dobijanje dozvole za pristup tajnim podacima, kao osnovnog instrumenta za rukovanje tajnim podacima.

7. GENERALNI DIREKTORAT ZA KONZULARNE POSLOVE I SARADNJU SA ISELJENIŠTVOM

U toku 2023. Generalni direktorat za konzularne poslove i saradnju sa iseljeništvom bio je angažovan na zaštiti prava i interesa Crne Gore, njenih državljana i pravnih lica u inostranstvu, kao i razvijanju veza i saradnje Crne Gore sa svojom dijasporom – iseljeništvom. Značajne aktivnosti preduzete su na planu predlaganja i usvajanja propisa kojima je ostvaren iskorak u pravcu usklađivanja vizne politike sa EU, što je obaveza Crne Gore u procesu pristupanja EU. Takođe, u cilju podrške crnogorskoj ekonomiji, prvenstveno turizmu, u susret ljetnjoj turističkoj sezoni doneseno je šest sezonskih odluka o bezviznom režimu za zemlje koje su prepoznate kao značajna emitivna tržišta. Osim redovne međunarodno-pravne pomoći i opštih konzularnih poslova značajne aktivnosti preduzete su na planu koordinacije aktivnosti i pružanja pomoći pri evakuaciji crnogorskih državljana iz Države Izrael koja je uspješno sprovedena.

U toku izvještajnog perioda Generalni direktorat za konzularne poslove i saradnju sa iseljeništvom obradio je ukupno 17.408 predmeta.

7.1. Direkcija za međunarodno pravnu pomoć i opšte konzularne poslove

Direkcija za međunarodnu pravnu pomoć i opšte konzularne poslove je i tokom 2023. pružala konzularno pravnu pomoć i postupala po brojnim konzularnim radnjama u okviru svoje nadležnosti. Najveći broj se odnosio na zamolnice, ekstradicije, pitanja državljanstva, ostavine, imovinsko pravna pitanja, matična stanja (registre rođenih, vjenčanih, umrlih i državljana), legalizaciju dokumenata (javnih i dr. isprava), putne listove, pasoše, sprovodnice, provjere vjerodostojnosti obrazovnih isprava - diploma i druge specifične konzularne predmete koji se odnose na uhapšene, pritvorene, bolesne, sa humanitarnom svrhom i slično, kao i veliki broj akata distribuiranih nadležnim ministarstvima. Postupano je po značajnom broju ličnih zahtjeva crnogorskih državljana koji su se obraćali za posredovanje u dobijanju konzularne pomoći po raznim pitanjima posredstvom naših dkp-a u inostranstvu. Tokom 2023. obrađeno je 4149 opštih predmeta.

Direkcija je u okviru svojih nadležnosti postupala i davala mišljenja na predloge zakonskih propisa drugih organa, a predstavnici ove direkcije učestvovali su i učestvuju u međuresornim radnim grupama iz oblasti readmisije, kontrole granica, migracija, kao i drugih oblasti.

U 2023. održane su konzularne konsultacije sa Kazahstanom, u *online* formatu i Republikom Srbijom u Podgorici, koje su bile odlična prilika da se razmijene mišljenja i produbi saradnja u oblasti konzularnih poslova.

Ostvaren je zadovoljavajući nivo saradnje sa zemljama sa kojima Crna Gora ima zaključen Sporazum o pružanju konzularne pomoći crnogorskim državljanima u zemljama u kojima Crna Gora nema svoje diplomatsko-konzularno predstavništvo. U prvom redu se to odnosi na Republiku Srbiju i Republiku Hrvatsku, koje su tokom prethodne godine izdale više putnih listova crnogorskim državljanima za povratak u Crnu Goru.

7.2. Direkcija za saradnju sa iseljeništvom, pasoško vizne poslove i počasne konzule

U dijelu saradnje i komunikacije sa organizacijama dijaspore – iseljenika, Direkcija je u okviru svojih utvđenih nadležnosti pratila ostvarivanje programskih aktivnosti nosilaca saradnje sa dijasporom – iseljenicima. S tim u vezi, predstavnici Ministarstva vanjskih poslova su u martu 2023. učestvovali na okruglom stolu na temu „Unaprijeđenje povezivanja i saradnje Crne Gore sa svojom dijasporom-iseljenicima kroz benefite koje pruža iseljenička knjižica”. Takođe, u toku je saradnja sa Kancelarijom Međunarodne organizacije za migracije na realizaciji projekta „Angažovanje dijaspore za održivi razvoj Crne Gore”.

Tokom 2023. procesuiran je veliki broj najava putovanja crnogorskih šticećenih ličnosti, kao i molbi za omogućavanje ubzanog graničnog prolaza za prevoz domaćih i stranih delegacija, te prevoz diplomatske pošte.

U toku 2023, saglasno Uredbi o licima kojima se izdaje diplomatski i službeni pasoš, izdata su 272 pasoša, od čega 219 diplomatskih i 53 službena pasoša. U skladu sa odredbama Zakona o putnim ispravama, poništeno je oko 228 pasoša: 200 diplomatskih i 28 službenih pasoša. Za lica koja nakon prestanka funkcije nijesu vratila pasoše doneseno je 19 rješenja o poništenju po službenoj dužnosti, u skraćenom postupku, kao i dva rješenja o nevažećim diplomatskim pasošima, nakon gubitka ove putne isprave.

U prethodnoj godini donesen je Pravilnik o izmjenama Pravilnika o načinu izdavanja diplomatskog i službenog pasoša i Obrascu zahtjeva za izdavanje diplomatskog i službenog pasoša, kao i Interno pravilo o izdavanju i poništenju diplomatskog i službenog pasoša broj: 7/2-040/23-1939 od 19. juna 2023, kojim je utvrđen bliži način postupka izdavanja, povraćaja i poništenja diplomatskih i službenih pasoša.

Tokom 2023. izdato je 25 inicijalnih viza stranim diplomatama i članovima njihovih porodica, a takođe i posredovano za izdavanje viza kod stranih ambasada za 258 lica zaposlenih u državnim organima Crne Gore.

Na inicijativu i u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova, u cilju realizacije izmjena obrazaca posebnih ličnih karata, pripremljen je i donesen Pravilnik o obrascu posebne lične karte za stranca i obrascu zahtjeva za izdavanje posebne lične karte za stranca. Poslovi, u dijelu privilegija i imuniteta novim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji prešli su u nadležnost Diplomatskog protokola.

U dijelu jačanja mreže počasnih konzula, tokom 2023, otvorena su dva konzulata Crne Gore sa počasnim konzulom na čelu (Inyama, Japan - u oktobru i Gdanjsk, Republika Poljska - u decembru).

Opozvana su dva počasna konzula - Marcin Rut, bivši počasni konzul Crne Gore u Krakovu, (Republika Poljska) i Karl Fink, bivši počasni konzul Crne Gore u Ajzenštatu (Republika Austrija).

Tokom 2023. pristiglo 18 samokandidatura za počasne konzule Crne Gore u inostranstvu.

Pokrenuta je procedura za imenovanje počasnih konzula Crne Gore u šest država: Uzbekistanu, Italiji, Kirgistanu, Bugarskoj, Sjevernoj Makedoniji i Španiji.

Tokom 2023. imenovana su dva počasna konzula u Crnoj Gori.

7.3. Direkcija za viznu politiku, prelete i tranzite

U Direkciji za viznu politiku, prelete i tranzit u 2023. obrađeno je ukupno 6927 zahtjeva za izdavanje viza: 3949 u dkp-ima Crne Gore i 2978 u dkp-ima zemalja koje nas zastupaju u trećim zemljama (Srbija, Bugarska). Evidentirano je 4105 zahtjeva za vizu za kraći boravak (viza C),

odnosno 2822 zahtjeva za vizu za duži boravak (viza D), od čega je odobreno 1866 viza C i 808 vize D.

Tokom izvještajnog perioda obrađeno je ukupno 620 predmeta iz oblasti preleta i tranzita. Evidentirano je 282 zahtjeva za prelete i/ili slijetanja stranih državnih vazduhoplova, dok je bilo 58 preleta državnih vazduhoplova Crne Gore, uključujući i one angažovane za državne potrebe. Registrovano je 37 zahtjeva za izdavanje godišnjeg odobrenja za 2023, dok je zaprimljeno 36 zahtjeva za izdavanje godišnjeg odobrenja za 2024. Obrađeno je 12 predmeta uplovljavanja stranih brodova u unutrašnje morske vode i boravka u lukama Crne Gore, 50 tranzita pripadnika stranih vojnih trupa i 28 najava odlaska pripadnika Vojske Crne Gore na aktivnosti u inostranstvu.

Preduzimajući korake na planu usklađivanja sa viznom politikom EU, Ministarstvo vanjskih poslova tokom 2023. u dva navrata pripremalo je izmjene i dopune Uredbe o viznom režimu, koje je Vlada Crne Gore usvojila. Prvom izmjenom u januaru 2023, smanjena je razlika u odnosu na EU listu trećih zemalja za koje se traži viza, za jednu zemlju – Republiku Kubu. Dodatno, brisan je član 8 Uredbe o viznom režimu kojim je bilo dozvoljeno da strani državljani sa boravišnom dozvolom u Ujedinjenim Arapskim Emiratima (UAE) mogu bez vize da uđu u Crnu Goru i u njoj borave do deset dana. U maju 2023. izvršena je još jedna izmjena Uredbe o viznom režimu kojom je razlika u listama smanjena za još jednu zemlju – Republiku Ekvador.

Pripremljeno je šest odluka o privremenom oslobađanju od obaveze posjedovanja vize za državljane sljedećih zemalja - Kazahstan, Jermenija, Egipat, Saudijska Arabija, Uzbekistan, kao i za rezidente Ujedinjenih Arapskih Emirata, koje je Vlada Crne Gore usvojila tokom I i II kvartala 2023.

Pokrenut je projekat reforme Viznog informacionog sistema (VIS-a), kreiranog 2016, a koji bi trebalo da rezultira ne samo funkcionalnijim sistemom za obradu zahtjeva za izdavanje vize već i usklađivanjem sa viznim standardima i procedurama EU, te u konačnici usklađivanjem sa viznom politikom EU. Za potrebe reforme VIS-a obezbijedena su sredstva EU u iznosu od 1 milion eura u okviru IPA III regionalnog projekta za jačanje kapaciteta za upravljanje migracijama. Predstavnik Direkcije, u svojstvu člana, učestvovao je u radu sljedećih tijela: Radne grupe za pregovaračko poglavlje 24, Radne grupe za sprovođenje Šengenskog akcionog plana, Radne grupe za integrisano upravljanje granicom i Radne grupe za izmjenu i dopunu Zakona o strancima.

V SEKRETARIJAT

U okviru djelokruga rada Sekretarijata - Odjeljenja za normativno-pravne poslove, Odjeljenja za upravljanje ljudskim resursima, Odjeljenja za opšte pravne poslove i Odjeljenja za statusna pitanja, u cilju jačanja administrativnih kapaciteta neophodnih za pružanje efikasne podrške u ostvarivanju prioriteta vanjske politike, tokom 2023, nastavilo se sa uvođenjem i izradom novih i unapređenjem postojećih oblika organizovanja, podzakonskih akata, pravila i internih procedura vezanih za regulisanje unutrašnjih odnosa i procesa rada.

Normativno-pravni okvir

U toku 2023, Ministarstvo vanjskih poslova procesuiralo je na usvajanje:

- Uredbu o izmjenama Uredbe o posebnom dodatku na osnovnu zaradu, posebnim naknadama troškova i drugim primanjima za vrijeme rada u diplomatsko-konzularnom predstavništvu („Službeni list CG“, br. 62/23);
- Odluku o otvaranju Ambasade Crne Gore u Švajcarskoj Konfederaciji.

Kadrovski poslovi

U toku 2023. pripremljen je Kadrovski plan Ministarstva vanjskih poslova za 2023. i shodno planu iz 2022. i 2023. Upravi za ljuške resurse upućene su odluke o popunjavanju radnih mjesta, u skladu sa Zakonom o državnim službenicima i namještenicima („Službeni list CG” br. 2/18, 34/19, 8/21 i 37/22): 21 postupak koji je u bio u toku (javni, odnosno interni oglasi raspisani u decembru 2022) i 11 novih postupaka u 2023.

Pored oglasa posredstvom Uprave za ljudske resurse, objavljeno je i sprovedeno više internih oglasa za raspoređivanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima, od kojih su tri oglasa u toku.

Takođe, u toku 2023. pripremljen je novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, koji je utvrđen u januaru 2024, kao i drugi poslovi iz ove nadležnosti.

Obavljani su poslovi utvrđivanja prava i obaveza službenika koji se odnosili na pravo na mirovanje, neplaćeno odsustvo, napredovanje u skladu sa zakonom, privremena upućivanja i raspoređivanja, kako na neodređeno, tako i na određeno vrijeme, prijavu i odjavu službenika, prijavu na zdravstveno osiguranje, angažovanje lica po osnovu ugovora o djelu i drugi poslovi iz ove nadležnosti.

Slobodan pristup informacijama

Tokom izvještajnog perioda, Ministarstvu vanjskih poslova podnijet je 51 zahtjev za slobodan pristup informacijama, po kojima je postupljeno na način što je:

- 9 (devet) zahtjeva usvojeno;
- 28 (dvadeset osam) zahtjeva odbijeno;
- 11 (jedanaest) zahtjeva djelimično usvojeno;
- 4 (četiri) zahtjeva- dostavljeno obavještenje o javno objavljenoj informaciji;
- 1 (jedan) zahtjev prosljeđen je na dalje postupanje nadležnom organu, shodno odredbama Zakona o slobodnom pristupu informacijama;
- 18 (osamnaest) zahtjeva nije zaprimljeno u Ministarstvu vanjskih poslova, a podnijeta je žalba zbog „ćutanja uprave“.

U odnosu na gore naznačeni 51 predmet postupljeno je u zakonom propisanom roku.

Drugostepeni postupak

U toku 2023. podnijeto je ukupno 45 (četrdeset pet) žalbi, od kojih:

- 8 (osam) žalbi je odbijeno od strane drugostepenog organa;
- 15 (petnaest) žalbi je usvojeno od strane drugostepenog organa, te je Ministarstvo vanjskih poslova donijelo novo rješenje;
- 21 (dvadeset jedan) postupak po žalbi je u toku.

Finansije

Ministarstvo vanjskih poslova je u 2023. raspolagalo budžetom u iznosu od 18.688.186,68€. Nakon izvršenih preusmjeravanja tekući budžet za 2023. iznosio je 19.850.278,73€, od čega je realizovano 18.792.458,82€.

Ministarstvo je realizovalo budžet u toku 2023. u okviru 2 Programa:

I Program: Koordinacija i sprovodjenje politike u oblasti vanjskih poslova

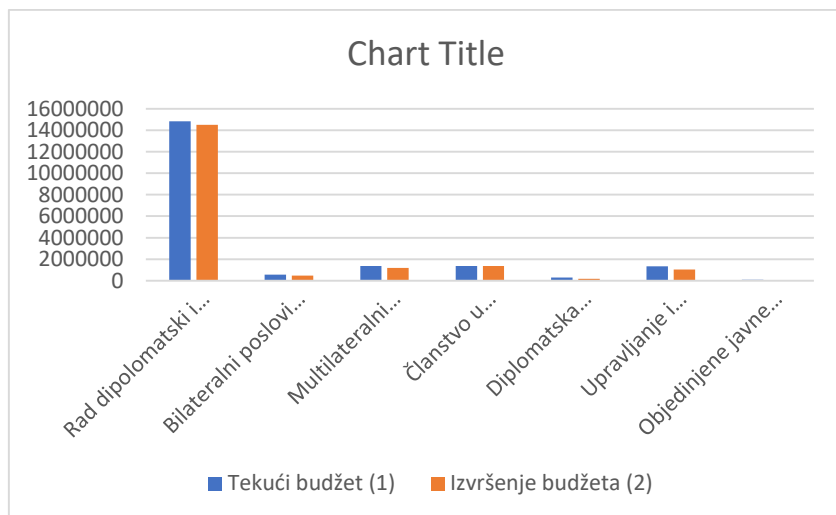
- Potprogram: Rad dipolomatako-konzularnih predstavništava
- Aktivnost: Aktivnosti diplomatskih i konzularnih predstavništava i misija
- Potprogram: Bilateralni i multilateralni poslovi
- Aktivnost: Bilateralni poslovi i ekonomska i kulturna diplomatija

- Aktivnost: Multilateralni poslovi i medjunarodna saradnja
- Aktivnost: Članstvo u medjunarodnim organizacijama
- Aktivnost: Diplomatska akademija

II Program: Upravljanje ljudskim i materijalnim resursima Ministarstva vanjskih poslova

- Potprogram: Stručni i operativni poslovi Ministarstva vanjskih poslova
- Aktivnost: Upravljanje i administracija Ministarstva vanjskih poslova
- Aktivnost: Objedinjene javne nabavke Ministarstva vanjskih poslova

Pregled opredijeljenih i utrošenih sredstava:

Raspoloživa sredstva po aktivnostima i izvršenje budžeta:

	Tekući budžet (1)	Izvršenje budžeta (2)	Izvršenje u % (1:2)
Rad dipolomatski i konzularnih predstavništava i misija	14.834.103,45	14.516.966,06	97,87%
Bilateralni poslovi i ekonomska i kulturna diplomatija	562.233,89	475.444,07	84,57%
Multilateralni poslovi i medjunarodna saradnja	1.372.496,82	1.179.673,99	85,95%
Članstvo u medjunarodnim organizacijama	1.378.000,00	1.376.552,58	99,90%
Diplomatska akademija	282.909,47	169.138,34	59,79%
Upravljanje i administracija Ministarstva vanjskih poslova	1.329.765,10	1.024.932,42	77,08%
Objedinjene javne nabavke Ministarstva vanjskih poslova	90.770,00	49.751,36	54,81%
Ukupno	19.850.278,73€	18.792.458,82€	94,68%

Napomena: Realizacija budžeta odradjena prije formiranja depozita za 2023.

Javne nabavke

Ministarstvo vanjskih poslova je pripremio i objavilo Plan javnih nabavki za 2023, 1. februara 2023.

Uz saglasnost Ministarstva finansija, Direktorata za politiku javnih nabavki, sproveden je pregovarački postupak bez prethodnog objavljivanja poziva za nadmetanje za nabavku usluga - održavanje informacionog sistema za izdavanje, štampanje i evidentiranje viza, što je rezultiralo zaključenjem ugovora na ukupan iznos od 24.198,74 eura.

Tokom 2023. sprovedeno je 168 postupaka jednostavnih nabavki u ukupnom iznosu od 163.859,57 eura, od čega je za 3 jednostavne nabavke sproveden postupak putem Crnogorskog elektronskog sistema javnih nabavki, za 4 postupka čije se nabavke mjesečno izvršavaju, odnosno čiji iznosi prelaze 4.000,00 eura bez pdv-a, zaključeni su ugovori, a za ostatak nabavki postupak je realizovan direktnim prihvatanjem predračuna. Sprovedena je i jedna posebna nabavka iz oblasti bezbjednosti u ukupnom iznosu od 67.486,54 eura. U decembru 2023. započet je i postupak jednostavne nabavke usluga mobilne telefonije putem Crnogorskog elektronskog sistema javnih nabavki, procijenjene vrijednosti 24.990,00 eura bez pdv-a.

Nadležnom organu su blagovremeno dostavljeni polugodišnji i godišnji izvještaji o sprovedenim javnim nabavkama, kao i evidencija o sukobu interesa, odnosno kršenju antikorupcijskog pravila za 2023.

VI GENERALNI INSPEKTORAT

Na osnovu člana 19 Zakona o vanjskim poslovima i Pravilnika o bližim ovlaštenjima glavnog diplomatskog inspektora i diplomatskih inspektora i načinu sprovođenja nadzora nad radom diplomatskih i konzularnih predstavništava Crne Gore u inostranstvu, u izvještajnom peirodu nije vršen nadzor nad radom diplomatsko-konzularnih predstavništava.

VII DIPLOMATSKA AKADEMIJA

Značaj stručnog usavršavanja zaposlenih u službi vanjskih poslova bio je prepoznat i Srednjoročnim programom rada Vlade Crne Gore za period 2022-2024. kao jedan od ključnih indikatora kojim se mjeri napredak u procesu integracije u Evropsku uniju i jačanje uloge Crne Gore na međunarodnoj sceni, gdje je razvoj kapaciteta u funkciji sprovođenja utvrđenih prioriteta vanjske politike.

Ključne aktivnosti Diplomatske akademije u toku 2023. odnosile su se na realizaciju programa stručnog usavršavanja u okviru međunarodne saradnje i organizovanje stručnih ispita od značaja za rad u službi vanjskih poslova.

Realizovano je ukupno 29 programa stručnog usavršavanja u organizaciji Diplomatske akademije i/ili programa međunarodne saradnje koje je pohađalo 46 zaposlenih u službi vanjskih poslova, od čega više od 50 posto žene. Većina programa realizovana je u inostranstvu zahvaljujući projektima međunarodne saradnje, a poseban akcenat je stavljen na teme od značaja za proces evropske integracije i sajber bezbjednost.

Program Diplomatske akademije koji posebno zavređuje pažnju, a koji je prepoznat i Programom rada Vlade Crne Gore za 2023, je Ljetnja škola za mlade diplomate „Gavro Vuković“. Ljetnja škola je globalna platforma sa tradicijom dugom 16 godina, a okuplja mlade diplomate iz cijelog svijeta i predstavlja priliku za učenje, povezivanje i afirmaciju vanjske politike Crne Gore. U dosadašnjem periodu u radu Ljetnje škole učestvovalo je skoro 1000 profesionalaca međunarodnih odnosa, a ovogodišnja Ljetnja škola bila je posvećena ulozi i značaju diplomatije u očuvanju mira i međunarodnog poretka i okupila je 50 mladih diplomata iz 40 država, kao i 40 istaknutih

teoretičara i praktičara međunarodnih odnosa koji su svoja znanja i iskustvo podijelili sa mlađim kolegama.

U 2023. prvi put je planirano zapošljavanje pripravnika koji se stručno osposobljavaju za diplomatsko-konzularne poslove i dva puta je organizovano polaganje ispita za pripravnike. Međutim, konstatovan je veoma slab odziv kandidata, pa je i pored mogućnosti za angažovanje devet pripravnika angažovan samo jedan. U narednom periodu posebna pažnja će biti posvećena daljoj promociji ovog programa. Dodatno, obezbijeđen je kontinuitet u organizaciji diplomatsko-konzularnog i višeg diplomatsko-konzularnog ispita, koji predstavljaju važnu kariku u procesu jačanja administrativnih kapaciteta, a koje je tokom ove godine položilo ukupno 19 kandidata.

VIII DIPLOMATSKI PROTOKOL

Diplomatski protokol je u prethodnoj godini, osim uobičajenih poslova i aktivnosti, od maja 2023. preuzeo vršenje poslova u dijelu privilegija i imuniteta koji su bili u nadležnosti Generalnog direktorata za konzularne poslove i saradnju sa iseljeništvom.

Realizovane su aktivnosti u dijelu podrške realizaciji: posjete ministra vanjskih poslova BiH, zajedničke sjednice Vlade sa Republikom Albanijom, ministarskog sastanka Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP), inauguracije Predsjednika Crne Gore, prijema povodom inauguracije, te državnih praznika 21. maja i 13. jula.

Od formiranja 44. Vlade, Diplomatski protokol je organizovao i sprovodio, u saradnji sa Državnim protokolom, posjete ministara vanjskih poslova Rumunije, Belgije i Albanije.

Takođe, kao dio uobičajenih aktivnosti, organizovano je šest predaja akreditiva rezidentnih i nerezidentnih ambasadora Predsjedniku Crne Gore. Ovim ceremonijama prethodi interna procedura dobijanja agremana za ambasadore.

Kao dio privilegija i imuniteta, Diplomatski protokol je od maja preuzeo: izdavanje diplomatskih i službenih ID kartica, kao i poreskih kartica; izdavanje obrazaca za oslobađanje od plaćanja PDV-a i carine za službene i lične potrebe stranih diplomatsko-konzularnih predstavništava i misija međunarodnih organizacija i njihovog diplomatskog osoblja akreditovanih u Crnoj Gori; izdavanje potvrda o homologaciji, rješenja o evidenciji stranih dkp-a i misija međunarodnih organizacija akreditovanih u Crnoj Gori; posredovanje u procesu registracije službenih i ličnih vozila diplomata.

Diplomatski protokol je, takođe, u okviru privilegija i imuniteta, preuzeo i izdavanje obrazaca za oslobađanje od plaćanja PDV-a i carine za projekte EU i drugih međunarodnih organizacija, što uključuje tumačenje međunarodnih ugovora i izradu odgovarajućih potvrda. S tim u vezi, u saradnji sa linijskim resorima, preduzete su konkretne aktivnosti u cilju bližeg uređenja ovog segmenta rada.

IX ODJELJENJE ZA UNUTRAŠNJU REVIZIJU

Stupanjem na dužnost novog rukovodstva, u skladu sa Zakonom o upravljanju i unutrašnjim kontrolama, utvrđena je Povelja unutrašnje revizije kao temelj za buduće aktivnosti. Takođe, u decembru 2023. utvrđen je Strateški plan unutrašnje revizije za 2024-2026, Godišnji plan unutrašnje revizije za 2024, kao i Plan kontinuiranog profesionalnog usavršavanja unutrašnjih revizora za 2024.

X OCJENA STANJA I PREDLOG MJERA

Crna Gora će svoju vanjsku politiku u narednom periodu sprovesti vodeći se strateškim nacionalnim interesima, kroz četiri glavna spoljopolitička prioriteta: punopravno članstvo Crne Gore u Evropskoj uniji; aktivno i kredibilno članstvo u NATO-u; unapređenje dobrosusjedskih odnosa i jačanje uloge Crne Gore u multilateralnim organizacijama.

Dinamika geopolitičkih kretanja uslovlila je pojavu novih izazova na globalnom planu, ali i stavila u fokus nužnost jedinstva na evropskom kontinentu, te oživjela politiku proširenja Evropske unije. Trenutne okolnosti u pogledu ispunjavanja ključnog vanjskopolitičkog cilja – EU integracije, kroz konstituirano sprovođenje reformi, stiču uslovi da Crna Gora napravi iskorak u svom integracionom procesu i postane prva naredna članica EU.

Istovremeno, Crna Gora će nastaviti da jača svoje prisustvo na globalnom nivou, učestvuje kao ravnopravna članica međunarodnih organizacija u brojnim angažmanima i potvrđuje svoju posvećenost demokratskim vrijednostima. Kao aktivna i kredibilna članica NATO-a, Crna Gora nastavlja da bude važan akter u očuvanju stabilnosti i bezbjednosti Zapadnog Balkana.

U narednom periodu Crna Gora će predsjedavati brojnim regionalnim inicijativama s ciljem ubrzanja evropskog puta država aspiranata za članstvo u Evropskoj uniji, djelujući kao kredibilna članica NATO-a i konstruktivan partner u regionu, i šire.

Kroz nastavak angažmana na globalnom planu, učešćem u radu Savjeta Ujedinjenih nacija za ljudska prava gdje Crna Gora potvrđuje svoj doprinos u poštovanju ljudskih prava, u narednom periodu će posebno biti intenzivirane aktivnosti od značaja za članstvo Crne Gore u Savjetu bezbjednosti Ujedinjenih nacija, kao i aktivnosti u susret predsjedavanju Komitetu ministara Savjeta Evrope 2026-2027.

Unapređenjem zakonodavnog i institucionalnog okvira za oblast vanjske, bezbjednosne i odbrambene politike, procenat potpune usklađenosti Crne Gore sa restriktivnim mjerama koje donosi EU ostaje ključni prioritet i u narednom periodu, a što je posebno važno u geopolitičkom kontekstu. Ovom procesu će dodatno doprinijeti i usvajanje novog Zakona o restriktivnim mjerama, kao i sprovođenje aktivnosti od značaja za jačanje institucionalnih kapaciteta za primjenu restriktivnih mjera i međunarodnog humanitarnog prava.

Kontinuirano unapređenje procesa i jačanje kapaciteta od značaja za sprovođenje utvrđenih prioriteta vanjske politike nastaviće se kroz jačanje kapaciteta diplomatsko-konzularne mreže, te osposobljavanje i usavršavanje diplomatskog kadra, gdje će Crna Gora biti domaćin događaja globalnog karaktera koji doprinose sticanju novih znanja, razmjeni iskustava i jačanju vidljivosti i uloge Crne Gore na multilateralnom planu.

Nastaviće se sa aktivnostima u pravcu unapređenja sajber bezbjednosti u Ministarstvu i diplomatsko-konzularnim predstavništvima, kao i podizanja svijesti o bezbjednosnoj kulturi zaposlenih.